

महाराष्ट्र शासन

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०२१-२०२२

उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग

(ऊर्जा)

पुस्तक क्रमांक ३

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई

२०२१

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०२१-२०२२

उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग

(ऊर्जा)

पुस्तक क्रमांक ३

(तीन)

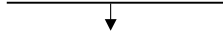
उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभागाने तयार केलेल्या कार्यक्रम अंदाजपत्रकांची यादी

कार्यक्रम अंदाजपत्रकाचा क्रमांक	कार्यक्रम अंदाजपत्रकाचे नाव
१	उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग (उद्योग)
२	उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग (कामगार)
३	उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग (ऊर्जा)

(चार)

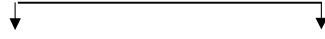
उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभागाचा संघटनात्मक तक्ता (खुद्द)

अपर मुख्य सचिव (उद्योग)

उद्योग कक्ष
२ उप सचिव
२ अवर सचिव
८ कक्ष अधिकारी

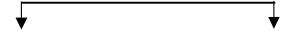
प्रधान सचिव (ऊर्जा)

ऊर्जा कक्ष
१ सह सचिव
१ उप सचिव
३ विशेष कार्य अधिकारी
३ अवर सचिव
२ कक्ष अधिकारी
१ सहा. लेखा अधिकारी

अपारंपारिक ऊर्जा कक्ष
१ उप सचिव
१ अवर सचिव
२ कक्ष अधिकारी

प्रधान सचिव (कामगार व प्रशासन)

कामगार कक्ष
१ सह सचिव
२ उप सचिव
४ अवर सचिव
७ कक्ष अधिकारी

प्रशासन कक्ष
१ अवर सचिव
७ कक्ष अधिकारी

(पाच)

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	कार्यालय					पृष्ठ क्रमांक
१	प्रस्तावना	(सात)
२	महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ सूत्रधारी कंपनी मर्यादित	०१
३	महाराष्ट्र राज्य वीजनिर्मिती कंपनी मर्यादित	०५
४	महाराष्ट्र राज्य विद्युत पारेषण कंपनी मर्यादित	१९
५	महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्यादित	२५
६	महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण (महाऊर्जा)	३४
७	महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोग	४८
८	मुख्य विद्युत निरीक्षक	५३

(सात)

प्रस्तावना

दिनांक १ जुलै १९७५ पूर्वी या विभागाचे नाव उद्योग व कामगार विभाग होते.

पाटबंधारे व वीज विभागाकडून जलविद्युत निर्मिती हा विषय या विभागाकडे वर्ग करण्यात आला. हा नवीन विषय या विभागाकडे वर्ग करण्यात आल्यामुळे ह्या विभागाचे नामाभिधान उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग असे करण्यात आले. जलविद्युत विभाग प्रकल्प पाटबंधारे विभागाकडे दिनांक ३१ जुलै १९८१ पासून हस्तांतरित झाला आहे.

महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ हे ऊर्जा प्रभागाच्या अखत्यारित होते. तथापि, विद्युत अधिनियम, २००३ चा ३६ च्या कलम १३१, उप कलम (१) अन्वये प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांचा वापर करून उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग अधिसूचना क्र. रिफार्म. १००५/प्र. क्र. १०६१(१)/ऊर्जा-५, दिनांक ४ जून २००५ च्या अन्वये महाराष्ट्र शासनाने दिनांक ४ जून २००५ पासून महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाची, या तारखेपूर्वी असलेली सर्व मालमत्ता, अधिकार व दायित्वे, महाराष्ट्र शासनाकडे सोपविली होती.

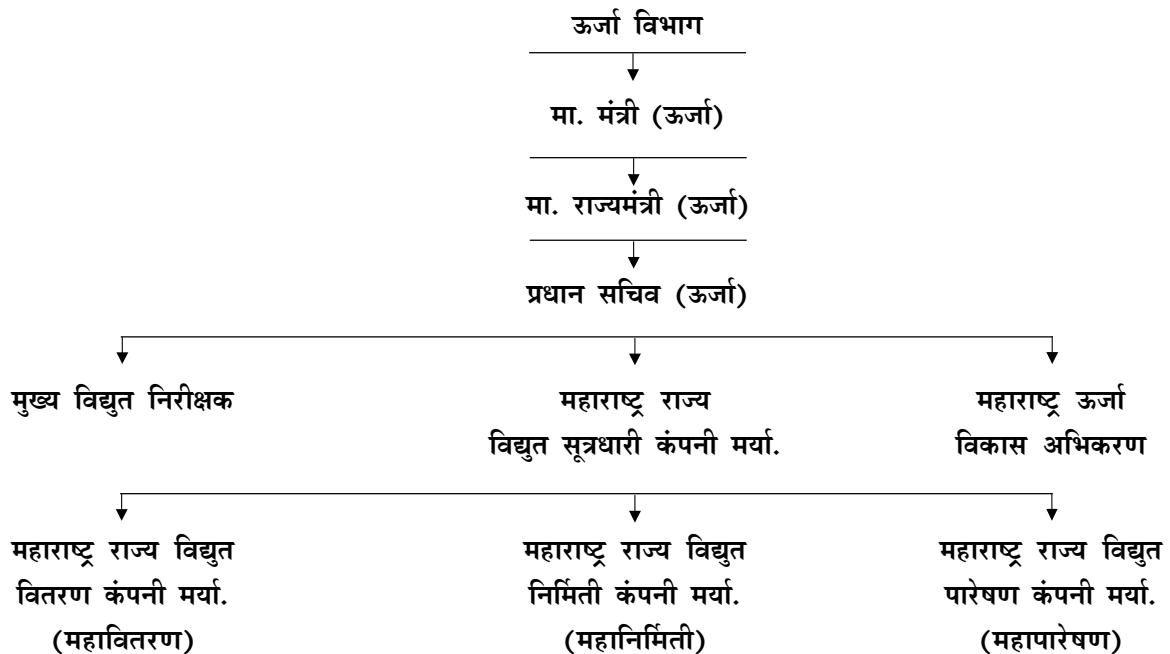
महाराष्ट्र शासनाकडे सोपविण्यात आलेली सदर मालमत्ता खालील ४ शासकीय कंपन्यांकडे दिनांक ६ जून २००५ पासून महाराष्ट्र वीज सुधारणा हस्तांतरण योजना, २००५ अंतर्गत सोपविण्यात आली :-

- (१) महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ सूत्रधारी कंपनी मर्यादित,
- (२) महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी मर्यादित,
- (३) महाराष्ट्र राज्य विद्युत पारेषण कंपनी मर्यादित,
- (४) महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्यादित.

राज्यात ऊर्जेची निर्मिती करणे, ऊर्जेचे वहन करणे व ती प्रत्येक ग्राहकाला वितरीत करण्याबाबतचे धोरण ऊर्जा विभागामार्फत राबविण्यात येते. ऊर्जा विभागाच्या अधिपत्याखालील महाराष्ट्र राज्य विद्युत सूत्रधारी कंपनी मर्यादित, महाराष्ट्र राज्य विद्युत निर्मिती कंपनी मर्यादित, महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्यादित, महाराष्ट्र राज्य विद्युत पारेषण कंपनी मर्यादित, मुख्य विद्युत निरीक्षक व महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण या क्षेत्रीय कार्यालयांकडून ऊर्जा विभागाच्या धोरणांची प्रभावीपणे अंमलबजावणी केली जाते.

राज्याची भविष्यातील विजेची गरज पूर्णतः भागविण्यासाठी प्रयत्नशील राहणे, तसेच पुरेशा राखीव वीजनिर्मितीसाठी कंपनीला मोलाचा ठरेल अशा विकासासाठी पुढाकार घेणे, ऊर्जा निर्मितीच्या क्षेत्रात सौर, पवन, वायू, जलविद्युत आदि स्रोतांचा वापर करून विविधता आणणे, जीवाश्म इंधनाचा जबाबदारीने वापर करून कार्बन उत्सर्जनाचे प्रमाण कमी करणे, ऊर्जा निर्मितीचा खर्च नियंत्रित करून आपली कामगिरी व कार्यक्षमता सातत्याने उत्कृष्ट ठेऊन रास्त दरातील वीजनिर्मितीस वचनबद्ध असणे, कंपनीच्या सर्व हितसंबंधी घटकांना लाभदायक ठरेल अशाप्रकारे चापल्य दाखवून आपले उद्योग क्षेत्र विस्तारीत करणे, तसेच आर्थिक चक्रात व ऊर्जेच्या गतीमान बाजारपेठेत नेहमी यशस्वी होण्यासाठी अनुरूप असे बदल करून वीजनिर्मिती केंद्रासमीपच्या कार्यक्षेत्रात कार्यरत असणाऱ्या स्थानिकांच्या जीवनमानाचा दर्जा उंचावण्यासाठी प्रयत्न करणे व राज्यातील सर्व वर्गातील ग्राहकांना २४ X ७ पुरेशा दाबाचा, अखंडीत, योग्य दराने वीज पुरवठा करणे यासाठी शासन कटीबद्ध आहे.

ऊर्जा विभागाची रचना पुढीलप्रमाणे आहे :-

उपरोक्त कंपन्यांव्यतिरिक्त ऊर्जा विभागाच्या अधिपत्याखाली खालील कार्यालये येतात :—

(१) महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण (महाऊर्जा) :

महाराष्ट्र शासनाने, जुलै, १९८५ मध्ये महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण (महाऊर्जा), ही स्वायत्त संस्था म्हणून मुंबई सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, १८६० अन्वये नोंदणी केली आहे. जुलै, १९८६ पासून महाऊर्जाने आपल्या कामकाजास प्रत्यक्ष सुरुवात केली आहे.

आधुनिक युगात ऊर्जा ही राष्ट्राच्या विकासाचा केंद्रबिंदू बनली आहे. आपल्या दैनंदिन जीवनात अन्न, वस्त्र व निवारा या सर्वसाधारणपणे माणसाच्या मुलभूत गरजा मानल्या जातात. तथापि, अत्याधुनिक प्रगती साधलेल्या मानवाची वीज ही देखील अत्यंत मुलभूत गरज बनली आहे. मराठीत एक म्हण आहे, सत्तावीस मधून नऊ गेले तर बाकी शून्य राहते. तीच अवस्था वीजेच्या बाबतीत मानवी जीवनाची झाली आहे. म्हणजेच प्रगतशील मानवाच्या जीवनात वीज ही प्रकाशाची वाट आहे. मग ही वीज पारंपारिक असो किंवा अपारंपारिक असो.

(२) मुख्य विद्युत निरीक्षक :

हे कार्यालय उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग यांचे प्रशासकीय नियंत्रणाखाली विद्युतविषयक कार्य करतात. ऊर्जा विभागाच्या विद्युतविषयक कायदे व नियमाची अंमलबजावणी करणे हे या कार्यालयाचे प्रमुख काम आहे. यावर्षी देशातील विद्युत क्षेत्रात होणारा गतिमान विकास, विज्ञान व तंत्रज्ञान यामुळे विद्युत क्षेत्रात झालेले तांत्रिक बदल, काळानुसार आवश्यक असलेले बदल तसेच भविष्यात विद्युत क्षेत्राच्या प्रगतीच्या दृष्टीने, वीज निर्मिती, पारेषण, वितरण, ट्रेडिंग व वीज वापर या क्षेत्रांशी निगडित नियामांमधील सुसूत्रता आणण्याचे दृष्टीने विद्युत कायदा, २००३, त्या आधारित विद्युत नियम, २००५ व केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण (विद्युत पुरवठा व सुरक्षासंबंधी उपाययोजना) विनियम, २०१० बनविण्यात आले आहेत. सदरील विद्युत कायदा नियम आणि विनियम यानुसार राज्यातील विद्युत क्षेत्र व त्या अनुषंगाने विद्युत उद्योगाचा विकास या विद्युत कायदा, २००३ च्या प्रमुख उद्देशांची पूर्तता करण्याची जबाबदारी ही राज्य शासनाची असते.

विद्युत कायदा, २००३ व त्या आधारित बनविण्यात आलेले विद्युत नियम, २००५ व केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण (विद्युत पुरवठा व सुरक्षासंबंधी उपाययोजना) विनियम, २०१० यांमधील तरतुदींचे पालन व अंमलबजावणी करण्याच्या दृष्टीने मुख्य विद्युत निरीक्षक/विद्युत निरीक्षक ह्यांच्या नियुक्तीची तरतूद विद्युत कायदा, २००३ चे कलम १६२(१) नुसार करण्यात आली आहे.

विद्युत कायदा, २००३ तसेच केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण (विद्युत पुरवठा व सुरक्षासंबंधी उपाययोजना) विनियम, २०१० ला अनुसरून विद्युत निरीक्षणालयास विविध कार्ये आखून देण्यात आलेली आहेत.

(३) महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोग :

महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाची स्थापना विद्युत नियामक आयोग अधिनियम, १९९८ अंतर्गत महाराष्ट्र शासनाने दिनांक ५ ऑगस्ट १९९९ च्या अधिसूचनेद्वारे केली आहे.

महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ सूत्रधारी कंपनी मर्यादित

(१) कंपनीची कार्ये व कर्तव्ये

(१) कंपनीची कार्ये व कर्तव्ये :

ही कंपनी मुख्यतः एक गुंतवणूक कंपनी असेल वीज क्षेत्रामध्ये असणाऱ्या कंपन्यांमध्ये ही कंपनी गुंतवणूक करते.

या कंपनी, वीजनिर्मिती, पारेषण, वितरण आणि वीजउद्योग किंवा यांपैकी कोणत्याही एका किंवा सर्व उपक्रमांमध्ये सहभागी होऊ शकते.

म. रा. वि. मंसूत्रधारी कंपनी ही फक्त गुंतवणूक कंपनी असून वीजनिर्मिती पारेषण किंवा वितरण करण्याचे कार्य करीत नाही.

महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी

- (१) कंपनीची कार्ये व कर्तव्ये
- (२) कंपनीचे प्रकल्प

(१) कंपनीची कार्य व कर्तव्य :

महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी मर्यादित यांची कार्य व कर्तव्ये पुढीलप्रमाणे आहे :-

(क) वीज निर्मिती आणि वितरण करण्याच्या प्रयोजनासाठी विद्युत निर्मिती केंद्रे, प्रकल्प संबंधित तारमार्ग आणि तत्संबंधी सर्व बाबी, तसेच वीजकेंद्रे, नागरी बांधकाम, वितरण केंद्रे, केबल, तारा, तारमार्ग, संचायक, संयंत्र, मोटार, मीटर, उपकरणे, साहित्य आणि उत्पादन, निर्मिती वापर साठवण, मोजणी यांच्या संबंधित बाबी व तत्संबंधी पारेषण तारमार्ग संपादित करणे, स्थापन करणे, त्यांचे बांधकाम करणे, स्वीकार करणे, ती उभारणे, त्यांची मांडणी करणे, त्यांचे कार्यचालन करणे, ती चालवणे, त्यांची व्यवस्था पाहणे, ती भाड्याने देणे, पट्ट्याने देणे, त्यांची खरेदी, विक्री करणे, परिरक्षण करणे, परिवर्धन करणे, त्यात फेरबदल करणे, त्यांचे नवीकरण करणे, आधुनिकीकरण करणे, त्यांचे कार्य करणे व उपयोग करणे.

(ख) विद्युत ऊर्जा खरेदी, आयात, निर्यात, उत्पादन व्यापार, निर्मिती किंवा अन्यथा तिची देवघेव करणे, तसेच वीज निर्मिती, वितरण अथवा व्यापार यामध्ये कार्यरत असलेल्या दुय्यम कंपनी, सहयोगी कंपनी, संलग्न कंपनी यांच्यासह इतर कंपन्यांच्या व संस्थांच्या कार्यक्रमाबाबत सहयोग देणे आणि विद्युत ऊर्जा उत्पादन, निर्मिती वापर, साठवण आणि मोजणी, वितरण व पुरवठा यांच्याशी संबंधित बाबींवर त्यांना सहाय्य करणे व सल्ला देणे.

(ग) वितरण केंद्रे, केबल, तारा, संचायके, संयंत्रे, मोटार, मीटर, उपकरणे, संगणक आणि उप पारेषणशी संबंधित साहित्य, वितरण सहाय्यभूत सेवा, विद्युत ऊर्जा पुरवठा, दूरसंचारण आणि दूरमापन सामग्री यांसह उच्च व्होल्टेज, मध्यम व्होल्टेज आणि कमी व्होल्टेजचे पारमार्ग आणि सहयोगी उपकेंद्रे यांच्यामार्फत, महाराष्ट्र राज्यात आणि अन्यत्र विद्युत उप पारेषण तारमार्ग आणि/किंवा जाल संपादित करणे, स्थापन करणे, त्यांचे बांधकाम करणे, स्वीकार करणे, ती उभारणे, त्यांची मांडणी करणे, त्यांचे कार्यचालन करणे, ती चालविणे, त्यांची व्यवस्था पाहणे, ती भाड्याने देणे, पट्ट्याने देणे, त्यांची खरेदी, विक्री करणे, परिरक्षण करणे, परिवर्धन करणे, त्यात फेरबदल करणे, त्यांचे नवीकरण करणे, अत्याधुनिकीकरण करणे, त्यांचे कार्य करणे व उपयोग करणे, इतरांसाठी व त्यांच्या वतीने उच्च व्होल्टेज, मध्यम व्होल्टेज आणि कमी व्होल्टेजचे तारमार्ग आणि सहयोगी उपकेंद्रे, साधनसामग्री, उपकरणे, केबल, तारा उभारणे त्यांचे कार्यचालन व परिरक्षण करणे व व्यवस्था पाहणे.

(घ) राज्य शासनाच्या मालकीची हायडल केंद्रे महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाकडून जरी कार्यान्वित करण्यात येत असली तरी, महाराष्ट्र वीज निर्मिती कंपनी मर्यादितकडून नेहमी ती केंद्रे कार्यान्वित करणे, चालविणे, त्यांचे व्यवस्थापन करणे, विकत देणे, परिरक्षण करणे, त्यात बदल करणे, त्यांचे नूतनीकरण करणे, आधुनिकीकरण करणे, त्यांचे बांधकाम करणे आणि वापर करणे ही कामे करण्याचे चालू राहिल.

परिशिष्ट (अ)

(१) राज्यातील महानिर्मितीच्या वीज उत्पादनाची स्थापित क्षमता (Installed Capacity) : (प्रपत्र-६)

(मेगावॉट)

अ. क्र.	बाब	कालावधी			
		२०१८-१९	२०१९-२०	२०२०-२१ (माहे एप्रिल-ऑक्टोबर अखेर)	२०१९-२० (माहे एप्रिल-ऑक्टोबर अखेर)
१	औष्णिक	१०१७०	९७५०	९७५०	९७५०
२	जलविद्युत	२५८०	२५८०	२५८०	२५८०
३	नैसर्गिक वायुजन्य	६७२	६७२	६७२	६७२
४	सौरऊर्जा	१८०	१८४	१८४	१८४
	एकूण . .	१३६०२	१३१८६	१३१८६	१३१८६

(२) राज्यातील वीजनिर्मिती संचाची अवधारीत क्षमता (Derated Capacity) : (प्रपत्र-२)

(मेगावॉट)

अ. क्र.	बाब	कालावधी	
		२०१९-२० (माहे मार्च अखेर)	२०२०-२१ (माहे एप्रिल-ऑक्टोबर अखेर)
१	औष्णिक	९७५०	९७५०
२	जलविद्युत	२५८०	२५८०
३	नैसर्गिक वायुजन्य	६७२	६७२
४	सौरऊर्जा	१८४	१८४
	एकूण . .	१३१८६	१३१८६

३) राज्यातील वीज उत्पादन (Generated Electricity) : (प्रपत्र-४)

दशलक्ष किलोवॉट तास

अ. क्र.	बाब	कालावधी			
		२०१८-१९	२०१९-२०	२०२०-२१ (माहे एप्रिल-ऑक्टोबर अखेर)	२०१९-२० (माहे एप्रिल-ऑक्टोबर अखेर)
१	औष्णिक	४६१३५	४५६४०	२१८५०.७६०	२५७०१
२	जलविद्युत	३७५५	४५६८	२२४०.२५२	२८४२.६
३	नैसर्गिक वायुजन्य	२५७५	२५९८	१०७२.३७	१५०२.९
४	सौरऊर्जा	२८६	२६६	१५२.३४	१५०.४४१
	एकूण . .	५२७५१	५३०७४	२५३१६	३०१९७

टीप : अणुऊर्जा प्रकल्प महानिर्मितीच्या अखत्यारीत येत नाहीत.

महानिर्मितीचे प्रकल्प

अ. क्र.	प्रकल्प	क्षमता (मे. वॅ.)	संक्षिप्त माहिती
अ	महानिर्मितीचे सुरु असलेले प्रकल्प		
१	भुसावळ औष्णिक विद्युत प्रकल्प, संच क्र. ६	१x ६६०	<ul style="list-style-type: none"> ● प्रकल्प उभारण्यास, शासनाने, शासन निर्णय क्रमांक प्रोजेक्ट-२०१०/प्र.क्र.३/ऊर्जा-४ दि. ०५-१०-२०१० अन्वये मान्यता दिली आहे. ● प्रकल्पासाठी लागणारी जमीन ताब्यात घेण्यात आली आहे. ● सदर प्रकल्पासाठी लागणारे पाणी हतनूर धरणातून, सुधगाव बंधारा आणि ओझरखेडा धरणातून उपलब्ध होईल. ● पर्यावरण व वन मंत्रालय यांच्याकडून प्राप्त ना हरकत परवान्याची मुदत दि. २६-११-२०२२ पर्यंत आहे. ● एम.ई.आर.सी. ने महानिर्मितीचा महावितरण सोबत दीर्घ मुदतीचा वीज खरेदी करार मान्य केला आहे. ● मे. भेल, नवी दिल्ली यांना दिनांक १७-०१-२०१८ रोजी कार्यादेश देण्यात आलेला आहे. मे. बी.एच.ई.एल. कंपनीला काम सुरु करण्याची परवानगी (Notice to Proceed) दिनांक ३१-१२-२०१८ (zero date) पासून दिली. ● कंत्राट करार दि. ०८-११-२०१९ रोजी स्वाक्षरी करण्यात आला. ● प्रकल्पाची कामे प्रगतिपथावर आहेत. प्रकल्पाच्या पूर्णत्वाची निर्धारित तारीख ३० मे २०२२ अशी आहे.
ब	महानिर्मितीचे प्रस्तावित प्रकल्प ६६० मे. वॅ. वा १३२० मे. वॅ.		
१	कोराडी औष्णिक विद्युत प्रकल्प,	१x ६६० वा २x ६६०	<ul style="list-style-type: none"> ● प्रकल्प उभारण्यास, शासनाने, शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण-२०१९/प्र.क्र.४७/ऊर्जा-४, दि. ०७-०३-२०१९ अन्वये तत्वतः मान्यता दिली आहे. ● महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाने दि. ०४-०९-२०१९ रोजीच्या आदेश क्र. २३०/२०१९ अन्वये प्रस्तावित २x६६० मेगावॅटच्या कोराडी प्रकल्पाला तत्वतः मान्यता दिली आहे. ● कोराडी औष्णिक विद्युत केंद्र येथे कोळशावर आधारित सुपा क्रिटीकल तंत्रज्ञानावर आधारित २ x ६६० मे. वॅ. क्षमतेचा विद्युत निर्मिती प्रकल्प महानिर्मितीच्या जुन्या व बंद झालेल्या/होणाऱ्या संचांच्या बदल्यात प्रस्तावित आहे. सदर प्रस्तावित प्रकल्प हा 'क्षमता बदली संच' (Replacement of MWs) असून या प्रकल्पाद्वारे महानिर्मितीची क्षमता वाढ प्रस्तावित नाही. ● मंडळाच्या ठराव क्रमांक-२०१९/३०७६ दिनांक २०-०७-२०१९ नुसार महानिर्मितीला आवंटीत केलेल्या गरेपाल्मा सेक्टर-२ कोळसा खाणीतून धुतलेला कोळसा (washed coal) वापरून प्रकल्पाला लागणाऱ्या कोळशाची गरज भगविण्यात येईल. ● वीजनिर्मिती ४०० के. व्ही. पारेषणाद्वारे निर्गमित केली जाईल. महापारेषण कंपनीने ग्रिड जोडणी साठी दिनांक १३-०९-२०१९ च्या पत्र क्र. ६८१५ नुसार मंजूरी दिली आहे. ● महावितरण कंपनीने दिनांक १७-०७-२०१९ च्या पत्रानुसार सदर प्रकल्पाच्या दीर्घ मुदतीच्या वीज खरेदी करारासाठी तत्वतः संमती दिली आहे. ● पर्यावरण, वन व जलवायू परिवर्तन मंत्रालयाकडून (एम. ओ. ई. एफ. अँड सी. सी.) Term of Reference (TOR) दि. २६-०६-२०२० रोजी प्राप्त झाला. या TOR मध्ये असे नमूद करण्यात आले आहे की, महानिर्मिती कंपनीने सदर प्रस्तावित प्रकल्पामुळे पर्यावरणावर होणाऱ्या परिणामांचा अभ्यास, प्रदूषणाचा भार

			<p>व त्याचे संभाव्य परिणाम, यांचा अहवाल खालील दोन (२) पर्याय गृहीत धरून ; सादर करावा :</p> <ul style="list-style-type: none"> ● १×६६० मे. वॅ. प्रस्तावित प्रकल्प आणि कोराडीचे कार्यरत संघ ● २×६६० मे. वॅ. प्रस्तावित प्रकल्प आणि कोराडीचे कार्यरत संघ ● तसेच, FGD संयंत्रे अजून अंमलात आली नसल्याने, हा अभ्यास अहवाल FGD शिवाय व FGD सोबत, असा सादर करावा. ● TOR मध्ये असे ही नमूद केलेले आहे की, वरील अभ्यासाच्या अहवालानंतरच पर्यावरणीय मान्यतेचा (Environmental Clearance) आणि प्रकल्पाची प्रस्तावित क्षमता निश्चित करण्याचा निर्णय घेण्यात येईल. ● सद्यःस्थितीत, सादर प्रकल्प खालील कारणांमुळे स्थगित ठेवला आहे : <ul style="list-style-type: none"> ● दि. ०४ मे, २०२० च्या शासन निर्णयाच्या अनुषंगाने सन २०२०-२१ या आर्थिक वर्षात कोणत्याही नवीन प्रकल्पांवर खर्च होणे अपेक्षित नाही. ● जारी केलेल्या टीओआर नुसार, ईएसी समिती एकतर १×६६० मेगा वॅटच्या प्रकल्पासाठी किंवा २×६६० मेगा वॅट प्रकल्पासाठी मान्यता देऊ शकते. ईएसी समितीच्या मान्यतेनुसार या प्रकल्पाची प्रस्तावित क्षमता निश्चित करण्यात येईल. हे लक्षात घेता, पर्यावरण मंजूरी मिळाल्यानंतर आणि प्रकल्पाची क्षमता निश्चित झाल्यानंतरच, भाग भांडवल मंजूरीकरिता प्रस्ताव मंत्रिमंडळास सादर करण्यात येईल. ● शासनाने दिनांक १७ जून २०२० च्या पत्राद्वारे, कोराडी येथील २×६६० मे. वॅ. औष्णिक विद्युत प्रकल्पाबाबत RPO obligation, शेतकऱ्यांना दिवसा वीज पुरवठा करण्याबाबत असलेले प्राधान्य, अपारंपरिक ऊर्जा स्त्रोत्रांवर अधिक भर या बाबी विचारात घेऊन त्यानुसार प्रस्ताव शासनास सादर करण्यास कळविले आहे.
--	--	--	--

महानिर्मितीचे इतर सुरू असलेले प्रकल्प :

१. चंद्रपूर महाऔष्णिक वीज केंद्राकरिता कोळसा वहनासाठी पाईप कन्व्हेयर योजना :

महानिर्मितीने भाताडी कोळसा खाण ते पदमपूर येथील वेगन लोडिंग स्टेशन कोळसा वहनासाठी पाईप कन्व्हेयर योजना हाती घेतली आहे.

अ. योजनेची संक्षिप्त माहिती :

- कंत्राटदार : मे. थायसेनकूप इंडस्ट्रीज इंडिया लि., पुणे.
- कंत्राटाची किंमत : रु. १७३.७७ कोटी (करासहित).
- सुधारित किंमत : रु. १५१.१३ कोटी (वास्तविक जी. एस. टी. अतिरिक्त), मार्ग ठरविण्यात तसेच खाजगी जमीन संपादनात विलंब झाल्यामुळे किंमतीतील तफावत देय असतील.
- ई.पी.सी. कंत्राटाची तारीख : १४ फेब्रुवारी २०१७.
- पाईप कन्व्हेयरची एकूण लांबी : ६.१ कि.मी. (५.५ कि.मी. पाईप कन्व्हेयर + ०.६ कि.मी. ट्रफ कन्व्हेयर)
- क्षमता : ५०० मे. टन प्रति तास.
- कामाचा कालावधी : १४ मे २०१८ (आदेश दिनांकपासून १५ महिने).
- सुधारित कालावधी : पाईप कन्व्हेयरचा मार्ग ठरविण्यात विलंब झाल्यामुळे सादर कामाचा कालावधी दिनांक ३० सप्टेंबर २०२० पर्यंत वाढविण्यात आला होता. तथापि, कोविड महामारीच्या प्रादुर्भावामुळे कामाचा कालावधी सुधारित दिनांकपासून सहा महिन्यांनी पुढे वाढविण्याचे प्रस्तावित आहे.

२. कोराडी व खापरखेडा औष्णिक वीज केंद्राकरिता कोळसा वहनासाठी पाईप कन्व्हेयर योजना :

महानिर्मितीने गोंदेगाव, भानेगाव, व सिंगोरी ह्या कोळसा खाणी ते कोराडी व खापरखेडा औष्णिक वीज केंद्रांदरम्यान कोळसा वहनासाठी पाईप कन्व्हेयर योजना हाती घेतली आहे.

अ. योजनेची संक्षिप्त माहिती :

- कंत्राटदार : मे. आय.एस.जि.ई.सी.हेंवी इंडस्ट्रीज इंडिया लि., नोईडा.
- कंत्राटाची किंमत : रु. ४४३.९१ कोटी (करासहित).
- सुधारित किंमत : रु. ४७४.२२ कोटी (व्याप्तीच्या फरकामुळे).
- ई.पी.सी. कंत्राटाची तारीख : १ फेब्रुवारी २०१८.
- पाईप कन्वेयरची एकूण लांबी : १६.१ कि.मी.
- क्षमता : १२०० मे. टन प्रति तास.
- कामाची कालावधी : ३० ऑक्टोबर २०१९ (आदेशाच्या दिनांकपासून २१ महिने).
- सुधारित कालावधी : ३१ जानेवारी २०२१ (मार्ग ठरविण्यात बिलंब झाल्यामुळे कामाचा कालावधी वाढविला).

प्रपत्र ८ : राज्यातील नवीन वीजनिर्मिती प्रकल्प

बाब ५ (ब) १२व्या पंचवार्षिक योजनेदरम्यान (२०१२-२०१७) मध्ये प्रस्तावित असलेले प्रकल्प

अ.क्र.	प्रकल्पाचे नाव व ठिकाण	प्रकल्प केव्हा कार्यान्वित होणे अपेक्षित आहे.	प्रकल्पाची क्षमता	शेरा
१.	भुसावळ औष्णिक विद्युत प्रकल्प भुसावळ	मे २०२२	१ × ६६० मे.वॅ	—

प्रपत्र ९ : राज्यातील वीजनिर्मिती प्रकल्पांचे आधुनिकीकरण/नूतनीकरण

[१२व्या पंचवार्षिक योजने दरम्यान (२०१२-२०१७) व २०२०-२१ मध्ये अद्यावत कालावधीपर्यंत]

अ.क्र.	प्रकल्पाचे नाव व ठिकाण	प्रकल्पची क्षमता	आधुनिकीकरण/नूतनीकरणामुळे प्रकल्पाच्या क्षमतेत झालेली वाढ	आधुनिकीकरण/नूतनीकरणाचे वर्ष व कालावधी शेरा
१.	कोराडी संच क्रमांक ६	२१० मे.वॅ	२२८ मे.वॅ. १८ मे.वॅ.टी वाढ झाली.	<ul style="list-style-type: none"> ● प्रकल्प सुरुवात : ऑगस्ट २०१५ ● संच क्रियान्वयन : दिनांक १६ जुलै २०१८. ● पूर्ण क्षमतेने (२२८ मे.वॅ) चालविणे : दिनांक १९ ऑक्टोबर २०१८. ● चाचणी संचलन : ९ जानेवारी २०१९ ते २४ जानेवारी २०१९. ● संच दिनांक २५ जानेवारी २०१९ रोजी संचलन व सुव्यवस्था (O&M) विभागाकडे हस्तांतरित करण्यात आला. ● बाष्पकाची कार्यक्षमता हमी चाचणी दिनांक १९ एप्रिल २०१९ रोजी पूर्ण झाली आहे. तसेच इतर संयंत्र जसे कि टर्बाइन-जनरेटर व कुलिंग टॉवर इत्यादींची कार्यक्षमता हमी चाचणी दिनांक २६ एप्रिल २०१९ रोजी पूर्ण झाली आहेत. ● बाष्पक, ईएसपी आणि टर्बाइन-जनरेटरची कार्यक्षमता हमी चाचणी (P.G.Test) दिनांक २९ ऑगस्ट २०१९ तसेच कुलिंग टॉवरची कार्यक्षमता हमी चाचणी (P.G.Test) दिनांक ६ नोव्हेंबर २०१९ रोजी मंजूर झाली आहे.

प्रपत्र १३ : महानिर्मितीद्वारा वीज विक्रीचा तपशील

अ.क्र	संस्थेचे नाव	कालावधी			
		२०१८-१९ Mus	२०१९-२० Mus	२०२०-२१ Mus	२०१९-२० Mus
				माहे ऑक्टोबर अखेर	माहे ऑक्टोबर अखेर
१	महानिर्मिती	४९०९०.६३९६९०	४९०५७.७५०६४	२३४०२.६८७२२	२७८१८.७६६७

महानिर्मितीचे प्रस्तावित सौर उर्जा प्रकल्प

सौर प्रकल्प	सौर प्रकल्पांचा तपशील	क्षमता मे. वॅ.
मुख्यमंत्री सौर कृषी वाहिनी योजना अंतर्गत	<ul style="list-style-type: none"> राज्यातील शेतकऱ्यांना त्यांच्या सोयीनुसार विजेचा पुरवठा उपलब्ध व्हावा या दृष्टीकोनातून शासन निर्णय दिनांक १४ जून २०१७ अन्वये राज्यात “ मुख्यमंत्री सौर कृषी वाहिनी योजना ” सुरू करण्याचा निर्णय घेण्यात आला असून, महानिर्मितीने सदर योजना प्रभावीपणे राबविण्यास सुरुवात केली आहे. अ) राळेगण सिद्धी व मांजरडा-कोळंबी (एकूण ४ मे. वॅ.) कोळंबी, जिल्हा यवतमाळ व राळेगण सिद्धी, जिल्हा अहमदनगर येथे प्रत्येकी २ मे.वॅ. क्षमतेचे पथदर्शी प्रकल्प यशस्वीरित्या दिनांक २४ ऑगस्ट २०१८ रोजी कार्यान्वित झाले आहेत. आ) टप्पा-१ विदर्भ, मराठवाडा, पश्चिम महाराष्ट्र व उत्तर महाराष्ट्र (प्रत्येकी ५० मे.वॅ.) महानिर्मिती कंपनी व M/s. Waccox Energy Pvt Ltd. यांच्यात गव्हाणकुंड, जिल्हा अमरावती येथील १६ मे. वॅ. क्षमतेसाठी सादर केलेला वीज दर रुपये ३.०५/युनिट करीता पहिल्या सुधारित PPA कराराची स्वाक्षरी दिनांक ३१ जुलै २०१९ रोजी करण्यात आली आहे. तसेच दुसरा सुधारित PPA चा करार महानिर्मिती कंपनी व M/s. Waccox Energy Pvt. Ltd. यांच्या मध्ये माहे जानेवारी, २०२० ला झाला व महानिर्मिती कंपनी व महावितरण यांच्यात वीज पुरवठा करार PSA माहे फेब्रुवारी, २०२० ला झाला आहे. विदर्भ, मराठवाडा, पश्चिम महाराष्ट्र व उत्तर महाराष्ट्र एकूण १८४ मे.वॅ. क्षमतेच्या सौर प्रकल्पांकरिता निविदे प्रक्रियेमध्ये M/s. Waaree Energies Limited यांनी रुपये ३.२३/ युनिट असा वीज दर सादर केले आहे. महावितरण कंपनीची M/s. Waaree Energies Limited. यांना विदर्भ, मराठवाडा, पश्चिम महाराष्ट्र व उत्तर महाराष्ट्र एकूण १८४ मे.वॅ. क्षमतेच्या सौर प्रकल्पांकरिता सादर केलेले वीज दर रुपये ३.२३/ युनिट करीता (रुपये ३.०५ प्रति युनिट + रु. ०.१८ प्रति युनिट अदा केलेल्या safe guard duty च्या मोबदल्यात) संमती दिनांक २६ सप्टेंबर २०१९ रोजी प्राप्त झाली आहे. महानिर्मिती कंपनीने महाराष्ट्र वीज नियामक आयोग (MERC) यांना दिनांक २३ डिसेंबर २०१९ रोजी रुपये ३.०५/युनिट वीजदरासाठी सादर केलेल्या अतिरिक्त याचिकेसाठी महाराष्ट्र वीज नियामक आयोग (MERC) यांनी आदेश क्र. ३११/२०१९, अन्वये दिनांक १३ जानेवारी २०२० नुसार मंजूरी दिली आहे. महानिर्मिती कंपनीतर्फे दिनांक १८ जानेवारी २०२० रोजी M/s. Waaree Energies Limited. यांना १८४ मे.वॅ. क्षमतेच्या प्रकल्पाकरिता इरादा पत्र निर्गमित केले आहे. १८४ मे.वॅ. क्षमतेच्या प्रकल्पांपैकी, शिवाजीनगर ९ मे.वॅ. क्षमतेच्या प्रकल्पाकरिता PPA स्वाक्षरी झाली आहे व उर्वरित प्रकल्पांचे PPA स्वाक्षरी करण्याची प्रक्रिया सुरू आहे. 	२००
	<ul style="list-style-type: none"> इ) टप्पा-२-A-उत्तर महाराष्ट्र व पश्चिम महाराष्ट्र-A-एकूण १०० मे.वॅ. महावितरण कंपनीची M/s. EESL यांनी उत्तर महाराष्ट्र (५० मे.वॅ.) व पश्चिम महाराष्ट्र-A-(५० मे.वॅ.) क्षमतेच्या प्रकल्पासाठी सादर केलेले वीज दर रुपये ३.११/kWh करीता दिनांक २७ सप्टेंबर २०१९ रोजी संमती प्राप्त झाली आहे. महाराष्ट्र वीज नियामक आयोग (MERC) यांना दिनांक २० जानेवारी २०२० रोजी वीज दराच्या मान्यतेकरिता याचिका दाखल केली आहे. महाराष्ट्र वीज नियामक आयोग (MERC) यांचे प्रकरण क्र. १०/२०२०, दिनांक २१ मे २०२० नुसार M/s. EESL यांनी उत्तर महाराष्ट्र (५० मे.वॅ.) व पश्चिम महाराष्ट्र-A-(५० मे.वॅ.) क्षमतेच्या प्रकल्पासाठी सादर केलेले वीज दर रुपये ३.११/kWh करीता मान्यता दिली आहे. महानिर्मिती कंपनीतर्फे दिनांक १० ऑगस्ट २०२० रोजी M/s. EESL यांना १०० मे.वॅ. क्षमतेच्या प्रकल्पाकरिता इरादा पत्र निर्गमित केले आहे. 	१००

महानिर्मितीचे प्रस्तावित सौर ऊर्जा प्रकल्प

सौर प्रकल्प	सौर प्रकल्पांचा तपशील	क्षमता मे. वॅ.
	<ul style="list-style-type: none"> ● PPA व PSA स्वाक्षरी करण्याची प्रक्रिया सुरू आहे. 	
	<p>ई) टप्पा-२-B-महाराष्ट्रातील विविध जिल्ह्यात सौर ऊर्जा प्रकल्प १७९ मे.वॅ.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● महावितरण कंपनीने १३५० मेगावॉट क्षमतेचे प्रकाशित केलेल्या निविदेत महानिर्मिती कंपनीने त्यांच्या ताब्यात असलेल्या जिल्हानिहाय जमिनीकरिता निविदेमध्ये भाग घेतला आहे. ● महावितरण कंपनीने महानिर्मिती कंपनीला विविध जिल्ह्यात १७९ मेगावॉट क्षमतेचे प्रकल्प उभारण्याकरिता इरादा पत्र निर्गमित केले आहे. महानिर्मिती व महावितरण कंपनीमध्ये १७९ मेगावॉट क्षमतेच्या प्रकल्पाकरिता वीज पुरवठा करार वीज दर रुपये ३.३०/ युनिट करिता प्रक्रिया सुरू आहे. ● M/s. EESL यांनी १७९ मेगावॉट क्षमतेचा प्रकल्प विकसित करण्याकरिता वीज दर रुपये ३.११/युनिट असे सादर केले आहे. ● प्रकल्पाच्या विकासासाठी महानिर्मिती कंपनी M/s. EESL यांना भाडेतत्त्वावर जमीन देणार आहे. तसेच महानिर्मितीच्या ताब्यातील प्रत्येक जमिनीवर प्रकल्प अंमलबजावणी सहित प्रकल्पाचे पायाभूत सुविधा व वीज निष्काषण करण्याचे M/s. EESL यांच्या तर्फे करण्यात येणार आहे. ● महानिर्मिती कंपनीतर्फे दिनांक ०२ सप्टेंबर २०२० रोजी M/s. EESL यांना १७९ मे.वॅ. क्षमतेच्या प्रकल्पाकरिता इरादा पत्र निर्गमित केले आहे. 	१७९

- महानिर्मिती व M/s. EESL मध्ये दिनांक १८ सप्टेंबर २०२० रोजी वीज दर रुपये ३.११/kwh १७९ मे. वॅ. क्षमतेच्या प्रकल्पाकरिता PPA स्वाक्षरी झाली आहे.

उ) खाजगी जमिनीसाठी १०९ मे. वॅ. प्रकल्पाच्या स्वारस्य निविदा

- उलट बोलीमध्ये निविदाधारकांनी खालीलप्रमाणे प्रति युनिट वीज दर निश्चित केला आहे.

निविदा धारक	क्षमता मे. वॅ.	वीज दर रु./युनिट	सद्यस्थिती	१०९
M/s. Shri. Shri Shetkari Urja Nirmiti co. op. soc. ltd.	२ मे.वॅ.	रु.२.९३/युनिट	-वीज खरेदी करार दि. ३१.१०.२०१९ रोजी स्वाक्षरी झाली आहे. - वीज पुरवठा करार दि. २२.११.२०१९ रोजी स्वाक्षरी झाली आहे.	
Think Energy Partners Solar India LLC	१०० मे.वॅ.	रु.३.१०/युनिट	-वीज खरेदी करार दि. १३.०१.२०२० रोजी स्वाक्षरी झाली आहे. - वीज पुरवठा करार दि. १४.०१.२०२० रोजी स्वाक्षरी झाली आहे.	
Gro Solar Energy Pvt. Ltd.	७ मे.वॅ.	रु.३.१०/युनिट	-वीज खरेदी करार दि. ३१.१०.२०१९ रोजी स्वाक्षरी झाली. - वीज पुरवठा करार दि. २२.११.२०१९ रोजी स्वाक्षरी झाली आहे.	

सौर ऊर्जा पार्क प्रकल्प

दोंडाईचा सौर ऊर्जा पार्क

२५०

- महानिर्मिती जवळ दोंडाईचा धुळे येथील ५०५ हेक्टर जमीन ताब्यात आहे.
- दोंडाईचा धुळे येथे २५० मेगावॉट क्षमतेचे सौर प्रकल्प उभारण्याकरिता निविदा प्रकाशित करण्यात येणार आहे.

ईपीसी मधील प्रकल्प

ईपीसी मधील ६०२ मे. वॅ. क्षमतेचे संचयी सौर ऊर्जा प्रकल्प

अ.) १८७ मे. वॅ. क्षमतेचे संचयी सौर ऊर्जा प्रकल्प

- १८७ मे. वॅ. क्षमतेचे सौर ऊर्जा प्रकल्प उभारण्याकरिता सुधारित प्रस्ताव मंत्रिमंडळाच्या मान्यतेसाठी दिनांक १७ जुलै २०२० रोजी सादर आले आहेत.

१) ५० मे. वॅ. कौडगाव, जिल्हा उस्मानाबाद येथील सौर ऊर्जा प्रकल्प

१८७

- तसेच महानिर्मितीतर्फे M/s. BHEL यांना दिनांक २२ एप्रिल २०१९ रोजी इरादा पत्र देण्यात आले.
- महानिर्मितीतर्फे दिनांक १४ जून २०१९. BHEL यांना जमिनीचा ताबा देण्यात आला आहे व तसेच प्रकल्प उभारण्याचे काम सुरू करण्यात आले आहे.
- महाराष्ट्र वीज नियामक आयोग यांचा आदेश क्र. ७५/२०१९ दि. १८.०४.२०१९ नुसार महानिर्मिती व महावितरण कंपनी मध्ये रु. २.९२/युनिट या दराने वीज खरेदी करारावर (PPA) दिनांक २१ नोव्हेंबर २०१९ रोजी स्वाक्षरी झाली आहे.
- महानिर्मिती कंपनीने वीज निष्कासन करण्यासाठी महावितरण कंपनीला दिनांक ४ डिसेंबर २०१९ रोजी रु. १०.५७ कोटी इतके रक्कम अदा करण्यात आली आहे.

- महानिर्मिती कंपनीने दिनांक १३ जानेवारी २०२० रोजी M/s. BHEL यांच्या सोबत करारनामा स्वाक्षरी केली आहे.
- M/s. BHEL यांच्या सोबत झालेल्या करारनामानुसार व्यावसायिक कार्य दिनांक (COD) १५ मार्च २०२० रोजी होती. MNRE च्या कार्यालय निवेदन दिनांक १३ ऑगस्ट २०२० नुसार सदर व्यावसायिक कार्य दिनांक (COD) २४ डिसेंबर २०२० रोजी पर्यंत वाढवण्यात आली आहे.

२) लातूर (६० मे. वॅ.) साक्री-१ (२५ मे. वॅ.) व औष्णिक विद्युत केंद्रातील जमिनीवर ५२ मे. वॅ. क्षमतेचे सौर ऊर्जा प्रकल्प.

- महानिर्मिती कंपनीने निविदेच्या एकाच सूची मध्ये (३ वेगळ्या निविदांमध्ये) महानिर्मिती कंपनीच्या ई-संकेत सथळावर साक्री-१ (२५ मे. वॅ.) लातूर (६० मे. वॅ.) व औष्णिक विद्युत केंद्रातील जमिनीवर (५२ मे. वॅ.) क्षमतेच्या सौर प्रकल्प उभारण्याकरिता ई.पी.सी. कंत्राटदार निवडणे व सोबत ५ वर्षे करिता संचालन व देखभाल करिता निविदा जाहिरात दिनांक २३ सप्टेंबर २०१९ रोजी प्रकाशित केली आहे.
- १३७ मे. वॅ. क्षमतेच्या निविदा प्रक्रिया एकत्रित पार पडल्यानंतर मा. मंडळाने प्रत्येक निविदेच्या यशस्वी निनिदाकारांना प्रकल्पासाठी महाराष्ट्र शासनाच्या मान्यते अधीन असून इरादा पत्र देण्यास मान्यता दिली आहे.

आ.) यवतमाळ (७५ मे. वॅ.) वाशीम-१ (१४० मे. वॅ.), वाशीम-२ (३० मे. वॅ.) कचराळा (१४५ मे. वॅ.) येथील सौर ऊर्जा प्रकल्प

३९०

➤ **३९० मे. वॅ. क्षमतेचे सौर ऊर्जा प्रकल्प उभारण्याकरिता सुधारित प्रस्ताव मंत्रिमंडळाच्या मान्यतेसाठी दिनांक १७ जुलै २०२० रोजी सादर आले आहेत.**

- महानिर्मितीतर्फे अंतरराष्ट्रीय स्पर्धा निविदे द्वारे (ICB) यवतमाळ (७५ मे. वॅ.), वाशीम-१ (१४० मे. वॅ.), वाशीम-२ (३० मे. वॅ.) कचराळा (१४५ मे. वॅ.) येथे सौर ऊर्जा प्रकल्प उभारण्याकरिता निविदा जाहिरात प्रकाशित करण्याची प्रक्रिया सुरू आहे.
- सदर प्रकल्पाचे वित्त, नवीन कर्ज योजना KFW बँक जर्मनी अंतर्गत विकसित होणार आहे. तसेच KFW बँक यांच्या तर्फे कर्जासाठी GoM, MNRE व DEA यांच्या सोबत पाठपुरावा सुरू आहे. KFW बँकेच्या आढावा नंतर नवीन कर्जाचा प्राथमिक प्रकल्प अहवाल (१४५ दशलक्ष युरो करिता) DAE च्या पोर्टलवर अपलोड केले जाईल.
- Dry cleaning and Agrivoltic-PV सारख्या अनिवार्य नाविन्यपूर्ण बाबींचा समावेश करून KFW बँकेचे (आवृत्ती २०१९) नवीन खरेदी मार्गदर्शक सूचनानुसार निविदा कागदपत्रे आणि करारनामा तयार केले आहे.
- KFW बँकेचे ना हरकत आणि आगाऊ निविदेच्या परवानगीसाठी, KFW बँक यांना निविदा पाठविली आहे.

इ.) साक्री-२ (२५ मे. वॅ.) क्षमतेचे सौर ऊर्जा प्रकल्प

२५

➤ **साक्री-२ (२५ मे. वॅ.) क्षमतेचे सौर ऊर्जा प्रकल्प उभारण्याकरिता सुधारित प्रस्ताव मंत्रिमंडळाच्या मान्यतेसाठी दिनांक १९ जुलै २०२० रोजी सादर आले आहेत.**

- महापारेषण कंपनीने दिनांक २९ सप्टेंबर २०२० रोजी महाऊर्जा कंपनी यांना २५ मेगावॉट सौर प्रकल्पाची वीज ३३kV च्या उपकेंद्रावरून, महापारेषण कंपनीच्या २२०/३३kV उपकेंद्राद्वारे वीज निष्कासन करण्याकरिता Grid Connectivity च्या मंजूरीसाठी शिफारस पत्र पाठवण्यात आले आहे.
- तसेच महाऊर्जा कंपनी यांनी दिनांक १२ ऑक्टोबर २०२० रोजी २५ मेगावॉट सौर

प्रकल्पाची वीज, महापारेषण कंपनीच्या २२०/३३kV उपकेंद्राद्वारे निष्कासन करण्याकरिता Grid Connectivity बाबत शिफारस पत्र मंजूर केले आहे.

- महानिर्मितीतर्फे साक्री-II (२५ मे. वॅ.) क्षमतेचे सौर ऊर्जा प्रकल्प उभारण्यासाठी निविदा जाहिरात लवकरच प्रकाशित करण्यात येणार आहे.

नाविन्यपूर्ण सौर ऊर्जा प्रकल्प

स्वारस्य निविदा फलोत्पादन (EOI-३०MW)

३०

- महाराष्ट्र वीज नियामक आयोग (MERC) यांचे आदेश क्र. १२१ दि. ०५.११.२०१९ नुसार या योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी FBSM and DSM यात सुधारणा महापारेषण करणार आहे. तोपर्यंत स्वतंत्र वीज खरेदी करार महावितरण बरोबर करण्यात यावा. तत्पूर्वी महावितरण सोबत स्वतंत्र वीज खरेदी करार करता येईल.
- महावितरण कंपनीला इरादा पत्र देण्याचे, वीज खरेदी करार व वीज विक्री करार स्वाक्षिरी करण्याचा प्रस्ताव संमती करिता मांडण्यात आले आहे.
- निविदेच्या चाचणी प्रक्रियेत ३ निविदाधारकांची निवड करण्यात आली होती. तसेच तिन्ही निविदे धारकांनी मांडलेला प्रस्ताव अद्याप दिनांक १० ऑक्टोबर २०२० च्या ई-मेल द्वारे वैध आहेत.

अल्ट्रा मेगा नूतनीकरणयोग्य ऊर्जा प्रकल्प (UMREPP)

अल्ट्रा मेगा नूतनीकरणक्षम ऊर्जा प्रकल्प (UMREPP)

२५००

- शासनाच्या नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा विभागाच्या (MNRE) धोरणांतर्गत महानिर्मिती व नॅशनल थर्मल पॉवर कॉर्पोरेशन यांच्यात संयुक्त विद्यमाने कंपनी (JVC) करण्या करिता महाराष्ट्र शासनास प्रस्ताव सादर करण्यात आला आहे. तसेच सादर प्रस्तावास महाराष्ट्र शासनाची मान्यता प्राप्त झाल्यानंतर महानिर्मिती व नॅशनल थर्मल पॉवर कॉर्पोरेशन यांच्यात संयुक्त विद्यमाने कंपनी (JVC) बनविण्यात येणार आहे.
- स्वारस्य निविदा (EOI) दिनांक १८ सप्टेंबर २०१९ रोजी वर्तमानपत्रात प्रसिद्ध झाले. संभाव्य खाजगी जमीन मालम/शेतकरी/सहकारी संस्था इत्यादींकडून संपूर्ण महाराष्ट्रात कोठेही संपूर्णपणे किंवा दीर्घ मुदतीच्या लीजवर (२७ वर्षे) विक्री करण्यास इच्छुक असलेल्यांकडून प्रस्ताव मागवण्यात आले.
- स्वारस्य निविदेला प्रतिसाद म्हणून एकूण १८ जणांकडून प्रस्ताव प्राप्त झाले आहेत. महानिर्मितीची समिती जमीन छाननी करीत आहे.
- दिनांक २० फेब्रुवारी २०२० रोजी महानिर्मिती आणि नॅशनल थर्मल पॉवर कॉर्पोरेशन दरम्यान संयुक्त विद्यमाने कंपनी (JVC) करण्या करिता २५०० मेगावॉट क्षमतेचे अल्ट्रा मेगा नूतनीकरणक्षम ऊर्जा प्रकल्प (UMREPP) उभारण्यासाठी सामंजस्य करारात लक्ष ठेवले आहे. संयुक्त विद्यमानाच्या मसुदा (Draft JV) करिता मंडळाकडून मान्यता प्राप्त झाली आहे. नॅशनल थर्मल पॉवर कॉर्पोरेशन यांच्या सोबत संयुक्त विद्यमाने कंपनी (JVC) करण्याकरिता महाराष्ट्र शासनास प्रस्ताव सादर करण्यात आला आहे.

एकूण

३९७०

महाराष्ट्र राज्य वीज पारेषण कंपनी मर्यादित

(१) कंपनीची माहिती

महाराष्ट्र राज्य विद्युत पारेषण कंपनी मर्यादित कंपनीची माहिती

१२ व्या पंचवार्षिक योजनेसाठी (२०१२-१३ ते २०१६-१७) एकूण ८७४५ कि.मी. च्या पारेषण वाहिन्या उभारणे व उपकेंद्र (नवीन उपकेंद्रे व अस्तित्वात असलेल्या उपकेंद्रामध्ये) क्षमता २६०७६ एम.व्ही.ए. ने वाढविणे असे उद्दिष्टे ठरविण्यात आले होते. एकूण रु. ११३०० कोटी नियतव्यय प्रस्तावित होता.

त्यापैकी एकूण ७५३७ कि.मी. च्या पारेषण वाहिन्या व २८०५८ एम.व्ही.ए. ने नवीन व अस्तित्वात असलेल्या उपकेंद्रामध्ये क्षमतेत वाढ करणे, असे लक्ष्य साध्य झाले आहे. तसेच रु.७८५८ कोटी भांडवली खर्च साध्य झाला.

१३ व्या पंचवार्षिक योजनेत (२०१७-२०१८ ते २०२१-२०२२) एकूण ७९५७ कि.मी. च्या पारेषण वाहिन्या व २४३८४ एम.व्ही.ए. ने उपकेंद्रामध्ये क्षमतेत वाढ करणे (नवीन उपकेंद्रे व अस्तित्वात असलेल्या उपकेंद्रामध्ये) असे उद्दिष्टे ठरविण्यात आले आहे.

१३ व्या पंचवार्षिक योजनेच्या पहिल्या वर्षात (२०१७-२०१८ मध्ये) एकूण १६०० कि.मी. लांबीच्या पारेषण वाहिन्या उभारण्यात आल्या व ५३६० एम.व्ही.ए. ने उपकेंद्रांच्या क्षमतेत वाढ करण्यात आली असून रु. १०२५ कोटी भांडवली खर्च साध्य झाला आहे.

१३ व्या पंचवार्षिक योजनेच्या दुसऱ्या वर्षात (२०१८-२०१९ मध्ये) एकूण १०८६ कि.मी. लांबीच्या पारेषण वाहिन्या उभारण्यात आल्या व ४१६९ एम.व्ही.ए. ने उपकेंद्रांच्या क्षमतेत वाढ करण्यात आली असून रु. १३८८ कोटी भांडवली खर्च साध्य झाला आहे.

१३ व्या पंचवार्षिक योजनेच्या तिसऱ्या वर्षात (२०१९-२०२० करिता) एकूण १०१७ कि.मी. लांबीच्या पारेषण वाहिन्या उभारण्यात आल्या व ९७५ एम.व्ही.ए. ने उपकेंद्रांच्या क्षमतेत वाढ करण्यात आली असून रु. १४९९ कोटी भांडवली खर्च साध्य झाला आहे.

१३ व्या पंचवार्षिक योजनेच्या चौथ्या वर्षात (२०२०-२०२१ करिता) एकूण ८०० कि.मी. लांबीच्या पारेषण वाहिन्या उभारणे व १००० एम.व्ही.ए. ने उपकेंद्रांच्या क्षमतेत वाढ करणे प्रस्तावित असून रु. १४४३ कोटी नियतव्यय प्रस्तावित आहे.

१३ व्या पंचवार्षिक योजनेच्या अंतिम वर्षात म्हणजे २०२१-२०२२ मध्ये २२०३ कि.मी. लांबीच्या पारेषण वाहिन्या उभारणे व ३९५५ एम.व्ही.ए. ने उपकेंद्रांच्या क्षमतेत वाढ करणे ही उद्दिष्टे ठरविण्यात आली असून प्रस्तावित रु. १२२६ कोटी नियतव्यय प्रस्तावित आहे.

महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्यादित

महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्यादित

- (१) कंपनीची कार्ये व कर्तव्ये
- (२) कंपनीची माहिती
- (३) भारनियमनाबाबतची टिप्पणी
- (४) कृषिपंप ऊर्जाकरण
- (५) योजना—
 - (अ) आदिवासी उप योजना (जिल्हास्तर)
 - (ब) आदिवासी उप योजना (विशेष कृती कार्यक्रम)
 - (क) विशेष घटक योजना (जिल्हास्तर)

महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्यादित

वार्षिक योजना २०२१-२२ (कार्यक्रम अंदाजपत्रक)

(१) महावितरण कंपनीची कार्ये व कर्तव्ये :—

(अ) कंपनी मुख्यतः वीज वितरणाच्या व्यवसायामध्ये असेल आणि त्यानुसार वितरण व्यवसायासाठी आवश्यक असणारी महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाच्या (बोर्ड) च्या मालमत्ता, मालमत्तेसंबंधी हितसंबंध. हक्क आणि दायित्वे निहीत असेल, विद्युत अधिनियम, २००३ च्या भाग बारावी (बोर्डाची मान्यता) (आणि त्या अंतर्गत अधिसूचित हस्तांतरण योजना) च्या तरतुदीनुसार मंडळाची मान्यता घेण्याचा महाराष्ट्र सरकारचा निर्णय आणि या संदर्भातील ठराव, परिपत्रके, अध्यादेश व अधिसूचना आणि कंपनी पुढील निर्णय घेईल आणि कंपनी, विद्युत अधिनियम, २००३ च्या कलम १४ च्या तरतुदीनुसार वितरण परवानाधारक म्हणून काम करेल.

(ब) उप पारेषण, वितरण, पुरवठ्याची तरतूद, पुरवठा, वहन, खरेदी, विक्री, आयात, निर्यात व विजेचा व्यापार करणे, विद्युत नियामक आयोगाच्या निर्देशानुसार वितरणात खुल्या प्रवेशाचा परिचय करून देणे.

(क) विजेच्या वितरणाच्या प्रयोजनार्थ प्रकल्प सहयोगी लाईन्स आणि त्यांच्याशी संबंधित सर्व गोष्टी संपादित करणे, स्थापन करणे, बांधणे, हाती घेणे, उभारणे, मांडणे, त्यांचा उपयोग करणे, कार्यान्वित करणे, व्यवस्थापन करणे, भाड्याने तसेच भाडेपड्याने देणे, खरेदी करणे, विक्री करणे, सुस्थितीत ठेवणे, त्यांचे परिवर्तन करणे, फेरफार करणे, नुतनीकरण करणे, आधुनिकीकरण करणे, त्या संबंधात काम करणे व वापर करणे, त्यात उपकेंद्रे, नागरी बांधकाम वितरणे केंद्रे, केबल्स, तारा (वायर्स), तारमार्ग (लाईन्स), संचायक (अॅक्युमुलेटर), संयंत्रे, चलित्र (मीटर्स), मापी (मीटर) उपकरण, सामुग्री व विजेचे उत्पादन, निर्मिती, वापर साठवण, मोजणी व वितरण लाईन्स (एल.टी.ॲन्ड एच.टी. ११/२२/३३ के.व्ही.) समावेश होतो.

(ड) विद्युत शक्ती (इलेक्ट्रिक पॉवर) यांची खरेदी, आयात, निर्यात, व्यवसाय किंवा त्यातील अन्य देवघेव यांचे कामकाज पुढे चालू ठेवणे आणि इलेक्ट्रिक उपकेंद्रे, असोशिएट्स, लाईन्स (एल.टी.व एच.टी. ११/२२/३३ के.व्ही.) यांचे कार्यचालन व परिक्षण आणि (इलेक्ट्रिक पॉवर). विद्युत विजेचा वापर, साठवण व मागणी तसेच वितरण व पुरवठा यांच्याशी संबंधित असणाऱ्या संबंधितांच्या कार्यक्रमांमध्ये सहकार्य देणे. सहाय्य करणे व सल्ला देणे.

(इ) उच्च व्होल्टेजच्या (हाय व्होल्टेज) (११/२२/३३ के.व्ही.) आणि कमी व्होल्टेजच्या तारांमार्फत आणि सहयोगी उपकेंद्रामार्फत इलेक्ट्रिक डिस्ट्रीब्युशन लाईन्स आणि किंवा नेटवर्क उभारणे, स्थापन करणे, बांधकाम करणे, ते स्विकारणे, उभारणे, मांडणे, उपयोगात आणणे, चालवणे, व्यवस्थापन करणे, ते भाड्याने देणे, भाडेपड्याने देणे, खरेदी करणे, विक्री करणे, सुस्थितीत ठेवणे, ते परिवर्धित करणे, त्यात फेर करणे, त्याचे नुतनीकरण करणे, त्यांचे आधुनिकीकरण करणे, त्या संबंधात काम करणे व त्याचा वापर करणे आणि त्यात महाराष्ट्र राज्य व अन्यत्र कुठेही असलेले वितरण केंद्रासह सहयोगी उपकेंद्रे केबल्स, तारा (वायर्स), संचायक (अॅक्युमुलेटर), संयंत्रे, चलित्र (मीटर्स), मापी (मीटर्स), उपकरणे, सामुग्री संगणक व अन्सिलरी वितरण सेवांशी संबंधित असणारी सामग्री, विद्युत ऊर्जेचा पुरवठा, स्काडा आणि ए.एम.आर. सिस्टिम टेलिकम्युनिकेशन आणि टेलिमिटरिंग उपकरणे यांचा समावेश होता. इतरांकरिता व इतरांच्या वतीने हाय व्होल्टेज (११/२२/३३ के.व्ही.) आणि लो व्होल्टेज लाईन्स आणि संलग्न उपकेंद्रे, उपकरणे, साधने, केबल्स, वायर्स यांची उभारणी, कार्याचलन, परीक्षण, व्यवस्थापन हाती घेणे.

(२) कंपनीची माहिती :—

वीज वाहिनीतील तूट कमी करण्यासाठी मराविविकेम मध्ये एप्रिल २००३ पासून महावितरण कंपनीकडून कार्यक्रम राबविण्यात येत आहे. या सुधारणा कार्यक्रमांतर्गत विविध उपक्रम सुरू करण्यात आले.

(१) ऊर्जा लेखांकन :— परिमंडळ, मंडळ, विभागीय आणि वाहिनी स्तरावर ऊर्जा लेखांकन करून त्याचा मासिक आढावा घेण्यात येतो.

(२) तांत्रिक हानी कमी करण्यासाठी अन्य विभागांमार्फत तसेच क्षेत्रिय कार्यालयातर्फे खालील उपाय योजना करण्यात येत आहे.

- वितरण प्रणाली सुधारणेसाठी पायाभूत सुविधी वाढवून तांत्रिक हानी कमी करण्यासाठी खालील कामे नियोजित आहेत :-
 - (अ) नवीन उप केंद्रांची उभारणी
 - (ब) अस्तित्वातील उप केंद्राची क्षमता वाढविणे (Augmentation)
 - (क) नवीन उच्च दाब वीज वाहिन्या
 - (ड) नवीन लघु दाब वीज वाहिन्या
 - (इ) नवीन रोहित्रे.

वरील सर्व बाबींमुळे वितरण जाळे सशक्त होऊन तांत्रिक हानी कमी होण्यास मदत होणार आहे.

(३) वाणिज्यिक हानी कमी करण्यासाठी खालील उपाय योजिले आहेत :—

- महावितरणमध्ये Centralised Billing पध्दतीची अंमलबजावणी.
- वाणिज्यिक नुकसान कमी करण्यासाठी घरगुती, वाणिज्यिक व औद्योगिक (RCI) ग्राहकांचा बिलिंग (Billing efficiency) वाढविण्याचे प्रयत्न करण्यात येत आहे.
- त्यासाठी अत्याधुनिक तंत्रज्ञानावर आधारित स्वयंचलित मीटर वाचन (एएमआर), कॉमन मिटर रिडिंग इन्स्ट्रुमेंट (CMRI) आर.एफ. (रेडिओ फ्रिक्वेन्सी), आय.आर (इन्फ्रा रेड) मीटर व फोटो मिटर रिडिंग याचा वापर करण्यात येत आहे.
- मोबाईल ॲपद्वारे मिटर रिडिंगची संकल्पना राबविण्यात येत आहे.

राज्यातील वीज चोरीला आळा घालण्यासाठी महावितरण कंपनीतर्फे विविध उपाययोजना राबविल्या जातात. त्याचा तपशील पुढीलप्रमाणे आहे.

- राज्यात आज रोजी एकूण कायम स्वरुपी ४३ फिरते पथक आपआपल्या कार्यक्षेत्रात नियमितपणे विद्युत संचाची तपासणी करून विद्युत संचातील अनियमितता व वीज चोरीचे प्रकार शोधून काढण्यासाठी कार्यरत आहेत.

- प्रविभागीय/विभागीय/उप विभागीय पातळीवर ऊर्जा लेखांकन करण्यात येते. निर्धारित वीज गळतीपेक्षा जास्त गळती असल्याचे आढळून आल्यास संबंधित विभागात लक्ष केंद्रित करून वीज गळती कमी करण्याचा प्रयत्न करण्यात येत आहे.

(४) वितरण हानीची सद्यःस्थिती खालीलप्रमाणे आहे :—

वर्ष	% वितरण हानी	तांत्रिक व वाणिज्यिक हानी
२०१५-१६	१४.५१ %	१८.७९ %
२०१६-१७	१४.६८ %	१८.८८ %
२०१७-१८	१३.९० %	१७.४१ %
२०१८-१९	१३.६३ %	१६.९४ %
२०१९-२०	१५.९१ %	२१.३२ %
२०२०-२० (सप्टेंबर पर्यंत तात्पुरते)	१९.१४ %	३४.१९ %

(३) भारनियमन :

वीज उपलब्धतेत वाढ करण्याचा कालबद्ध कार्यक्रम योग्यरितीने अंमलात आणल्याने तसेच वीज वितरणासाठी सक्षम प्रणाली उभारल्याने महावितरणच्या वीज उपलब्धतेत वाढ झाली व त्यामुळे राज्यात माहे मार्च, २०१६ पासून भारनियमन रद्द करण्यात आलेले आहे. परंतु आणीबाणीच्या परिस्थितीमध्ये विजेची मागणी व उपलब्धता यामध्ये तफावत निर्माण झाल्यास वीज प्रणालीच्या सुरक्षिततेसाठी व महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाच्या मार्गदर्शक तत्त्वानुसार तात्पुरत्या स्वरुपाचे भारनियमन करण्यात येते.

सन २०२०-२०२१ (नोव्हेंबर, २०२० पर्यंत) मध्ये महावितरणची कमाल मागणी २००४२ मे.वॅ. इतकी गेलेली आहे. सध्या राज्यात जेवढी विजेची मागणी आहे, तेवढी वीज उपलब्ध आहे. त्यामुळे विजेच्या मागणी एवढा वीज पुरवठा केला जातो.

- राज्यातील सर्व अकृषक वाहिन्या भारनियमनमुक्त केल्या आहेत.
- स्वतंत्र वाहिन्यांवरील उपसा जलसिंचन योजनांना १६ तास ३ फेज वीज उपलब्धता (आठवड्यातून एक दिवस साप्ताहिक सुट्टीसह) देण्यात येत आहे.
- तसेच पाण्याचे योग्य नियोजन करण्यासाठी तसेच कृषी पंपांसाठी आवश्यक असलेला विद्युत पुरवठा लक्षात घेऊन शासन निर्णय व महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाच्या मार्गदर्शक तत्त्वानुसार राज्यातील कृषी वाहिन्यांवरील कृषी ग्राहकांना रात्रीच्या काळात १० तास किंवा दिवसा ८ तास ३ फेज विजेची उपलब्धता चक्राकार पद्धतीने देण्यात येते.
- आणीबाणीच्या परिस्थितीत गरज पडल्यास वीज प्रणालीच्या सुरक्षिततेसाठी टप्प्याटप्प्याने तात्पुरत्या कालावधीसाठी भारनियमन लागू करण्यात येते. तसेच फक्त स्थानिक पातळीवर अचानक काही तांत्रिक अडचणी उद्भवल्यास आवश्यकतेनुसार तात्पुरते भारनियमनाचे नियोजन करून ग्राहकांना सुरळीतपणे विद्युत पुरवठा केला जातो.

(४) कृषिपंप ऊर्जाकरण

महावितरण कंपनीमध्ये कृषी ऊर्जाकरणाची स्थिती खालीलप्रमाणे आहे :—

मागील ७ वर्षांत महावितरण कंपनीमार्फत देण्यात आलेल्या कृषिपंप वीज जोडण्या खालीलप्रमाणे :—

अ.क्र.	वर्ष	दिलेल्या कृषीपंप वीज जोडण्या
१	२०१३-१४	१,२४,७६९
२	२०१४-१५	१,४७,९९३
३	२०१५-१६	१,३०,०००
४	२०१६-१७	१,२५,५२२
५	२०१७-१८	६६,१७४
६	२०१८-१९	६६,४७९
७	२०१९-२०	९६,३२७
	एकूण	७,५७,२६४

(५) योजना :

आदिवासी उपाययोजनेअंतर्गत विद्युत विकास क्षेत्रामध्ये महावितरणमार्फत खालील योजना राबविण्यात येतात :—

(अ) आदिवासी उपयोजना (जिल्हास्तर) :

सदरील योजना आदिवासी क्षेत्र (टीएसपी) तसेच आदिवासी क्षेत्राबाहेरील (ओटीएसपी) आदिवासी लाभार्थीकरिता राबविली जाते. ह्या योजनेतील ८५ टक्के निधी हा टिएसपी क्षेत्रातील तर उर्वरित निधी हा ओटीएसपी क्षेत्रातील आदिवासी लाभार्थीकरिता खर्च केला जातो. ह्या योजनेत प्रामुख्याने आदिवासी शेतकरी लाभार्थ्यांना त्यांच्या कृषीपंपास वीज पुरवठा देणे, आदिवासी लाभार्थ्यांना घरगुती वीज जोडण्या देणे तसेच आदिवासी क्षेत्रातील विद्युतीकरण न झालेल्या वाडी / पाड्यांचे विद्युतीकरण करणे ही कामे केली जातात. ह्या योजनेतून सन २०१५-१६ मध्ये केलेली कामे पुढीलप्रमाणे :—

तपशील		टी.एस.पी.		ओ.टी.एस.पी.	
		लक्ष्य	साध्य	लक्ष्य	साध्य
भौतिक उद्दिष्टे	कृषीपंप ऊर्जाकरण	२१५०	२१३४	४९४	४७५
	घरगुती वीज जोडण्या	५२१४	५१४२	५८४	५७५
	वाडीपाडा विद्युतीकरण	२४३	२३९	२४	२४
	उच्चदाब वाहिनी	४७९.१३ कि.मी.	४५५.३७ कि.मी.	१२७.५८ कि.मी.	१२१.४९ कि.मी.
	लघुदाब वाहिनी	९८५.३१ कि.मी.	९५२.७७ कि.मी.	२१६.५२ कि.मी.	१८९.४६ कि.मी.
	वितरण रोहित्रे	७४९	७२१	१६६	१५३
मंजूर निधी	..	रु. ९३.०९ कोटी		रु. १२.१३ कोटी	
खर्च	..	रु. ९३.०९ कोटी		रु. १२.१३ कोटी	

- सन २०१६-१७ मध्ये ह्या योजनेमध्ये शासनाकडे टिएसपी क्षेत्राकरिता रुपये ८२.९० कोटी तर ओटीएसपी क्षेत्राकरिता रुपये ११.६३ कोटी इतक्या निधीची तरतूद केलेली आहे. ह्या योजनेत झालेल्या कामाची प्रगती खालीलप्रमाणे :—

तपशील		टी.एस.पी.		ओ.टी.एस.पी.	
		लक्ष्य	साध्य	लक्ष्य	साध्य
भौतिक उद्दिष्टे	कृषीपंप ऊर्जाकरण	२१०३	१९५०	३०३	२५९
	घरगुती वीज जोडण्या	२४६२	२१५८	९४४	८८६
	वाडीपाडा विद्युतीकरण	३१०	२७७	१७	१७
	उच्चदाब वाहिनी	४६६.९० कि.मी.	४१९.८२ कि.मी.	११०.६५ कि.मी.	८५.५५ कि.मी.
	लघुदाब वाहिनी	१११७.४६ कि.मी.	१०६२.५८ कि.मी.	१९५.९८ कि.मी.	१५६.०४ कि.मी.
	वितरण रोहित्रे	७७७	७०५	१७८	१४२
मंजूर निधी	..	रु. ८२.९० कोटी		रु. ११.६३ कोटी	
खर्च	..	रु. ८२.९० कोटी		रु. ११.६३ कोटी	

- सन २०१७-१८ मध्ये ह्या योजनेमध्ये शासनाकडे टीएसपी क्षेत्राकरिता रुपये ९२.०५ कोटी तर ओटीएसपी क्षेत्राकरिता रुपये ११.९५ कोटी इतक्या निधीची तरतूद केलेली आहे. ह्या योजनेत झालेल्या कामाची प्रगती खालीलप्रमाणे :-

तपशील		टी.एस.पी.		ओ.टी.एस.पी.	
		लक्ष्य	साध्य	लक्ष्य	साध्य
भौतिक उद्दिष्टे	कृषीपंप ऊर्जाकरण	२९०४	१०४६	३२४	१९९
	घरगुती वीज जोडण्या	३०७६	२९०६	१०५९	९८३
	वाडीपाडा विद्युतीकरण	१९३	१६०	१६	१६
	उच्चदाब वाहिनी	११४८.१६ कि.मी.	५४६.६१ कि.मी.	१०२.७६ कि.मी.	८२.८० कि.मी.
	लघुदाब वाहिनी	१३४१.१४ कि.मी.	९४८.२१ कि.मी.	२२४.३४ कि.मी.	१८५.५३ कि.मी.
	वितरण रोहित्रे	७३०	६१५	१४८	१३१
मंजूर निधी	..	रु. ९२.०५ कोटी		रु. ११.९५ कोटी	
खर्च	..	रु. ९२.०५ कोटी		रु. ११.९५ कोटी	

- सन २०१८-१९ मध्ये ह्या योजनेमध्ये शासनाकडे टीएसपी क्षेत्राकरिता रुपये ९२.६२ कोटी तर ओटीएसपी क्षेत्राकरिता रुपये ११.५६ कोटी इतक्या निधीची तरतूद केलेली आहे. ह्या योजनेत माहे सप्टेंबर २०२० अखेर झालेल्या कामाची प्रगती खालीलप्रमाणे :-

तपशील		टी.एस.पी.		ओ.टी.एस.पी.	
		लक्ष्य	साध्य	लक्ष्य	साध्य
भौतिक उद्दिष्टे	कृषीपंप ऊर्जाकरण	४२४	२६१	१५५	५८
	घरगुती वीज जोडण्या	२१५०	६४५	६९२	३९५
	वाडीपाडा विद्युतीकरण	३५७	१७७	०	०
	उच्चदाब वाहिनी	७४३.६४ कि.मी.	६४५.१२ कि.मी.	११७.८९ कि.मी.	१००.६२ कि.मी.
	लघुदाब वाहिनी	१२८७.२३ कि.मी.	८७३.२८ कि.मी.	१०३.६४ कि.मी.	१०४.१३ कि.मी.
	वितरण रोहित्रे	१०१७	८४५	२१५	१७४
मंजूर निधी	..	रु. ९२.६२ कोटी		रु. ११.५६ कोटी	
खर्च	..	रु. ८७.८५ कोटी		रु. ९.६५ कोटी	

उर्वरीत कामे प्रगतीपथावर आहेत.

- सन २०१९-२० मध्ये ह्या योजनेमध्ये शासनाकडून टीएसपी क्षेत्राकरिता रुपये ९९.५५ कोटी तर ओटीएसपी क्षेत्राकरिता रुपये १५.६७ कोटी इतक्या निधीची तरतूद केलेली आहे. ह्या योजनेत माहे सप्टेंबर २०२० अखेर झालेल्या कामाची प्रगती खालीलप्रमाणे :-

तपशील		टी.एस.पी.		ओ.टी.एस.पी.	
		लक्ष्य	साध्य	लक्ष्य	साध्य
भौतिक उद्दिष्टे	कृषीपंप ऊर्जाकरण	७५९	१९९	१६२	८२
	घरगुती वीज जोडण्या	१८२५	४१७	७८८	३८४
	वाडीपाडा विद्युतीकरण	३११	५३	०	०
	उच्चदाब वाहिनी	७४३.८४ कि.मी.	३३५.७३ कि.मी.	१३०.०४ कि.मी.	६७.६२ कि.मी.
	लघुदाब वाहिनी	७७३.९७ कि.मी.	४११.२२ कि.मी.	१७०.३६ कि.मी.	३८.१६ कि.मी.
	वितरण रोहित्रे	१४०६	६१०	२९०	१५२
मंजूर निधी	..	रु. ९९.५५ कोटी		रु. १५.६७ कोटी	
खर्च	..	रु. ६५.९१ कोटी		रु. ८.९६ कोटी	

उर्वरीत कामे प्रगतीपथावर आहेत.

- सन २०२०-२१ करिता शासनाकडून टीएसपी क्षेत्राकरिता रुपये ८०.३६ कोटी तर ओटीएसपी क्षेत्राकरिता रुपये २१.८२ कोटी इतक्या निधीची मंजूरी देण्यात आली आहे. त्या निधीतून करावयाची कामे पुढीलप्रमाणे :-

अ.क्र.	तपशील	टी.एस.पी.	ओ.टी.एस.पी.
१	निधीची मंजूरी	रु. ८०.३६ कोटी	रु. २१.८२ कोटी
२	भौतिक उद्दिष्ट्ये	कृषिपंप ऊर्जाकरण	५००
३		घरगुती वीज जोडण्या	२००
४		वाडीपाडा विद्युतीकरण	२०

(ब) विशेष घटक योजना (जिल्हास्तर) :

- या योजनेद्वारे अनुसूचित जाती व नवबौद्ध लाभार्थ्यांना कृषिपंप व घरगुती जोडणी देणे, दलित वस्त्यातील पथदिव्यांचे विद्युतीकरण इत्यादी कामे केली जातात.
- महाराष्ट्र शासनाच्या जिल्हा नियोजन व विकास मंडळामार्फत विशेष घटक योजनेअंतर्गत दरवर्षी महावितरण कंपनीस कर्जाकडून स्वरूपात निधी उपलब्ध करून दिला जातो. कर्जाचा व्याजदर ११.५ टक्के इतका होता. सन २०१३-१४ पासून राज्य शासनाकडून शासन निर्णय क्र. संकिर्ण २०१३/प्र.क्र. १८९/ऊर्जा-५, दिनांक ३० डिसेंबर २०१३ अन्वये अनुदान स्वरूपात देण्यास मान्यता दिलेली आहे.
- वर्ष २०१५-१६ मध्ये शासनाकडून या योजनेकरिता रुपये ७६.०६ कोटी एवढ्या रकमेची तरतूद करण्यात आली होती. विशेष घटक योजनेतून सन २०१५-१६ मध्ये केलेली कामे पुढीलप्रमाणे :-

तपशील	वि.घ.यो.		
	लक्ष्य	साध्य	
भौतिक उद्दिष्ट्ये	कृषिपंप ऊर्जाकरण	३२९३	२७५२
	घरगुती वीज जोडण्या	५४३०	४५२३
	पथदिव्यांचे विद्युतीकरण	२२९३	१९१०
	मंजूर निधी	रुपये ७६.०६ कोटी	
खर्च	रुपये ७६.०६ कोटी		

- वर्ष २०१६-१७ मध्ये शासनाकडून या योजनेकरिता रुपये ९३.१२ कोटी एवढ्या रकमेची तरतूद करण्यात आली होती. ह्या योजनेत झालेल्या कामाची प्रगती खालीलप्रमाणे :-

तपशील	वि.घ.यो.		
	लक्ष्य	साध्य	
भौतिक उद्दिष्ट्ये	कृषिपंप ऊर्जाकरण	३३४८	३०३०
	घरगुती वीज जोडण्या	५०९०	४९३९
	पथदिव्यांचे विद्युतीकरण	३४९३	३४१०
	मंजूर निधी	रु. ९३.१२ कोटी	
खर्च	रु. ९३.१२ कोटी		

- वर्ष २०१७-१८ मध्ये शासनाकडून या योजनेकरिता रुपये ११७.४१ कोटी एवढ्या रकमेची तरतूद करण्यात आली होती. वर्ष २०१७-१८ मध्ये ह्या योजनेत झालेल्या कामाची प्रगती खालीलप्रमाणे :-

तपशील	वि.घ.यो.		
	लक्ष्य	साध्य	
भौतिक उद्दिष्ट्ये	कृषिपंप ऊर्जाकरण	३९०१	२२५४
	घरगुती वीज जोडण्या	२९४९	२३५१
	पथदिव्यांचे विद्युतीकरण	३७९६	२९२१
	मंजूर निधी	रु. ११७.४१ कोटी	
खर्च	रु. ११७.४१ कोटी		

- वर्ष २०१८-१९ मध्ये शासनाकडून या योजनेकरिता रुपये १११.५४ कोटी एवढ्या रकमेची तरतूद करण्यात आली होती. वर्ष २०१८-१९ मध्ये माहे सप्टेंबर २०२० अखेर झालेल्या कामाची प्रगती खालीलप्रमाणे :-

तपशील		वि.घ.यो.	
		लक्ष्य	साध्य
भौतिक उद्दिष्टे	कृषिपंप ऊर्जाकरण	२६००	११५९
	घरगुती वीज जोडण्या	३२७०	१८१६
	पथदिव्यांचे विद्युतीकरण	१९८१	१४६८
	मंजूर निधी	रु. १११.५४ कोटी	
खर्च		रु. १०४.३८ कोटी	

उर्वरीत कामे प्रगतीपथावर आहेत.

- वर्ष २०१९-२० मध्ये शासनाकडून या योजनेकरिता रुपये १४४.४३ कोटी एवढ्या रकमेची तरतूद करण्यात आली होती. वर्ष २०१९-२० मध्ये ह्या माहे सप्टेंबर २०२० अखेर झालेल्या कामाची प्रगती खालीलप्रमाणे :-

तपशील		वि.घ.यो.	
		लक्ष्य	साध्य
भौतिक उद्दिष्टे	कृषिपंप ऊर्जाकरण	२३०९	४८८
	घरगुती वीज जोडण्या	२८२७	१४७४
	पथदिव्यांचे विद्युतीकरण	३०६४	१२४३
	मंजूर निधी	रु. १४४.४३ कोटी	
खर्च		रु. ६७.८७ कोटी	

उर्वरीत कामे प्रगतीपथावर आहेत.

- वर्ष २०२१-२१ करिता या योजनेअंतर्गत शासनाकडून रुपये १५२.८१ कोटी इतक्या निधीची मंजूरी देण्यात आली आहे. ह्या निधीतून करावयाची कामे खालीलप्रमाणे :-

तपशील		वि.घ.यो.
		लक्ष्य
भौतिक उद्दिष्टे	कृषिपंप ऊर्जाकरण	२४००
	घरगुती वीज जोडण्या	२५००
	पथदिव्यांचे विद्युतीकरण	२०००
	निधीची मंजूरी	रु. १५२.८१ कोटी

महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण

(१) महाऊर्जाचे कार्ये व कर्तव्ये.

(२) महाऊर्जाचे प्रकल्प.

महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण

१. अपारंपरिक ऊर्जा स्रोत :

महाराष्ट्र शासनाने जुलै, १९८५ मध्ये महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण (महाऊर्जा) ही स्वायत्त संस्था म्हणून मुंबई सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम, १९५० व सहकारी संस्था नोंदणी अधिनियम, १८६० अन्वये नोंदणी केली आहे. महाऊर्जाची प्रमुख उद्दिष्टे पुढील प्रमाणे (अ) अपारंपरिक, पुनर्निर्मितीक्षम व पर्यायी ऊर्जा स्रोतांचा प्रचार, प्रसार व विकास करणे, (ब) पुनर्निर्मितीक्षम ऊर्जा स्रोतांपासून वीजनिर्मिती करण्यास प्रोत्साहन देणे, (क) ऊर्जा बचतीचे कार्यक्रम हाती घेणे व त्याचा प्रचार व प्रसार करणे व (ड) राज्य शासन व केंद्र शासनाच्या अपारंपरिक ऊर्जा स्रोत मंत्रालयामार्फत पुरस्कृत केल्या जाणाऱ्या कार्यक्रमांची अंमलबजावणी करणे.

सौर, पाणी, वारा, बायोमास, बॅगस, समुद्राच्या लाटा यांपासून मिळणारी ऊर्जा ही पुनर्निर्मित होणारी स्वच्छ आणि निसर्ग जपून ठेवणारी ऊर्जा आहे. अपारंपरिक व नित्यनूतनशील ऊर्जेचे तसेच ऊर्जा बचतीचे महत्त्व दिवसेंदिवस वाढत चाललेले आहे. ऊर्जेची निर्मिती पारंपरिक पध्दतीने केली जाते यावेळेस पर्यावरणामध्ये ग्रीन हाऊस गॅसेस सोडले जातात. यामध्ये कार्बन मोनाक्साईड, कार्बन डायऑक्साईड आणि सल्फर डायऑक्साईड यांचा अंतर्भाव असतो. याचा पर्यावरणावर विपरित परिणाम होत असून जागतिक उष्णतामान वाढत आहे. यामुळे मानवजातीला याचा धोका निर्माण झालेला आहे. तसेच पारंपरिक ऊर्जा निर्मितीचे स्रोत सिमित असल्याने सद्यस्थितीत नित्यनूतनशील ऊर्जेशिवाय पर्याय नाही. सदरची ऊर्जा ही प्रदूषण विरहीत आहे.

महाराष्ट्र शासनाने, केंद्र शासनाच्या धोरणाप्रमाणे अपारंपरिक ऊर्जा स्रोतांपासून वीजनिर्मिती ही राज्यातील एकूण वीज निर्मितीच्या २० टक्के पर्यंत असावे असे धोरण आहे. या अनुषंगाने शासनाने १९९३-९४ पासून अपारंपरिक ऊर्जा स्रोतांपासून वीजनिर्मितीस प्रोत्साहन देण्यासाठी वेळोवेळी धोरणात्मक निर्णय घेतले आहेत. सध्या उपलब्ध असलेल्या अपारंपरिक ऊर्जा स्रोतांमध्ये सौर व पवनऊर्जा हा सर्वात महत्त्वाचा स्रोत असून या स्रोतास देशात जास्तीत जास्त उपलब्ध करून घेण्यात येत आहे. याबरोबरच कृषि अवशेष, ऊसाच्या चिपाडापासून, लघुजल व शहरी तसेच औद्योगिक घनकचरा हे इतर महत्त्वाचे स्रोत आहेत.

अपारंपरिक ऊर्जा स्रोतांद्वारे ऊर्जा निर्मितीचा राज्यात असलेला वाव आणि याबाबतची झालेली साध्यता याबाबतची माहिती खालीलप्रमाणे :-

२. अपारंपरिक ऊर्जा स्रोतांपासून वीजनिर्मिती :

महाऊर्जाची अपारंपरिक ऊर्जा स्रोतांपासून वीजनिर्मितीच्या नवीन धोरणाच्या अंमलबजावणीमुळे महाराष्ट्र राज्य देशात दुसऱ्या क्रमांकावर अग्रेसर असून दिनांक ३० सप्टेंबर २०२० अखेर एकूण ९६१६.५२३ मेगावॉट क्षमतेचे (लघुजल विद्युत प्रकल्पासहित) प्रकल्प आस्थापित केलेले आहेत.

अ.क्र.	ऊर्जा स्रोत	देशातील वाव (मे. वॅ.)	महाराष्ट्रातील वाव (मे. वॅ.)	राज्यातील आस्थापित क्षमता (मे. वॅ.) (३० सप्टेंबर २०२० पर्यंत)
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
१	पवन ऊर्जा प्रकल्प	४९१३०	९४००	४९९८.२१
२	ऊसाच्या चिपाडावर आधारित सहवीज निर्मिती प्रकल्प	५०००	३६८५	२३०१.३०
३	कृषि अवशेषांवर आधारित प्रकल्प	१६८८१	७८१	२१५.००
४	* लघुजल विद्युत प्रकल्प	१५०००	७३२	३७०.०२५
५	शहरी घन व द्रव कचऱ्यापासून वीजनिर्मिती	१७००	२८७	३.००
६	औद्योगिक कचऱ्यापासून वीजनिर्मिती प्रकल्प	१७००	३५०	४१.७८८
७	**सौर औष्णिक व सौर फोटोव्होल्टाईक वीजनिर्मिती	२०-३०/ स्क्वे.कि.मी.	४९/स्क्वे.मी. ३५/ स्क्वे.मी.	१६८७.२०
एकूण		८९४११	१५२३५	९६१६.५२३

* लघुजल ऊर्जा - ३७०.०२५ मेगावॉट क्षमतेचे प्रकल्प सिंचन विभागाने उभारले आहेत.

** महावितरण कंपनीबरोबर वीज विक्री करार - १९७५ मे.वॅ तिसऱ्या घटकास वीज विक्री व स्वयंवापर - २७८.४६ मे.वॅ व छतावरील पारिषण संलग्न सौर उर्जा प्रकल्प २३३.७४ मे.वॅ. कार्यान्वित आहेत.

२.१) पवनऊर्जा निर्मिती :

केंद्र शासनाने १९९३-९४ पासून व्यापारी दृष्टीकोन समोर ठेवल्याने पवनऊर्जा निर्मितीचे परिणामकारकरित्या व्यापारीकरण झाले आहे. पवनऊर्जा वीजनिर्मिती क्षेत्रात पूर्ण जगाची स्थापित क्षमता ६,५०,७५८ मेगावॉट (३१ डिसेंबर २०१९ पर्यंत) इतकी आहे. जगात भारत पवनऊर्जा निर्मिती क्षेत्रात (३७,५२९ मे.वॅ.) चौथ्या क्रमांकावर असून, चीन (२,३०,०२९ मे.वॅ.), अमेरिका (१,०५,४३३ मेगावॉट), जर्मनी (६१,३५७ मेगावॉट) हे देश अनुक्रमे एक ते तीन क्रमांकावर आहेत. नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा मंत्रालय, नवी दिल्ली, महाराष्ट्र शासन यांचे आर्थिक सहाय्य व महाऊर्जाने स्वनिधीतून महाराष्ट्रात ११.०९ मेगावॉट क्षमतेचे पथदर्शी प्रकल्प उभारण्यात आले आहेत. राज्यात आजमितीस ९४०० मेगावॉट क्षमतेच्या प्रकल्प उभारणीस वाव असून पवनऊर्जा निर्मिती प्रकल्प उभारणीस योग्य असलेली नवीन ठिकाणे शोधण्यासाठी वारामापन केंद्र आस्थापित करण्यात येत आहेत.

पथदर्शी प्रकल्पाची तांत्रिक व्यवहार्यता पाहता आणि राज्य शासनाने याबाबत वेळोवेळी जाहीर केलेल्या आकर्षक धोरणामुळे राज्यात पवनऊर्जा क्षेत्रात खाजगी उद्योजकांनी मोठी गुंतवणूक केली आहे. दिनांक ३० सप्टेंबर २०२० पर्यंत ४९९८.२१ मेगावॉट इतक्या क्षमतेचे पवनऊर्जा प्रकल्प उभारण्यात आले आहेत. केंद्र शासनाच्या खाजगी क्षेत्राद्वारे वारामापन करणे व पवनऊर्जा प्रकल्प विकसित करण्याच्या धोरणानुसार राज्यातही खाजगी क्षेत्राद्वारे वारामापन कार्यक्रम घेण्यात येत असून त्यातूनही नवीन पवनऊर्जा निर्मितीक्षम ठिकाणे विकसित होत आहेत. पवनऊर्जा प्रकल्पांना प्रोत्साहित करण्याकरिता शासनाने दि. २० जुलै २०१५ रोजी एकत्रित अपारंपरिक ऊर्जा धोरण व त्यासाठीची कार्यपद्धती दिनांक ९ सप्टेंबर २०१५ रोजी जाहीर केली आहे. या धोरणांतर्गत ५००० मे.वॅ. क्षमतेचे पवन ऊर्जा प्रकल्प आस्थापित करणेचे उद्दिष्ट निश्चित केले आहे. असून सदर धोरणांतर्गत आज अखेर १८३२.५० मेगावॉट इतक्या क्षमतेचे पवनऊर्जा प्रकल्प कार्यान्वित करण्यात आले आहेत.

पवनऊर्जा क्षेत्रातील सामाजिक व आर्थिक परीवर्तन :

भारतात पवनऊर्जा उद्योग मोठ्या प्रमाणात वाढत आहे. कोणत्याही प्रकारचा नवीन विकास करण्यासाठी त्याचा वातावरणावर होणारा परिणाम, भौगोलिक वातावरण, रोजगार निर्मिती, आर्थिक परिस्थिती इ. बाबींचा विचार करावा लागतो. पवनऊर्जा प्रकल्प कार्यक्रम हा दुर्गम व डोंगरी विभागात राबविला जातो. पवनऊर्जा प्रकल्पामुळे तेथील स्थानिक लोकांना रोजगार उपलब्ध झाले आहेत. तसेच तेथील लोकांच्या रोजच्या राहणीमानावर चांगला परिणाम झाल्याचे दिसून येते.

२.२) बर्गस कोजनरेशन/सहवीजनिर्मिती प्रकल्प :

राज्यात सहवीजनिर्मिती प्रकल्पाद्वारे ३६८५ मेगावॉट अतिरिक्त वीज पारेषित करण्याची क्षमता आहे. पारंपरिक पद्धतीने साखर कारखान्यात २१/३२ बार दाबाचे बाष्पकाचा वापर होतो. आत्तापर्यंत साखर कारखान्याचा अभ्यासाकरता ६६/८७ दाबाच्या बाष्पकांचा वापर करून सहवीजनिर्मिती करणे फायदेशीर ठरते. महाराष्ट्रात ऊसाच्या चिपाडापासून ऊर्जा निर्मितीचे दिनांक ३० सप्टेंबर २०२० अखेर एकूण २३०१.३० मे.वॅ. क्षमतेचे एकूण १२९ प्रकल्प आस्थापित झालेले आहेत. यासाठी केंद्र शासनाने सन २० जून २०१४ व त्यातील सुधारणा दिनांक ४ डिसेंबर २०१८ नुसार बाष्पकाच्या दाबाच्या प्रमाणानुसार अनुदान उपलब्ध करून दिले आहे. सदरचे धोरण चालू वित्तवर्षात सुद्धा लागू आहे. तसेच केंद्र शासनाच्या धोरणामध्ये उत्पादन शुल्क सूट व सीमा शुल्क सवलत देण्याचे प्रयोजन आहे. अशा स्वरूपाचे प्रकल्प सहकारी साखर कारखान्यांत खाजगी तत्वावर (बांधा, वापरा, हस्तांतरित करा) उभारल्यास त्या प्रकल्पांना देखील केंद्राने बाष्पकाच्या दाबानुसार भांडवली अनुदान द्यावे अशी विनंती शासनाकडून करण्यात आली असता त्याचा केंद्राने विचार करून आवश्यक मान्यता दिली आहे. यामुळे सहवीज निर्मितीस राज्यभर मोठ्या प्रमाणात चालना मिळण्यास मदत होत आहे.

महाराष्ट्र शासनाने अशा प्रकल्पांना प्रोत्साहन देण्यासाठी दिनांक १४ ऑगस्ट २००८ च्या धोरणान्वये देय सोयी सवलतींच्या अंमलबजावणीसाठी जाहीर कार्यपद्धती दिनांक १४ जुलै २०१० नुसार निष्कासन व्यवस्थेच्या खर्चाचा परतावा ५० टक्के (कमाल मर्यादा रु. २.०० कोटी प्रति प्रकल्प) व प्रति प्रकल्प रु. १.०० कोटी प्रमाणे भांडवली अनुदान हरित ऊर्जा निधीमधून देणेबाबतची तरतूद आहे. यानंतर शासनाने दिनांक २० जुलै २०१५ रोजी एकत्रित अपारंपरिक ऊर्जा धोरण व त्यासाठीची कार्यपद्धती दिनांक ९ सप्टेंबर २०१५ रोजी जाहीर केली आहे.

२.३) कृषिजन्य अवशेषांवर आधारित वीजनिर्मिती :

सामाजिक, आर्थिक आणि पर्यावरणाचे फायदे लक्षात घेता या ऊर्जा स्रोतांकडे अधिक महत्व देणे गरजेचे आहे. सदर प्रकल्पास आता तांत्रिक परिपक्वता आली असून त्याचा व्यापारी दृष्टीकोनातून उपयोग करणे शक्य झाले आहे. राष्ट्रीय पातळीवर अतिरिक्त असलेल्या कृषिजन्य टाकाऊ पदार्थांपासून १६००० मेगावॉट व महाराष्ट्रात ७८१ मेगावॉट इतक्या वीजनिर्मितीस वाव असल्याचे मे. ओआरजी मार्ग यांच्या अभ्यासाद्वारे सिद्ध झाले आहे. सदर अभ्यास नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा मंत्रालय, नवी दिल्ली यांच्या आर्थिक सहाय्याने पूर्ण झालेला आहे. महाराष्ट्र राज्य विद्युत नियामक आयोग (एम.ई.आर.सी.) ने दिनांक ८ ऑगस्ट २००५ रोजी वीज विक्री दर जाहीर केल्यानंतर या क्षेत्रास मोठे प्रोत्साहन मिळाले. त्याअन्वये महाराष्ट्रात दिनांक ३० सप्टेंबर २०२० अखेर २१५ मे.वॅ. क्षमतेचे १९ प्रकल्प कार्यान्वित झालेले आहेत.

शासनाने अपारंपरिक उर्जा स्रोतांपासून ऊर्जा निर्मितीचे धोरण - २०१५ दिनांक २० जुलै २०१५ रोजी जाहीर केले असून या धोरणानुसार कृषिजन्य अवशेषावर आधारित ऊर्जा निर्मिती प्रकल्पाकरिता निष्कासन व्यवस्था उभारण्यासाठी होणाऱ्या खर्चाच्या कमाल रु. १ कोटी प्रति प्रकल्प व भांडवली अनुदान म्हणून कमाल रु. १ कोटी प्रति प्रकल्प इतके अनुदान हरित ऊर्जा निधीमधून उपलब्धतेनुसार देणेबाबतची तरतूद केली आहे. याकरिता शासन निर्णय दिनांक ९ सप्टेंबर २०१५ नुसार कार्यपद्धती जाहीर केलेली आहे. त्यानुसार ३०० मे.वॅ. क्षमतेचे उद्दिष्ट ठेवले आहे.

२.४) लघु जल विद्युत निर्मिती :

हंगामी आणि बारमाही पाण्याचा प्रवाह हा ग्रामीण भागातील एक उत्तम ऊर्जा स्रोत आहे. सध्या लघुजल विद्युत प्रकल्पाची तांत्रिकता परिपक्व झाली आहे. महाराष्ट्रात ७३२.६३ मेगावॉट क्षमतेचे प्रकल्प उभारणेस वाव असून त्यापैकी दिनांक ३० सप्टेंबर २०२० अखेर एकूण ३७०.०२५ मेगावॉट क्षमतेचे प्रकल्प जलसंपदा विभागाने उभारले आहेत.

शासनाने महाऊर्जास शासन निर्णय दिनांक ८ डिसेंबर २००५ अन्वये ५ मे.वॅ. क्षमतेपर्यंत लघुजल विद्युत प्रकल्प नदीउतार, धबधबे व कोल्हापूर पद्धतीच्या बंधाऱ्यांवर विकसित करण्यास मंजुरी दिलेली आहे. लघुजल विद्युत निर्मितीचे प्रकल्प जलसंपदा विभागामार्फत वितरित करण्यात येत असून खाजगी प्रवर्तकांकडून सदर प्रकल्प विकसित केले जात आहेत. अपारंपरिक ऊर्जा स्रोतापासून ऊर्जा निर्मितीचे धोरण २००८ शासनाने जाहीर केले असून या धोरणानुसार लघुजल विद्युत प्रकल्पांना देय असलेल्या सोयी व सवलतींसाठी निष्कासन व्यवस्था खर्चाच्या ५० टक्के अनुदान व भांडवली अनुदान हरित ऊर्जा निधीमधून देणेबाबतची तरतूद करण्यात आलेली आहे. याअनुषंगाने शासन निर्णय दि. १४ जुलै २०१० नुसार कार्यपद्धती जाहीर केलेली आहे. अ.पा.ऊ शासन धोरण ३० ऑगस्ट २०१४ अन्वये २५ मे.वॅ. पर्यंतच्या सर्व प्रकारच्या प्रकल्पांचा समावेश धोरणात करण्यात आला आहे. यानंतर शासनाने दि. २० जुलै २०१५ रोजी एकत्रित अपारंपरिक ऊर्जा धोरण व त्यासाठीची कार्यपद्धती दिनांक ९ सप्टेंबर २०१५ रोजी जाहीर केली आहे.

२.५) शहरी व औद्योगिक कचऱ्यापासून ऊर्जा निर्मिती :

वाढत्या शहरीकरण व औद्योगिकीकरणामुळे कचरा निर्मिती मोठ्या प्रमाणात होत असून त्याची विल्हेवाट लावणे ही एक समस्या बनली आहे. या समस्येवर मात करून विकसित तंत्रज्ञानाचा योग्य वापर करून या कचऱ्यापासून मोठ्या प्रमाणात ऊर्जा निर्मिती करणे शक्य आहे. सध्या उपलब्ध असलेले तंत्रज्ञान पाहता, कचऱ्यापासून ऊर्जा निर्मिती प्रकल्प आर्थिक दृष्टीने सक्षम ठरू शकतात. राष्ट्रीय पातळीवर सुमारे ५६९० मेगावॉट कचऱ्यापासून ऊर्जा निर्मितीस वाव आहे. तसेच केंद्र शासनाच्या अहवालानुसार महाराष्ट्रात २८७ मेगावॉट क्षमतेचे शहरी घनकचऱ्यापासून प्रकल्प उभारण्यास वाव आहे.

दिनांक ३० सप्टेंबर २०२० अखेर औद्योगिक कचऱ्यावर आधारित पारेषण संलग्न ८.७२५ मे.वॅ. आणि स्वयंवापरासाठी (पारेषम विरहीत) ३३,०६३ मे.वॅ. असे एकूण ४१.७८८ मे.वॅ. क्षमतेचे उर्जा निर्मिती प्रकल्प महाराष्ट्रात कार्यान्वित झाले आहेत.

शहरी घन कचऱ्यापासून विद्युत निर्मिती करण्यासाठी नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांनी दिनांक २८ फेब्रुवारी, २०२० रोजी शहरी, आद्योगिक व कृषी अवशेषांवर आधारित कचऱ्यापासून ऊर्जा निर्मिती कार्यक्रम जाहीर केला आहे.

सोलापूर मनपा हद्दीत कचऱ्यावर प्रक्रिया करून पारेषण संलग्न ३ मे.वॅ. क्षमतेचा वीज निर्मिती प्रकल्प कार्यान्वित झाला आहे.

२.६) सौर औष्णिक व सौर प्रकाशीय ऊर्जा निर्मिती :

सौर ऊर्जा निर्मितीस प्रोत्साहन देण्यासाठी केंद्र शासनाने “ जवाहरलाल नेहरू राष्ट्रीय सौर ऊर्जा मिशन ” दिनांक ११ जानेवारी, २०१० रोजी जाहीर केले आहे. दिनांक १७ जून २०१५ च्या सुधारित सूचनाद्वारे या मिशन अंतर्गत देशांत सन २०२२ पर्यंत १ लक्ष मे.वॅ. क्षमतेचे पारेषण संलग्न सौर ऊर्जा प्रकल्प कार्यान्वित करण्याचा केंद्राचा मानस आहे.

महाराष्ट्र राज्यामध्ये सौरऊर्जा मुबलक प्रमाणात उपलब्ध असून त्यापासून स्वच्छ व प्रदुषण विरहीत वीजनिर्मिती करता येऊ शकते. सदर ऊर्जा शाश्वत व निरंतर स्वरूपाची असून ती सर्वत्र उपलब्ध आहे. अशा सौरऊर्जा स्रोतांचे अनन्य साधारण महत्व लक्षात घेऊन शासनाने अपारंपरिक ऊर्जा धोरण २०१५ दिनांक २० जुलै २०१५ रोजी जाहीर केले आहेत. सदर धोरणांतर्गत ७५०० मे.वॅ. क्षमतेचे सौर ऊर्जेपासून वीज निर्मिती प्रकल्प विकसित करण्यात येतील. यापैकी २५०० मे.वॅ. क्षमतेचे सौर ऊर्जेपासून वीज निर्मिती प्रकल्प राज्याच्या महानिर्मिती कंपनीकडून त्यांचे येऊ घातलेले नित्यनूतनशील ऊर्जा निर्मिती बंधन (Renewable Generation Obligation) पूर्ण करण्यासाठी सार्वजनिक-खाजगी भागीदारी (Public Private Partnership) पद्धतीने विकसित करण्यात येतील. उर्वरित ५००० मे.वॅ. क्षमतेचे सौर ऊर्जेपासून वीज निर्मिती प्रकल्प इतर प्रकल्प विकासकांकडून विकसित करण्यात येतील.

नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा, मंत्रालय, नवी दिल्ली यांच्या विविध योजनेअंतर्गत व महाराष्ट्र शासनाच्या अपारंपरिक ऊर्जा धोरणांतर्गत दिनांक ३० सप्टेंबर २०२० अखेर राज्यात एकूण १६८७.२० मे.वॅ. क्षमतेचे सौर ऊर्जा प्रकल्प कार्यान्वित झाले आहेत. यामध्ये महावितरण कंपनीबरोबर वीज विक्री करार-११७५ मे.वॅ. तिसऱ्या घटकास वीज विक्री व स्वयंवापर-२७८.४६ मे.वॅ. व छतावरील पारेषण संलग्न और उर्जा प्रकल्प २३३.७४ मे.वॅ. कार्यान्वित आहेत.

३. राज्य शासनाच्या विविध कार्यक्रमांतर्गत महाऊर्जास प्राप्त होणाऱ्या निधीचा तपशील :

अपारंपरिक ऊर्जा स्रोत अंतर्गत विविध योजनांवर वित्तवर्ष २०१९-२० मध्ये प्राप्त झालेला निधी, वित्तवर्ष २०२०-२१ चा मंजूर अर्थसंकल्प व वित्तवर्ष २०२१-२२ मध्ये प्रस्तावित केलेला निधी याबाबतची तपशीलवार माहिती खालीलप्रमाणे आहे. :-

अ.क्र.	कार्यक्रमांचे नाव	लेखाशीर्ष क्रमांक	वित्तवर्ष २०१९-२० प्राप्त रक्कम	वित्तवर्ष २०२०-२१ मंजूर तरतूद	वित्तवर्ष २०२१-२२ प्रस्तावित तरतूद
अ	अपारंपरिक ऊर्जा स्रोत कार्यक्रम (एन.आर.एस.ई.) . .	२८१०००३४	०.००	५०.००	१५६.७६१९
ब	हरित ऊर्जा निधी कार्यक्रम (जी.सी.एफ.) . .	२८१००१२३	४०.७१	३११.००	१७१.६८००
क	सौर कृषि पंप योजना . .	२८१००९०२	०.००	६७.००	१९५०.००००
ड	१३ वा वित्त आयोग . .	२८१००९११	०.००	०.००	५१.९०६०
एकूण . .			४०.७१	४२८.००	२३३०.३४७९

अ. अपारंपरिक ऊर्जा स्रोत कार्यक्रम (एन.आर.एस.ई.) :

अपारंपरिक व नित्यनूतनशील ऊर्जा स्रोतांचा विकास या कार्यक्रमास राज्य शासनाने उच्च प्राधान्य दिले आहे. या कार्यक्रमात प्रात्यक्षिके प्रकल्प व अनुदान योजना यांचा समावेश असून तो राज्यात राबविता जात आहे. सदर कार्यक्रमांतर्गत वित्तवर्ष २०१९-२० मध्ये निधी प्राप्त झाला नाही. वित्तवर्ष २०२०-२१ मध्ये सदर कार्यक्रमांतर्गत शासनाकडे रु. ५०.०० कोटी इतक्या निधीची मागणी करण्यात आलेली आहे. तसेच वित्तवर्ष २०२१-२२ मध्ये रु. १५६.७६१९ कोटीचा नियतव्यय प्रस्तावित करण्यात आला आहे. यामधून खालीलप्रमाणे विविध योजना/प्रकल्प राबविण्यात येणार आहेत :-

अ १. पवनऊर्जा निर्मितीक्षम ठिकाणांचा शोध घेऊन वारापरिमाणन केंद्र स्थापन करणे :

योजना मंजुरी शासन निर्णय क्रमांक अपाउ/२००७/प्र.क्र.५९०/ऊर्जा-७, दिनांक ११ सप्टेंबर २००७.

महाऊर्जामार्फत राष्ट्रीय पवनऊर्जा संस्था (नीवे), चेन्नई यांच्या सहाय्याने वारापरिमाणन कार्यक्रम विस्तृत स्वरूपात राबविणेत आला आहे. महाराष्ट्रात आजतागायत ४०९ ठिकाणी वारामापन केंद्रे आस्थापित करण्यात आलेली असून त्यापैकी ४०९ ठिकाणांचा अभ्यास करण्यात आलेला आहे. सदर ठिकाणी केलेल्या वाऱ्याच्या अभ्यासावरून आजतागायत ५१ ठिकाणी पवनऊर्जा निर्मितीक्षम असल्याचे व प्रकल्प उभारणीस योग्य असल्याचे निदर्शनास आले आहे. राज्यातील जास्तीत-जास्त पवनऊर्जा निर्मितीक्षम ठिकाणे शोधून काढणे, पवन ऊर्जा निर्मितीचा वाव अंदाजित करणे तसेच खाजगी गुंतवणुकीद्वारे प्रकल्प आस्थापित करण्यास प्रोत्साहित करणे हा या कार्यक्रमाचा मूळ हेतू आहे.

सदर कार्यक्रमांतर्गत वित्तवर्ष २०१९-२० मधील प्राप्त झालेला निधी, वित्तवर्ष २०२०-२१ मध्ये मंजुरीच्या अनुषंगाने प्रस्तावित केलेला निधी व पुढील वित्त वर्ष २०२१-२२ मध्ये प्रस्तावित करावयाचा निधी याबाबतची माहिती खालीलप्रमाणे :-

वित्तीय वर्ष	भौतिक उद्दिष्टे/साध्यता	नियतव्यय (रुपये लाख)
२०१९-२०	- -	- -
२०२०-२१	५ केंद्रे (इतर खर्चासह)	१००.००
२०२१-२२	५ केंद्रे (इतर खर्चासह)	१७५.००

अ २. सौर प्रारण मापन केंद्र :

योजना मंजुरी शासन निर्णय क्रमांक सोलर-२०१२//प्र.क्र.२४०/ऊर्जा-७, दिनांक १ फेब्रुवारी २०१३.

सौर ऊर्जा निर्मिती क्षेत्राचा विकास गतिमान करण्यासाठी नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा मंत्रालयाने सौर प्रारण मापन केंद्रे उभारण्याचे ठरविले. आहे. राज्यामध्ये केंद्र सरकारने अशा प्रकारची ९ सौर प्रारण मापन केंद्रे उभारली आहेत. राज्य शासन व महाऊर्जा यांनी राज्यातील विविध तंत्रशिक्षण संस्थामध्ये अशा प्रकारची ८ सौर प्रारण मापन केंद्रे आस्थापित केली आहेत. या सौर मापन केंद्राची देखभाल व दुरुस्ती करणे गरजेचे आहे.

सदर कार्यक्रमांतर्गत वित्तवर्ष २०१९-२० मध्ये प्राप्त झालेला निधी, वित्तवर्ष २०२०-२१ मध्ये मंजुरीच्या अनुषंगाने प्रस्तावित केलेला निधी व पुढील वित्तवर्ष २०२१-२२ मध्ये प्रस्तावित करावयाचा निधी याबाबताची माहिती खालीलप्रमाणे :-

वित्तीय वर्ष	भौतिक उद्दिष्टे/साध्यता	नियतव्यय (रुपये लाख)
२०१९-२०	- -
२०२०-२१	५ केंद्रे (इतर खर्चासह)	२१.१९
२०२१-२२	५ केंद्रे (इतर खर्चासह)	२१.१९

३. शासकीय/निमशासकीय संस्थांच्या इमारतींमध्ये सौर विद्युत संयंत्र आस्थापित करणे :

योजना मंजूरी शासन निर्णय क्र. अपाउ/२०१२/१०४३/प्र.क्र.२३९/ऊर्जा-७, दिनांक १३ फेब्रुवारी २०१३.

सौर ऊर्जा हा अखंड उपलब्ध असणारा ऊर्जा स्रोत असून या ऊर्जेचा वापर करून वीजनिर्मिती करणे शक्य आहे. राज्यांत प्रायोगिक तत्वावर शासकीय/निमशासकीय इमारतींमध्ये सोलर पॉवर प्लॅन्ट (सौर विद्युत संयंत्र) आस्थापित करून तेथील वीजेची गरज काही प्रमाणात भागविता येते. सदर संयंत्राद्वारे इमारती मध्ये सौर दिवे आस्थापित करण्याची योजना असून यामध्ये मागणीप्रमाणे कि.वॅ. क्षमतेची संयंत्रे आस्थापित करण्यात येतील.

सदर कार्यक्रमांतर्गत वित्तवर्ष २०१९-२० मधील प्राप्त झालेला निधी, वित्तवर्ष २०२०-२१ मध्ये मंजूरीच्या अनुषंगाने प्रस्तावित केलेला निधी व पुढील वित्तवर्ष २०२१-२२ मध्ये प्रस्तावित करावयाचा निधी याबाबतची माहिती खालीलप्रमाणे :-

वित्तीय वर्ष	भौतिक उद्दिष्टे/साध्यता	नियतव्यय (रुपये लाख)
२०१९-२०
२०२०-२१	३५०	१५००.००
२०२१-२२	१०००	१००००.००

अ ४. ग्रामीण विद्युतीकरण योजना :

योजना मंजूरी शासन निर्णय क्र. अपाउ/२०१०/प्र.क्र.४७१/ऊर्जा-७, दिनांक १३ जानेवारी २०११.

केंद्र शासनाच्या धोरणानुसार सेन्सस क्रमांक असलेल्या व विद्युतीकरण न झालेल्या सर्व अति दुर्गम गावे/वाड्या/पाड्या ज्या ठिकाणी विद्युतीकरण होऊ शकणार नाही. अशा गावांची विद्युतीकरणाची अत्यंत आवश्यकता आहे. म्हणून अशा गावांचे सर्वेक्षण करून सदर ठिकाणी ही योजना राबविण्याचे उद्दिष्ट आहे.

सदर कार्यक्रमांतर्गत वित्तवर्ष २०१९-२० मधील प्राप्त झालेला निधी, वित्तवर्ष २०२०-२१ मध्ये मंजूरीच्या अनुषंगाने प्रस्तावित केलेला निधी व पुढील वित्तवर्ष २०२१-२२ मध्ये प्रस्तावित करावयाचा निधी याबाबतची माहिती खालीलप्रमाणे :-

वित्तीय वर्ष	भौतिक उद्दिष्टे/साध्यता	नियतव्यय (रुपये लाख)
२०१९-२०
२०२०-२१	३००० सिस्टीम्स	१४००.००
२०२१-२२	१०००० सिस्टीम्स	३८००.००

अ ५. टाकाऊ कृषिजन्य अवशेषांपासून कांडी कोळसा बनविणाऱ्या प्रकल्पांना आर्थिक सहाय्य :

योजना मंजूरी शासन निर्णय क्रमांक अपाऊ २००७/प्र.क्र.५९०/ऊर्जा-७, दिनांक ११ सप्टेंबर २००७

ग्रामीण भागात टाकाऊ कृषिजन्य अवशेष व इतर टाकाऊ बायोमास पदार्थांपासून कांडी कोळसा निर्मितीचे नवीन तंत्रज्ञान विकसित झाले आहे. त्यामुळे कृषिजन्य अवशेषाचा अधिक कार्यक्षमतेने वापर होऊन शेतकऱ्यांना आर्थिक लाभ होतो. यासाठी पेलेट/ब्रिकेटिंग संयंत्राच्या आधारे कांडी कोळसा बनविण्याची योजना वित्तवर्ष २००७-०८ पासून राबविणेत येत आहे. अशा स्वरूपाच्या प्रकल्पांना संयंत्र/प्रकल्पाच्या किंमतीच्या २० टक्के, कमाल रु. ४.०० लाख अर्थसहाय्य दिले जाते.

सदर कार्यक्रमांतर्गत वित्तवर्ष २०१९-२० मध्ये प्राप्त झालेला निधी, वित्तवर्ष २०२०-२१ मध्ये मंजूरीच्या अनुषंगाने प्रस्तावित केलेला निधी व पुढील वित्तवर्ष २०२१-२२ मध्ये प्रस्तावित करावयाचा निधी याबाबतची माहिती खालीलप्रमाणे :-

वित्तीय वर्ष	भौतिक उद्दिष्टे/साध्यता	नियतव्यय (रुपये लाख)
२०१९-२०	—	—
२०२०-२१	१२ प्रकल्प	३२.६३
२०२१-२२	१५ प्रकल्प	६०.००

६. ऊर्जा संवर्धन कार्यक्रम :

योजना मंजुरी शासन निर्णय क्रमांक अपाउ/२००७/प्र.क्र.५९०/उर्जा-७, दिनांक ११ सप्टेंबर २००७.

महाऊर्जाने स्थापनेपासून ऊर्जा संवर्धन कार्यक्रमांतर्गत वेगवेगळ्या विभागांत भरीव अशी कामगिरी केलेली आहे. “Save Energy Programme” अंतर्गत वित्तवर्ष २०१९-२० अखेर महाऊर्जाने लक्षणीय अशी कामगिरी केली आहे. एकूण १६२० उद्योगांमध्ये ऊर्जेचे लेखापरीक्षण पूर्ण केले असून त्याद्वारे सुमारे रु. ३०० कोटीची ऊर्जा बचत साध्य केली आहे. या योजने मध्ये ऊर्जा संवर्धन कार्यक्रम, प्राथमिक ऊर्जा परिक्षण, राज्य ऊर्जा संवर्धन पारितोषिके व जनजागृती कार्यक्रम यांचा समावेश आहे.

सदर कार्यक्रमांतर्गत वित्तवर्ष २०१९-२० मध्ये प्राप्त झालेला निधी, वित्तवर्ष २०२०-२१ मध्ये मंजुरीच्या अनुषंगाने प्रस्तावित केलेला निधी व पुढील वित्तवर्ष २०२१-२२ मध्ये प्रस्तावित करावयाचा निधी याबाबतची माहिती खालीलप्रमाणे :---

वित्तीय वर्ष	भौतिक उद्दिष्टे/साध्यता	नियतव्यय (रुपये लाख)
२०१९-२०	...	—
२०२०-२१	१३८५	२००.००
२०२१-२२	१२००	१२०.००

७. शासकीय/निमशासकीय स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या इमारतींमध्ये ऊर्जा संवर्धनास चालना देण्यासाठी ऊर्जा संवर्धन तंत्रज्ञान पथदर्शी कार्यक्रम राबविणे :

योजना मंजुरी शासन निर्णय क्रमांक अपाऊ २०१०/प्र.क्र.४७०/ऊर्जा-७, दिनांक १३ जानेवारी, २०११.

राज्यात सध्या असलेली वीजपुरवठ्याची स्थिती विचारात घेता उपलब्ध ऊर्जेचा अधिक कार्यक्षमतेने वापर करणे अत्यावश्यक झाले आहे. याकरिता ऊर्जा संवर्धनास चालना देणे आवश्यक आहे. त्यामध्ये शासकीय विभागांना त्यांच्या अखत्यारीत एका शासकीय/निमशासकीय/स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या इमारतीत ऊर्जा संवर्धनाचा पथदर्शी प्रकल्प राबविण्यासाठी रु. २५.०० लाखापर्यंत अर्थसहाय्य उपलब्ध करून देण्यात येते.

सदर कार्यक्रमांतर्गत वित्तवर्ष २०१९-२० मध्ये प्राप्त झालेला निधी, वित्तवर्ष २०२०-२१ मध्ये मंजुरीच्या अनुषंगाने प्रस्तावित केलेला निधी व पुढील वित्तवर्ष २०२१-२२ मध्ये प्रस्तावित करावयाचा निधी याबाबताची माहिती खालीलप्रमाणे :—

वित्तीय वर्ष	भौतिक उद्दिष्टे/साध्यता	नियतव्यय (रुपये लाख)
२०१९-२०	—	—
२०२०-२१	३२ संस्था	७९३.००
२०२१-२२	५० संस्था	१२५०.००

अ.८. नागपूर व चंद्रपूर जिल्ह्यातील ८९ गावांमध्ये प्रकाश योजनेसाठी एल.ई.डी. पथदिवे राबविणे :

योजना मंजुरी शासन निर्णय क्र. बीयुडी-२०१८/प्र.क्र.२६४/ऊर्जा-७, दिनांक ३० ऑक्टोबर २०१८.

दि. ३० ऑक्टोबर, २०१८ रोजीच्या शासन निर्णयाद्वारे व दि. ३० नोव्हेंबर, २०१८ रोजीच्या शासन शुद्धिपत्रकाद्वारे चंद्रपूर व नागपूर जिल्ह्यातील ८९ गावांमध्ये (चंद्रपूर जिल्ह्यातील ५७ ग्रामपंचायत व १ नगरपंचायत अशी एकूण ५८ गावे व नागपूर जिल्ह्यातील २७ ग्रामपंचायत, २ नगरपंचायत व २ महागरपालिका अशी एकूण ३१ गावे) प्रकाश योजनेसाठी एल.ई.डी. पथदिवे राबविणेबाबतच्या पथदर्शी प्रकल्पास शासनाने रु. ५०.११ कोटी इतक्या रकमेसाठी प्रशासकीय मान्यता दिली आहे.

सदर प्रकल्पासाठी दिनांक २३ जानेवारी २०१९ रोजी मे. सखी इलक्ट्रीकल व अप्लायसेस जे.व्ही. विथ सिस्का एलईडी लाईटस प्रा. लि. यांना कार्यादेश देण्यात आला. सदर प्रकल्पाची काम पूर्ण झाली असून, सदर प्रकल्पाची अंमलबजावणी करताना चंद्रपूर जिल्ह्यातील २ गावे व नागपूर जिल्ह्यातील ३ गावे अशी एकूण ५ गावे रद्द करण्यात आली आहेत. त्यामुळे सदर प्रकल्प चंद्रपूर जिल्ह्यातील ५६ गावे व नागपूर जिल्ह्यातील २८ गावे अशी एकूण ८४ गावांमध्ये राबविण्यात आला आहे. याकरिता एकूण संभाव्य रु. ४२.७८ कोटी इतक्या सुधारित रकमेची आवश्यकता आहे. यापैकी आजतागायत रक्कम रु. ३४.६६ कोटी निधी महाऊर्जास प्राप्त झाला आहे.

सदर कार्यक्रमांतर्गत वित्तवर्ष २०१९-२० मध्ये प्राप्त झालेला निधी, वित्तवर्ष २०२०-२१ मध्ये मंजुरीच्या अनुषंगाने प्रस्तावित केलेला निधी व पुढील वित्तवर्ष २०२१-२२ मध्ये प्रस्तावित करावयाचा निधी याबाबताची माहिती खालीलप्रमाणे :—

वित्तीय वर्ष	भौतिक उद्दिष्टे/साध्यता	नियतव्यय (रुपये लाख)
२०१९-२०	—	—
२०२०-२१	८४ गावे	८१३.००
२०२१-२२	—	—

अ.९. अपारंपरिक ऊर्जा कार्यक्रमाचा प्रचार, प्रसिद्धी व प्रदर्शन :

योजना मंजुरी शासन निर्णय क्र.अपाऊ. २००७/प्र.क्र.५९०/ऊर्जा-७, दि. ११ सप्टेंबर २००७.

राज्यात अपारंपरिक व नित्यनुतनशील ऊर्जा स्रोत यांचा विकास तसेच ऊर्जा संवर्धन याबाबतचा प्रचार व प्रसार महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण (महाऊर्जा) मार्फत केला जातो. याविषयी अधिकाधिक लोकांपर्यंत संदेश पोहचविणे व अपारंपरिक ऊर्जा स्रोत साधनांचा वापर वाढविण्याच्या दृष्टीने विविध माध्यमातून प्रचार व प्रसिद्धि करण्याकरिता तसेच विविध ठिकाणी प्रदर्शने व चर्चासत्रे आयोजित करण्याचे लक्ष्य आहे.

सदर कार्यक्रमांतर्गत वित्तवर्ष २०१९-२० मध्ये प्राप्त झालेला निधी, वित्तवर्ष २०२०-२१ मध्ये मंजुरीच्या अनुषंगाने प्रस्तावित केलेला निधी व पुढील वित्तवर्ष २०२१-२२ मध्ये प्रस्तावित करावयाचा निधी याबाबताची माहिती खालीलप्रमाणे :-

वित्तीय वर्ष	नियतव्यय (रुपये लाख)
२०१९-२०	—
२०२०-२१	१४०.००
२०२१-२२	१६०.००

ब. हरित ऊर्जा कार्यक्रम :

राज्यात अपारंपरिक ऊर्जा विकासासाठी निधी उपलब्ध व्हावा म्हणून, महाराष्ट्र वीज विक्री कर अधिनियम, १९६३ मध्ये सुधारणा करून, दिनांक १ एप्रिल २००४ पासून प्रति युनिट ४ पैसे याप्रमाणे व दिनांक १५ मे, २००८ पासून प्रति युनिट ८ पैसे प्रमाणे औद्योगिक व वाणिज्यिक ग्राहकांवर कर लागू करण्यात आला आहे. अधिनियमातील तरतुदीनुसार या करापोटी जमा झालेली रक्कम ऊर्जेची पुनर्निर्मिती करता येण्याजोग्या व अपारंपरिक ऊर्जा स्रोतांच्या निर्मितीच्या योजनांची अंमलबजावणी करण्यासाठी विनियोग करावयाचा आहे. शासनाने अपारंपरिक ऊर्जा स्रोतांपासून ऊर्जा निर्मितीचे दिनांक १४ ऑक्टोबर, २००८ रोजी नवीन धोरण जाहीर केले असून, या धोरणांतर्गत पवन, बायोमास, बगॅस कोजन, लघुजल इ. अपारंपरिक ऊर्जा निर्मितीच्या प्रकल्पांना सोयी व सवलती जाहीर केलेल्या आहेत.

सदर कार्यक्रमांतर्गत वित्तवर्ष २०१९-२० मध्ये प्राप्त झालेला निधी, वित्तवर्ष २०२०-२१ मध्ये मंजुरीच्या अनुषंगाने प्रस्तावित केलेला निधी व पुढील वित्तवर्ष २०२१-२२ मध्ये प्रस्तावित करावयाचा निधी याबाबताची माहिती खालीलप्रमाणे :-

वित्तीय वर्ष	नियतव्यय (रुपये कोटी)
२०१९-२०	४०.७१ - प्राप्त निधी
२०२०-२१	२४६.०१ - निधी मागणी केली आहे.
२०२१-२२	१७१.६८ - निधी प्रस्तावित केला आहे.

सदर कार्यक्रमांतर्गत रावविण्यात येणाऱ्या योजना खालीलप्रमाणे

ब.१ पवन ऊर्जा प्रकल्प - निष्कासन व्यवस्थाकरिता अनुदान :

पवन ऊर्जा प्रकल्पाकरिता लागणाऱ्या लघुदाब, उच्चदाब आणि अति उच्चदाब केंद्रांचे व त्यांना लागणाऱ्या पारेषण व वितरण वाहिन्यांचे सर्वेक्षण महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी/महाराष्ट्र राज्य विद्युत पारेषण कंपनी व महाऊर्जा संयुक्तपणे करतील. प्रकल्पांच्या ठिकाणांपासून ते उच्चदाब व अति उच्चदाब उपकेंद्रांपर्यंत जोडल्या जाणाऱ्या ३३ के.व्ही. दाबाच्या वाहिन्यांचाही समावेश या निष्कासन व्यवस्थेमध्ये असतो.

सदर निष्कासन व्यवस्था महापारेषण/महावितरण कंपनीकडे पूर्णतः हस्तांतरित झाल्यानंतर खाजगी प्रवर्तकांनी स्वखर्चाने उभारून, कार्यान्वित केलेल्या निष्कासन व्यवस्थेच्या खर्चापैकी ५० टक्के रक्कम अनुदान म्हणून महाऊर्जा तर्फे प्रवर्तकास हरितऊर्जा निधीच्या उपलब्धतेनुसार वितरित करण्यात येतो.

ब.२. पवन ऊर्जा प्रकल्पांतर्गत पोहोच रस्ते करिता अनुदान :

शासन निर्णय क्र. अपाऊ-२०१३/प्र.क्र.१२१/ऊर्जा-७, दिनांक २१ ऑगस्ट २०१३ नुसार सार्वजनिक बांधकाम विभाग/जिल्हा परिषद यांच्या अखत्यारितील इतर जिल्हा मार्ग/ग्रामीण मार्ग रस्त्यांवरून पवन ऊर्जा प्रकल्पांचे अवजड यंत्रसामुग्रीची वाहतूक झाल्यामुळे नादुरुस्त झालेले रस्ते पूर्व स्थितीत आणण्यासाठी माहऊर्जाकडे प्रकल्प विकासाकामी जमा केलेले रस्ते दुरुस्ती शुल्क तसेच शासनाकडून मिळणाऱ्या हरित ऊर्जा निधी यामधून महाऊर्जा मार्फत सार्वजनिक बांधकाम विभागास निधी उपलब्ध करून देण्याची तरतूद आहे.

राज्यस्तरीय पवन ऊर्जा प्रकल्प रस्ते दुरुस्ती समिती यांनी रस्ते पूर्वस्थितीत आणणे/रस्ते दुरुस्त करणे याबाबत तयार करण्यात आलेल्या अंदाजपत्रकाचे तांत्रिक व वित्तीय दृष्टीने पडताळणी करून मंजूरीस शिफारस करावी. समितीच्या पडताळणी अंती मंजूरीसाठी केलेल्या शिफारशीच्या अनुषंगाने या कामांना लागणाऱ्या खर्चास महाऊर्जाकडून मंजूरी देण्यात येते व सदरची कामे सार्वजनिक बांधकाम विभागामार्फत करण्यात येतात.

तथापि, सद्यस्थितीत शासनाने शासन निर्णय क्र. पवन-२०१८/प्र.क्र.५०१/ऊर्जा-७ दिनांक १३ मार्च २०१९ अन्वये पवन ऊर्जा प्रकल्पाच्या अवजड यंत्रसामुग्रीमुळे नादुरुस्त झालेल्या सार्वजनिक बांधकाम विभाग/जिल्हा परिषद यांच्या अखत्यारितील इतर जिल्हा मार्ग/ग्रामीण मार्ग यांच्या दुरुस्तीबाबत हरित ऊर्जा निधीमधून निधी उपलब्ध करून देण्याची तरतूद रद्द केली आहे.

ब. ३. सहजीव निर्मिती प्रकल्पांकरिता निष्कासन व्यवस्था व भांडवली अनुदान :

प्रकल्पासाठी लागणाऱ्या लघु दाब, उच्च दाब आणि अति उच्च दाब केंद्रांचे व त्यांना लागणाऱ्या पारेषण व वितरण वाहिन्यांचे सर्वेक्षण महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी/महाराष्ट्र राज्य विद्युत पारेषण कंपनी व महाऊर्जा संयुक्तपणे करतील. प्रकल्पांच्या ठिकाणांपासून ते उच्च दाब व अति उच्च दाब उपकेंद्रापर्यंत जोडल्या जाणाऱ्या ३३ के.व्ही. दाबाच्या वाहिन्यांचाही समावेश या निष्कासन व्यवस्थेमध्ये असतो.

आपारंपरिक ऊर्जाचे धोरण २००८ व दिनांक ३० ऑगस्ट २०१४ प्रमाणे सदर निष्कासन व्यवस्था महापारेषण/महावितरण कंपनीकडे पूर्णतः हस्तांतरित झाल्यानंतर खाजगी प्रवर्तकांनी स्वखर्चाने उभारून, कार्यान्वित केलेल्या निष्कासन व्यवस्थेच्या खर्चापैकी ५० टक्के रक्कम व रु. २.०० कोटीच्या कमाल मर्यादेपर्यंत अनुदान म्हणून महाऊर्जा तर्फे प्रवर्तकास हरित ऊर्जा निधीच्या उपलब्धतेनुसार वितरित करण्यात येते.

तसेच हरित ऊर्जा निधीतून सहजीव निर्मिती/वीज निर्मित प्रकल्पाच्या उच्चदाब/अतिउच्च दाब उपकेंद्रासाठी प्रति प्रकल्प रु. १ कोटी कमाल मर्यादेत भांडवली अनुदान देण्यात येते.

ब. ४. बायोगॅस ऊर्जा निर्मिती प्रकल्पांतर्गत अनुदान :

राज्यातील महानगरपालिका/नगरपालिका हद्दीमधील निर्माण होणारा सेंद्रीय कचरा, शासकीय/निमशासकीय संस्थांमधील उपलब्ध जैविक सेंद्रीय पदार्थ (उदा. कारागृह, पशुसंवर्धन विभागाच्या अखत्यारितील रेतशाळा, वळू संगोपन केंद्र इ.) औद्योगिक, वाणिज्यिक कंपन्या इ. संस्थांच्या इमारतींमध्ये सामुदायिक किचनमधील वाया जाणारे खाद्यपदार्थ किंवा सेंद्रीय घनकचरा वा टाकाऊ पदार्थांवर बायोमिथेनेशन तंत्रज्ञानावर आधारित पर्यावरणपोषक वीज निर्मिती प्रकल्प उभारण्यास प्रोत्साहन देणे आवश्यक आहे. अशा प्रकारचे प्रकल्प उभारण्यासाठी केंद्र शासनाच्या नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा मंत्रालय यांच्याकडून देखील प्रोत्साहन देण्यात येते.

राज्याने शासन निर्णय दि. ११ फेब्रुवारी २०१६ व ८ जून २०१६ अन्वये, ३ कि.वॅ. ते २५० कि.वॅ. प्रकल्पांसाठी रु. ४०,००० प्रति कि.वॅ. एवढे अनुदान देण्यात येते. ४००० कि. वॅ. एवढे उद्दिष्ट आहे. याकरिता बायोगॅसवर आधारित वीज निर्मिती प्रकल्पांसाठी अर्थसहाय्य उपलब्ध करून देण्याचे प्रयोजन असून हरित ऊर्जा निधीमधून बायोगॅस प्रकल्पांना अनुदान वितरित करण्यात येते.

ब. ५. लघुजल विद्युत निर्मिती प्रकल्प :

प्रकल्पासाठी लागणाऱ्या लघु दाब, उच्च दाब आणि अति उच्च दाब केंद्रांचे व त्यांना लागणाऱ्या पारेषण व वितरण वाहिन्यांचे सर्वेक्षण महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी व महाऊर्जा संयुक्तपणे करतील. प्रकल्पांच्या ठिकाणांपासून ते उच्च दाब व अति उच्च दाब उपकेंद्रापर्यंत जोडल्या जाणाऱ्या ३३ के.व्ही. दाबाच्या वाहिन्यांचाही समावेश या निष्कासन व्यवस्थेमध्ये असतो. लघुजल विद्युत प्रकल्पांची निष्कासन व्यवस्था ३३ के.व्ही. पेक्षा कमी दाबाची असल्यास त्याचाही समावेश निष्कासन व्यवस्थेमध्ये असतो.

सदर निष्कासन व्यवस्था महापारेषण/महावितरण कंपनीकडे पूर्णतः हस्तांतरित झाल्यानंतर खाजगी प्रवर्तकांनी स्वखर्चाने उभारून, कार्यान्वित केलेल्या निष्कासन व्यवस्थेच्या खर्चापैकी प्रत्यक्ष खर्च, अंदाजित खर्च यापैकी जे कमी असेल ते व रु. १.०० कोटी प्रति प्रकल्प या कमाल मर्यादेत देय आहे. महाऊर्जा तर्फे प्रवर्तकास हरित ऊर्जा निधीच्या उपलब्धतेनुसार वितरित करण्यात येते.

तसेच हरित ऊर्जा निधीतून २५ मे.वॅ. क्षमतेपर्यंतच्या सर्व प्रकारच्या जलविद्युत प्रकल्पांना भांडवली अनुदान देय आहे. रु. ५०,००० प्रति किलो वॅट प्रमाणे अनुदान देण्यात येते. या भांडवली अनुदानाची कमाल मर्यादा प्रति प्रकल्प रु. १.०० कोटी एवढी वितरित करण्यात येते.

ब. ६. पारेषण विरहित योजना :

ब. ६. (१) सौर उष्णजल संयंत्रे आस्थापित करणे :

● राज्यातील शासकीय, निमशासकीय, स्थानिक स्वराज्य संस्था यांचे विश्रामगृह, वसतिगृह, रुग्णालये, दवाखाने, कारागृहे, उपनिबंधक यांच्याकडे नोंदणीकृत, सहकारी संस्था व प्रशिक्षण केंद्रे या ठिकाणी किमान २५० लिटर्स प्रतिदिन व त्यापुढील क्षमतेची सौर उष्णजल संयंत्रे आस्थापित करण्यात येतील.

● सौर उष्णजल संयंत्राची आस्थापना केंद्र शासनाचे नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा मंत्रालय आणि महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण (महाऊर्जा) यांनी वेळोवेळी दिलेल्या विहित तांत्रिक मोजमापे (Technical Specifications) व मानांकनानुसार करण्यात यावी.

● सदर सौर उष्णजल संयंत्राची आस्थापना देखभाल व दुरुस्ती ५ वर्षांपर्यंत करण्याची जबाबदारी संबंधित उत्पादक/सिस्टिम इंटीग्रेटरची राहिल.

● सदर योजना राबविण्यासाठी महाऊर्जांच्या संकेतस्थळावर ई-पोर्टल तयार करण्यात येईल. या पोर्टलवर नोंदणीकरण करण्यासाठी प्रथम येणाऱ्यास प्रथम प्राधान्य या तत्वावर कार्यवाही करण्यात येईल.

- सौर उष्णजल संयंत्र आस्थापित करण्यासाठी प्रोत्साहन देण्याच्या दृष्टीने रु. १५०० प्रति चौ.मी. इतके अर्थसहाय्य प्रतिपूर्ती तत्वावर महाऊर्जामार्फत देण्यात येईल. यासाठी प्रतिवर्ष ५०००० चौ मी. इतके उद्दिष्टे देण्यात येईल.
- याबाबतची अंमलबजावणीची कार्यपद्धती व निकष महाऊर्जांच्या सल्ल्याने ऊर्जा विभागाद्वारे निश्चित करण्यात येतील.
- सदर योजनेकरिता वित्तवर्ष २०२१-२२ मध्ये ६३,५०० लाख स्क्वे.मी. करिता रु. ९.५० कोटीचा निधी प्रस्तावित करण्यात आला आहे.

ब.६.(२) विकेंद्रित सूक्ष्म पारेषण (Micro Grid) प्रकल्प :

- राज्यातील अतिदुर्गम भागातील पारंपरिक पद्धतीने विद्युतीकरण होऊ न शकणाऱ्या गावांमध्ये सौर ऊर्जा किंवा अन्य अपारंपरिक ऊर्जेद्वारे विकेंद्रित सूक्ष्म पारेषण प्रकल्प (Micro Grid Project) १०० % आर्थिक सहाय्य तत्वावर राबविण्यात येईल.
- विकेंद्रित सूक्ष्म पारेषण प्रकल्पातून निर्माण होणाऱ्या विजेच्या/ऊर्जेच्या मोजणी व मापन करण्यासाठी ऑनलाईन पोर्टलचा वापर करण्यात येईल. एका गावामध्ये प्रकल्प आस्थापित करण्यासाठी अंदाजे रु. २.०० कोटी खर्च अपेक्षित आहे.
- याअंतर्गत दरवर्षी २० गावांमध्ये ही योजना राबविण्यात येईल. याबाबतची अंमलबजावणीची कार्यपद्धती व निकष महाऊर्जांच्या सल्ल्याने ऊर्जा विभागाद्वारे निश्चित करण्यात येतील.
- सदर योजनेकरिता वित्तवर्ष २०११-२२ मध्ये २० गावांकरिता करिता रु. ४०.०० कोटीचा निधी प्रस्तावित करण्यात आला आहे.

ब.६. (३) स्वयंपाकासाठी सौर ऊर्जेवर आधारित संयंत्र आस्थापित करणे :

- राज्यातील शासकीय, निमशासकीय, स्थानिक स्वराज्य संस्था यांचे विश्रामगृह, वसतिगृह, रुग्णालये, दवाखाने, कारागृहे, उपनिबंधक यांच्याकडे नोंदणीकृत, सहकारी संस्था व प्रशिक्षण केंद्रे या ठिकाणी किमान २५० लिटर्स प्रतिदिन व त्यापुढील क्षमतेची स्वयंपाकासाठी सौर ऊर्जेवर आधारित संयंत्रे आस्थापित करण्यात येतील.
- स्वयंपाकासाठी सौर ऊर्जेवर आधारित संयंत्राची आस्थापना केंद्र शासनाचे नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा मंत्रालय आणि महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण (महाऊर्जा) यांनी वेळोवेळी दिलेल्या विहित तांत्रिक मोजमापे (Technical Specifications) व मानांकनानुसार करण्यात यावी.
- सदर स्वयंपाकासाठी सौर ऊर्जेवर आधारित संयंत्राची आस्थापना तसेच देखभाल व दुरुस्ती ५ वर्षांपर्यंत करण्याची जबाबदारी संबंधित उत्पादक/सिस्टिम इंटीग्रेटरची राहिल.
- सदर योजना राबविण्यासाठी महाऊर्जांच्या संकेतस्थळावर ई-पोर्टल तयार करण्यात येईल. या पोर्टलवर नोंदणीकरण करण्यासाठी प्रथम येणाऱ्यास प्रथम प्राधान्य या तत्वावर कार्यवाही करण्यात येईल.
- स्वयंपाकासाठी सौर ऊर्जेवर आधारित संयंत्रे आस्थापित करण्यासाठी प्रोत्साहन देण्याच्या दृष्टीने रु. ४००० प्रति चौ.मी. इतके अर्थसहाय्य प्रतिपूर्ती तत्वावर महाऊर्जामार्फत देण्यात येईल. यासाठी प्रतिवर्ष ५००० चौ मी. इतके उद्दिष्ट देण्यात येईल.
- याबाबतची अंमलबजावणीची कार्यपद्धती व निकष महाऊर्जांच्या सल्ल्याने ऊर्जा विभागाद्वारे निश्चित करण्यात येतील.
- सदर योजनेकरिता वित्तवर्ष २०२१-२२ मध्ये ५००० स्क्वे.मी. करिता रु. २.०० कोटीचा निधी प्रस्तावित करण्यात आला आहे.

ब.६. (४) सौर ऊर्जेवर आधारित Cold Storage :

राज्यामधील सहकारी संस्था, शेतकरी गट, शेतकरी उत्पादक कंपनी, बचत गट, वैयक्तिक शेतकरी इ. यांना त्यांचे शेती उत्पादने जास्त कालावधीसाठी ताजे राहण्यासाठी, तसेच जास्त कालावधीसाठी साठवण (Cold Storage) करण्यासाठी सौर ऊर्जेचा वापर केल्यास यासाठी लागणाऱ्या पारंपरिक विजेची बचत होऊ शकते.

- राज्यामधील सहकारी संस्था, शेतकरी गट, शेतकरी उत्पादक कंपनी, बचत गट, वैयक्तिक शेतकरी इ. केंद्र शासनमार्फत सौर ऊर्जेवर आधारित Cold Storage संयंत्र आस्थापित करण्यासाठी प्रकल्प खर्चाच्या ३० टक्के आर्थिक सहाय्य देण्यात येते.
- या योजनेतर्गत संबंधित सहकारी संस्था, शेतकरी गट, शेतकरी उत्पादक कंपनी, बचत गट, वैयक्तिक शेतकरी यांना त्यांची उत्पादने जास्त कालावधीसाठी साठवण (Cold Storage) करण्यासाठी सौर ऊर्जेवर आधारित संयंत्र आस्थापित करण्यासाठी आर्थिक सहायाची योजना राबविण्यात येईल.
- राज्यामधील सहकारी संस्था, शेतकरी गट, शेतकरी उत्पादक कंपनी, बचत गट, वैयक्तिक शेतकरी इ. यांसाठी प्रकल्प खर्चाच्या ५० टक्के किंवा रु. ६.०० लक्ष प्रति प्रकल्प जी कमी रक्कम असेल ती आर्थिक सहाय्य म्हणून देण्यात येईल.
- याबाबतची अंमलबजावणीची कार्यपद्धती व निकष महाऊर्जांच्या सल्ल्याने ऊर्जा विभागाद्वारे निश्चित करण्यात येतील.
- सदर योजनेकरिता वित्तवर्ष २०२१-२२ मध्ये ८०० प्रकल्पकरिता रु. ४८.०० कोटीचा निधी प्रस्तावित करण्यात आला आहे.

ब.६. (५) सोलर स्टडी लॅम्प :

- राज्यातील डावी कडवी विचारसरणी ग्रासित भागांमध्ये मागास व दुर्गम भागातील इयत्ता १०वी पर्यंतच्या शालेय विद्यार्थ्यांना सोलर स्टडी लॅम्प पुरविण्याकरिता केंद्र शासनमार्फत आधारभूत किंमतीच्या ८५ टक्के केंद्रीय वित्तीय सहाय्य उपलब्ध आहे.

- केंद्र शासनाने दिनांक २५ जून, २०२० रोजीच्या आदेशानुसार सोलर स्टडी लॅम्पची प्रति संयंत्र रु. ३९५ एवढी आधारभूत किंमत जाहीर केली आहे.
- सदर योजनेकरिता वित्तवर्ष २०२१-२२ साठी महाऊर्जामार्फत रु. २.१६ कोटी निधीची तरतूद केली आहे.

ब.६. ६) सौर/पवन ऊर्जा आधारित पथदर्शी तत्वावर एनर्जी स्टोअरेज प्रकल्प विकसित करणे :

● या घटकांतर्गत पुढील ५ वर्षांमध्ये एकूण ५० मे. वॅ. क्षमतेचे उद्दिष्ट ठेवण्यात आले आहे. यामध्ये २० मे.वॅ. क्षमतेचे प्रकल्प महाऊर्जामार्फत व उर्वरित ३० मे. वॅ. क्षमतेचे प्रकल्प ५ वर्षे कालावधीत खाजगी विकासकामार्फत करण्यात येतील. असे प्रकल्प सुरू करण्यापूर्वी प्रकल्पाच्या व्यवहार्यता व संभाव्य वीजदर याबाबत मान्यता महावितरणकडून घेण्यात येईल.

● खाजगी विकासकामार्फत प्रकल्प राबविताना प्रकल्पधारक/विकासकाने प्रकल्पासाठी घेतलेल्या प्रकल्पाच्या ७५ टक्के इतक्या कर्जापर्यंत अथवा घेतलेले कर्ज यापैकी जे कमी असेल अशा कर्जाचे हप्ते भरल्यास त्यातील बँकेमार्फत आकारला जाणारा प्रत्यक्ष व्याजदर किंवा जास्तीत जास्त १२ टक्के प्रतित्वरित व्याजदर यापैकी जो कमी असेल त्या व्याज दरानुसार आकारली जाणारी व्याजाची रक्कम महाऊर्जामार्फत परतावा अनुदान म्हणून प्रकल्प कार्यन्वित तसेच प्रकल्पाचा वीज विक्री करार झाल्यानंतर पुढील ७ वर्षांसाठी अर्थसहाय्यापोटी (Interest Subsidy) प्रकल्पधारक/विकासक यांना देण्यात येईल. याबाबत विस्तृतपणे कार्यपद्धती तद्नंतर विशद करण्यात येईल.

● वरील विक्री करानुसार वीजेचा पीक लोड डिमांड असेल त्या वेळेस वीज वितरण कंपनी या स्टोअरेज सिस्टीममधील वीज घेतील व या वीज बीलापोटी वीज वितरण कंपनी महाऊर्जास/खाजगी विकासकास महाराष्ट्र राज्य विद्युत नियामक आयोगाने निश्चित कलेल्या दरानुसार अथवा त्यांच्या धोरणानुसार वीज देयक अदा करण्यात येईल असे अपेक्षित आहे.

● अधिक वीज मागणी कालावधीच्या वेळी महावितरण कंपनी महागड्या दराने वीज खरेदी करत असते. तथापि, या करारामुळे महावितरण कंपनीस योग्य दरात वीज उपलब्ध होईल.

- सदर योजनेकरिता वित्त वर्ष २०२१-२२ मध्ये ४ मे.वॅ. करिता रु. ४०.०० कोटीचा निधी प्रस्तावित करण्यात आला आहे.

(क) सौर कृषिपंप योजना :

केंद्र शासनाच्या कुसुम योजनेअंतर्गत अथवा मुख्यमंत्री सौर कृषिपंप योजनेंतर्गत शेतकऱ्यांना ३/५/७.५० अश्वशक्ती क्षमतेचे त्या त्या वर्षाची आवश्यकता व मागणी विचारात घेऊन कमाल १,००,००० नग पारेषण विरहीत सौर कृषि पंप आस्थापित करता येतील.

त्यापैकी सर्वसाधारण गटाच्या लाभार्थ्यांकरिता ७७,५०० नग सौर कृषिपंप वाटप नियोजित असून यामध्ये लाभार्थी हिस्सा १० टक्के असेल. अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीच्या लाभार्थ्यांसाठी १० टक्के लाभार्थी हिस्शांपैकी ५ टक्के लाभार्थी हिस्सा अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीच्या लाभार्थ्यांकडून घेण्यात येणार आहे.

त्यानुसार अनुसूचित जातींच्या लाभार्थ्यांकरिता १३,५०० नग सौर कृषि पंप व अनुसूचित जमातींच्या लाभार्थ्यांकरिता ९,००० नग सौर कृषि पंप देण्यात येणार आहेत. केंद्र शासनाच्या कुसुम योजनेअंतर्गत केंद्र शासनाकडून ३० टक्के अनुदान प्राप्त होणार असून या योजनेअंतर्गत त्या त्या वर्षी केंद्र शासनाने राज्यासाठी मंजूर केलेले सौर कृषिपंपासह मा.उपमुख्यमंत्री (नियोजन व वित्त) यांनी सन २०२०-२१ च्या अर्थसंकल्पीय भाषणात उल्लेख केल्यानुसार दरवर्षी १,००,००० नग सौर कृषिपंप आस्थापित करण्यात येतील.

यासाठी रुपये १,९५० कोटी रक्कम लागणार असून त्यापैकी रु. ५८५ कोटी केंद्राकडून अनुदान स्वरूपात उपलब्ध होऊ शकतात. सदर योजनेची अंमलबजावणी नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा मंत्रालय (MNRE) यांनी विहित करून दिलेल्या कार्यपद्धतीप्रमाणे करण्यात येईल. यासाठी अनुदानाची उपलब्धता वेगळ्याने करण्यात येईल.

वित्तीय वर्ष	नियतव्यय (रुपये कोटी)
२०१९-२०	—
२०२०-२१	६७.००
२०२१-२२	१९५०.००

ड. १३ वा वित्त आयोग :

१३ व्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार विद्युत प्रणालीशी जोडण्यात येणाऱ्या नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा स्रोतांपासून वीज निर्मिती प्रकल्प उभारण्याच्या कामगिरीवर आधारित प्रोत्साहनपर अनुदान म्हणून महाराष्ट्र राज्यास रु. ९६१.०३२ कोटी इतका निधी वितरित करण्यात आला आहे.

यापैकी महाऊर्जास रु. १८८.०१ कोटीच्या विविध खालील योजना राबविण्याकरिता उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभागाचा शासन निर्णय क्र. निधीवी-२०१३/प्र.क्र.१७६/ऊर्जा-७, दिनांक १५ ऑक्टोबर, २०१६ व शासन निर्णय क्र. बीयुडी-२०१७/प्र.क्र.२७७/ऊर्जा-७, दिनांक २७ मार्च, २०१९ अन्वये सदर निधीचा विनियोग खालीलप्रमाणे करण्यास प्रशासकीय मंजूरी प्राप्त झालेली आहे.

यापैकी महाऊर्जास रु. १३६.१०४० कोटी इतका निधी प्राप्त झाला असून अजून रु. ५१.९०६० कोटी इतका निधी प्राप्त होणे अपेक्षित आहे.

अ. क्र.	योजनेचे नाव	उद्दिष्टे	मंजूर रक्कम (रु. कोटीत)
(१)	(२)	(३)	(४)
१	महाऊर्जा प्रशासकीय इमारत (Net Zero Energy Model Building)	०१ इमारत	३०.२५९७
२	सौर कृषिपंप योजना	७००० नग	६५.५०००
३	सौभाग्य योजना — दुर्गम व अति दुर्गम भागातील ज्या घरांमध्ये पारंपरिक वीज पोहोचलेली नाही अशा घरांमध्ये सौर विद्युतसंच बसविणे.	२६०११ घरे	४७.०२९४
४	बायोगॅसपासून विकेंद्रित वीजनिर्मिती प्रकल्प	१० प्रकल्प	१.७२८०
५	राज्यातील शासकीय/निमशासकीय कार्यालयांच्या इमारतींवर पारेषण विरहित सौर विद्युतसंच आस्थापित करण्याची योजना	४५१ इमारती, ४०२४ कि.वॅ.	३५.४८५४
६	सौर उष्णजल संयंत्र	५.४ लाख लीटर	७.००७५
७	सौर औष्णिक कार्यक्रम (स्टीम कुकिंग सिस्टीम)	१०	१.००००
एकूण			१८८.०१००

४. शाश्वत विकास ध्येये व हवामानातील बदल :

(Sustainable Development Goals (SDG) & Climate change) —

पॅरिस करार हा एक महत्वाचा पर्यावरणीय करार आहे. सन २०१५ मध्ये हवामानातील बदल आणि त्याचे नकारात्मक परिणाम टाळण्यासाठी जवळपास प्रत्येक देशाने स्वीकारला आहे. या शतकातील जागतिक तापमान वाढीस पूर्वस्तरीय पातळीपेक्षा २ अंश सेल्सिअसपर्यंत मर्यादित ठेवण्याच्या प्रयत्नात जागतिक हरितगृह वायू उत्सर्जन भरिवरित्या करण्याचे या कराराचे उद्दिष्ट आहे, तर ही वाढ १.५ डिग्रीपर्यंत मर्यादित करण्याच्या उद्देशाने प्रयत्न केला जात आहे. करारामध्ये सर्व मोठ्या हरितवायू उत्सर्जक देशांचे त्यांचे वातावरण बदलणारे प्रदूषण कमी करण्याच्या वचनबद्धतेचा समावेश आहे आणि वेळोवेळी त्या वचनबद्धता बळकट करण्यासाठी प्रयत्न या सर्वांमार्फत केला जात आहे.

पॅरिस करारांतर्गत राष्ट्रीय योगदानाच्या (एनडीसी) नावाने ओळखल्या जाणाऱ्या भारताच्या राष्ट्रीय हवामान कृती योजनेत तीन प्रमुख उद्दिष्टे आहेत. पारंपरिक इंधनांचा वापर कमी करण्यासाठी एकूण वीज निर्मिती क्षमतेच्या ४०% पर्यंत नित्यनूतनशील ऊर्जेचा वापर वाढवणे. सन २०३० पर्यंत, २००५ पातळीच्या अर्थव्यवस्थेच्या उत्सर्जनाची तीव्रता ३३ ते ३५% पर्यंत कमी करणे आणि अतिरिक्त वन आणि वृक्षांच्या संरक्षणाद्वारे २.५ ते ३ अब्ज टन कार्बन डायऑक्साइड समकक्ष हरित वायू शोषून घेण्याची क्षमता तयार करणे. यासाठी प्रदूषण विरहित अपारंपरिक ऊर्जा प्रकल्पांना प्रोत्साहन देणे अत्यंत आवश्यक झाले आहे. अपारंपरिक ऊर्जा प्रकल्पांमध्ये प्रदूषण विरहित सौर प्रकल्पांचा मोठा सहभाग आहे.

शाश्वत विकास ध्येयांतर्गत देशांच्या आणि यूएनच्या अनेक दशकांच्या कामांवर आधारित आहेत ज्यात यूएनच्या आर्थिक आणि सामाजिक व्यवहार विभागाचा समावेश आहे. मानवी जीवन सुधारण्यासाठी आणि पर्यावरणाचे रक्षण करण्यासाठी शाश्वत विकासासाठी जागतिक भागीदारी तयार करण्यासाठी कृतीची सर्वसमावेशक योजना स्वीकारली. शाश्वत विकास ध्येयांतर्गत दारिद्र्य निर्मूलन करणे तसेच वंचित घटकांसाठी आरोग्य आणि शिक्षण सुधारणा करणे, असमानता कमी करणे आणि आर्थिक वाढीस प्रोत्साहित करण्यासाठी अपारंपरिक ऊर्जा क्षेत्राचा महत्त्वपूर्ण सहभाग राहिल.

केंद्र शासनाने सन २०२२ पर्यंत एकूण १७५ गिगावॅट क्षमतेचे अपारंपरिक ऊर्जा प्रकल्प आस्थापित करण्याचे उद्दिष्ट निश्चित केले आहे. त्यामध्ये १०० गिगावॅट क्षमतेचे सौर प्रकल्प आस्थापित करण्याचे उद्दिष्ट आहे. त्यामध्ये ४० गिगावॅट क्षमतेचे छतावरील सौर विद्युत निर्मिती संयंत्राचा समावेश आहे. त्याअर्थात राज्यामध्ये ४००० मेगावॅट क्षमतेचे छतावरील सौर विद्युत निर्मिती संयंत्र आस्थापित करणे अपेक्षित आहे.

शेतकरी सुद्धा त्यांच्या शेतामध्ये सौर प्रकल्प उभारून शेती व शेती संलग्न व्यवसाय करू शकतात. सौर प्रकल्पांमुळे शेतकऱ्यांच्या उत्पन्नामध्ये वाढ होऊ शकेल.

अपारंपरिक ऊर्जा प्रकल्पांमुळे वितरीत विद्युत निर्मितीला चालना मिळते. त्यामुळे वितरीत विद्युत निर्मितीचे सर्व फायदे राज्याला मिळतील. वायू प्रदूषण, जमीन वापर आणि पारेषण हानी या संदर्भात वीज निर्मितीच्या इतर प्रकारांवरील छतावरील (Roof-top) सौर प्रकल्पांचा स्पष्ट फायदा आहे.

(५) महाऊर्जास मिळालेली राष्ट्रीय पातळीवरील बक्षीसे :

अ. क्र. (१)	कार्यक्रम (२)	तपशील (३)	वर्ष (४)
१.	सौर औष्णिक कार्यक्रम	सौर औष्णिक कार्यक्रम सर्वोत्कृष्ट कामगिरी	१९९०-९१
२.	सौर औष्णिक कार्यक्रम	सौर चूल—प्रशंसनीय कामगिरी	१९९१-९२
३.	सौर औष्णिक कार्यक्रम	सौर चूल—प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस	१९९४-९५
४.	सौर औष्णिक कार्यक्रम	सौर उष्णजल संयंत्र—द्वितीय क्रमांक	१९९४-९५
५.	सौर औष्णिक कार्यक्रम	सौर उष्णजल संयंत्र—प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस	२०११-१२
६.	सौर औष्णिक कार्यक्रम	सौर उष्णजल संयंत्र—राज्यस्तरीय उत्कृष्ट अभिकरण संस्था	२०११-१२
७.	सौर औष्णिक कार्यक्रम	सौर उष्णजल संयंत्र—द्वितीय क्रमांक	२०१२-१३
८.	पवन ऊर्जा कार्यक्रम	पवनऊर्जा—विशेष बक्षीस	१९९६-९७
९.	पवन ऊर्जा कार्यक्रम	पवनऊर्जा—प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस	१९९८-९९
१०.	पवन ऊर्जा कार्यक्रम	पवनऊर्जा—प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस	१९९९-००
११.	पवन ऊर्जा कार्यक्रम	पवनऊर्जा—प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस	२०००-०१
१२.	पवन ऊर्जा कार्यक्रम	पवनऊर्जा—प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस	२००१-०२
१३.	पवन ऊर्जा कार्यक्रम	पवनऊर्जा—द्वितीय क्रमांकाचे बक्षीस	२००२-०७
१४.	पवन ऊर्जा कार्यक्रम	पवनऊर्जा—द्वितीय क्रमांकाचे बक्षीस	२००७-०८
१५.	बायोमास पॉवर जनरेशन	इमा पॉवर अॅवार्ड, २००८—प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस	२००८-०९
१६.	गॅसिफायर कार्यक्रम	गॅसिफायर—विशेष कामगिरी	१९९१-९२
१७.	ऊर्जा उद्यान	ऊर्जा उद्यान—प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस	२००१-०२
१८.	माहिती व प्रसिद्धी	माहिती व प्रसिद्धी—प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस	१९९३-९४
१९.	माहिती व प्रसिद्धी	माहिती व प्रसिद्धी—प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस	१९९६-९७
२०.	पवन-सौर संकरित संयंत्र	राष्ट्रीयकृत बक्षीस—सर्वात जादा कि.वॅ. क्षमतेची संयंत्रे आस्थापित केली	२०११-१२
२१.	उत्कृष्ट अभिकरण संस्था	इरेडा दशकातील सेवा—उत्कृष्ट अभिकरण संस्था	१९९६-९७
२२.	उत्कृष्ट अभिकरण संस्था	राष्ट्रीयकृत बक्षीस—ऊर्जा संवर्धन क्षेत्रात राज्यस्तरीय संस्था	२०१०-११ व २०११-१२
२३.	उत्कृष्ट अभिकरण संस्था	राष्ट्रीयकृत बक्षीस—ऊर्जा संवर्धन क्षेत्रात राज्यस्तरीय संस्था	२०१२-१३
२४.	अतिउत्कृष्ट अभिकरण संस्था	राष्ट्रीयकृत बक्षीस—ऊर्जा संवर्धन क्षेत्रात अतिउत्कृष्ट कामगिरी	२०१३-१४
२५.	राज्याची अतिउत्कृष्ट कामगिरी	नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा कार्यक्रमात अतिउत्कृष्ट कामगिरी	२०१०-१४
२६.	उत्कृष्ट अभिकरण संस्था	राष्ट्रीयकृत बक्षीस—ऊर्जा संवर्धन क्षेत्रात राज्यस्तरीय संस्था	२०१५-१६
२७.	उत्कृष्ट नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा प्रसारणासाठी अभिकरण संस्था	ऐरीयाज संस्थेकडून उत्कृष्ट अभिकरण संस्थेसाठी बक्षीस	२०१६-१७
२८.	सौर पथदीप	राष्ट्रीयकृत दुसऱ्या क्रमांकाचे संयंत्र आस्थापित केल्याचे बक्षीस	२०१६-१७
२९.	सौर ऊर्जा प्रकल्प	राष्ट्रीयस्तरावर सौर ऊर्जा प्रकल्प राबविण्यासाठीचे बक्षीस	२०१६-१७
३०.	लक्ष केंद्रीत सौर तंत्रज्ञान (Concentrated Solar Technology)	राष्ट्रीयकृत बक्षीस—लक्ष केंद्रीत सौर तंत्रज्ञान	२०१६-१७
३१.	ऊर्जा संवर्धन कार्यक्रम	केंद्रीय ऊर्जा संवर्धन पारितोषिक—राज्य पदनिर्देशित संस्था या संवर्गात गुणवत्ता प्रमाणपत्र	२०१८-१९
३२.	ऊर्जा संवर्धन कार्यक्रम	सोलर क्वॉटर मासिक—व्यवसाय उत्कृष्टता पुरस्कार	२०१८-१९
३३.	ऊर्जा संवर्धन कार्यक्रम	केंद्रीय ऊर्जा संवर्धन पारितोषिक—राज्य पदनिर्देशित संस्था या संवर्गात द्वितीय पारितोषिक	२०१९-२०

महाऊर्जास राष्ट्रीय पातळीवर पवनऊर्जा क्षेत्रातील उल्लेखनीय कामगिरीबाबत मागील सतत चार वर्ष (१९९८-९९ ते २००१-०२) अपारंपरिक ऊर्जा स्रोत मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचेकडून प्रथम पारितोषिक प्राप्त झाले आहे.

महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाबाबतची माहिती

महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाबाबतची माहिती

आयोगाची रचना—

विद्युत नियामक आयोग अधिनियम, १९९८ अंतर्गत महाराष्ट्र शासनाने महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाची स्थापना दिनांक ५ ऑगस्ट, १९९९ च्या अधिसूचनेद्वारे केली. केंद्र शासनाने दिनांक १० जून, २००३ रोजी विद्युत नियामक आयोग अधिनियम, १९९८ निरसित करून विद्युत अधिनियम, २००३ पारित केला. विद्युत अधिनियम, २००३ मधील कलम ८२ (४) अन्वये राज्य आयोग अध्यक्षसह दोन सदस्यांचा मिळून असतो. त्याप्रमाणे सद्यःस्थितीत महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगामध्ये अध्यक्ष आणि २ सदस्य कार्यरत आहे.

आयोगाची कार्ये -

आयोगाची कार्ये अर्ध-न्यायिक, अर्ध-वैधानिक आणि कार्यकारी स्वरूपाची आहेत. विद्युत अधिनियम, २००३ मधील कलम ८६ प्रमाणे आयोगाला खालील कार्ये पार पाडावी लागतात :-

(१) कलम ८६ (१) अन्वये पार पाडावी लागणारी कार्ये :

(ए) राज्यातील वीजनिर्मिती, पुरवठा, पारेषण किंवा वहनाकरिता घाऊक, ठोक किंवा किरकोळ विक्रीचे दर निश्चित करणे.

(बी) वितरण परवानाधारकाच्या वीज खरेदी आणि प्राप्तीसाठीच्या प्रक्रियेचे नियमन करणे.

(सी) विजेचे राज्यांतर्गत पारेषण व वहन सुकर करणे.

(डी) विजेचे पारेषण, वितरण आणि वीज व्यापारासाठी परवाना मागणाऱ्या व्यक्तींना त्यांच्या राज्यांतर्गत कामकाजासाठी परवाना देणे.

(इ) सह-वीजनिर्मितीस आणि नूतनशील ऊर्जा स्रोतांपासून वीजनिर्मितीस चालना देणे.

(एफ) परवानेधारक आणि वीजनिर्मिती कंपनी यांच्यामधील वादासंबंधी निर्णय देणे आणि कोणताही वाद लवादाकडे संदर्भ करणे.

(जी) अधिनियमाच्या प्रयोजनाकरिता शुल्क लावणे.

(एच) राज्य ग्रिड संहिता विहित करणे.

(आय) परवानेधारकाच्या सेवेची गुणवत्ता, सातत्य व विश्वासार्हता यांची मानके विहित करणे.

(जे) राज्यांतर्गत विजेच्या व्यापारासाठी नफ्याचे प्रमाण निश्चित करणे.

(के) या अधिनियमाखाली सोपविण्यात येतील अशी अन्य कार्ये पार पाडणे.

(२) कलम ८६ (२) अन्वये राज्य आयोग, राज्य शासनाला खालीलपैकी कोणत्याही किंवा सर्व बाबींवर सल्ला देईल :-

(एक) वीज उद्योगांत स्पर्धा, कार्यक्षमता व काटकसर यांस प्रोत्साहन देणे ;

(दोन) वीज उद्योगांमधील गुंतवणुकीस प्रोत्साहन देणे ;

(तीन) राज्यातील वीज उद्योगांची पुनर्स्थापना करणे व पुनर्रचना करणे;

(चार) वीजनिर्मिती, पारेषण, वितरण किंवा विजेचा व्यापार यासंबंधी किंवा राज्य शासनाने राज्य आयोगाकडे संदर्भ केलेल्या अन्य कोणत्याही बाबींवर सल्ला देणे.

आयोगाच्या कामकाजासंबंधी माहिती—

आयोगाला विद्युत अधिनियम, २००३ खाली आपली कार्ये पार पाडताना खालीलप्रमाणे विविध प्रकारची कामे करावी लागतात :-

(१) विनियम तयार करणे

(२) याचिकांवर आदेश पारित करणे

(३) वीज दर निश्चित करणे

(४) परवाना मंजूर करणे

(५) आयोगाच्या आदेशांच्या पुनर्विलोकनासाठी करण्यात आलेल्या किंवा संकीर्ण विषयावरील नवीन याचिकांवर विचार करणे.

(६) ग्राहक गा-हाणे निवारण यंत्रणा

(७) राज्य सल्लागार समिती.

वरील कार्ये पार पाडताना, आयोग खालील पद्धतीचा अवलंब करून जनतेशी आणि ग्राहक प्रतिनिधींशी सल्ला-मसलत करते :-

(१) विनियम तयार करणे :

आयोग, विद्युत अधिनियम, २००३ च्या कलम १८१ च्या उप-कलम (३) मध्ये अनिवार्य केल्याप्रमाणे विनियम अधिसूचित करण्यापूर्वी जनतेकडून त्यांच्या सूचना / हरकती / अभिप्राय मागवून त्यानंतरच विनियम अधिसूचित करतो. सुरुवातीला जे विनियम तयार करावयाचे असतात त्यांचे एक प्रारूप तयार करण्यात येते. अधिनियमातील तरतुदीनुसार, या प्रारूप विनियमांना “ पूर्व-प्रसिद्धी ” द्यावयाची असल्यामुळे, हे प्रारूप विनियम वर्तमानपत्रात प्रसिद्ध करून त्याबाबत जनतेकडून हरकती/सूचना मागविण्यात येतात. जनतेकडून हरकती/सूचना प्राप्त झाल्यावर त्या विचारात घेऊन विनियमांना आयोगाकडून अंतिम मंजूरी देण्यात येते आणि सदर विनियम **शासकीय राजपत्रात** अधिसूचित करण्यात येतात व ते आयोगाच्या संकेतस्थळावर प्रदर्शित करण्यात येतात. विद्युत अधिनियम, २००३ च्या कलम १८२ नुसार राज्य आयोगाने तयार केलेले विनियम राज्य विधिमंडळाच्या दोन्ही सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात येतात.

(२) याचिकांवर आदेश पारित करणे :

वीज दर निश्चित करणे तसेच परवाना मंजूर करणे यासारखी प्रकरणे जलद निकाली काढता यावीत यासाठी, आयोग, प्रकरणाच्या सुनावणीसाठी टप्पे, पद्धत, ठिकाण, तारीख व वेळ ठरवते. त्यानुसार, आयोग याचिकाकारास सुनावणीची नोटीस त्या भागात मोठ्या प्रमाणावर खप असणाऱ्या इंग्रजी भाषेतील किमान २ दैनिक वर्तमानपत्रात आणि मराठी भाषेतील किमान २ दैनिक वर्तमानपत्रात प्रसिद्ध करण्यास कळविते. या सुनावणीच्या नोटिसीबरोबरच संक्षिप्त याचिका व याचिकेचा कार्यकारी गोषवारादेखील प्रसिद्ध करण्यात येतो. याचिकेची प्रत त्यासोबतच्या जोडपत्रांसह जनतेला उपलब्ध करून देण्याचे व तसेच त्यांची एक प्रत याचिकाकाराच्या संकेतस्थळावरदेखील प्रदर्शित करण्याचे निर्देश याचिकाकारास देण्यात येतात. त्यानुसार, याचिकाकाराकडून एक नोटीस प्रसिद्ध करण्यात येऊन त्याद्वारे जनतेकडून याचिकेसंबंधात सूचना व हरकती मागविण्यात येतात.

याचिकाकाराने मांडलेली त्याची बाजू, जनतेकडून प्राप्त झालेल्या सर्व सूचना व हरकती, या सूचना व हरकतींना याचिकाकाराने दिलेला प्रतिसाद, जन-सुनावणीत जनतेकडून उपस्थित करण्यात आलेले मुद्दे आणि संबंधित कागदपत्रे, विचारात घेऊन आयोगाद्वारे अंतिम आदेश पारित करण्यात येतो.

(३) वीज दर निश्चितीकरण.—

आयोगाकडून (१) महाराष्ट्र राज्य विद्युतनिर्मिती कंपनी मर्यादित, (२) महाराष्ट्र राज्य विद्युत पारेषण कंपनी मर्यादित, (महापारेषण), (३) महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्यादित, (४) बेस्ट उपक्रम, (५) अदानी इलेक्ट्रीसिटी मुंबई लिमिटेड-निर्मिती व्यवसाय, (६) अदानी इलेक्ट्रीसिटी मुंबई लिमिटेड-पारेषण व्यवसाय, (७) अदानी इलेक्ट्रीसिटी मुंबई लिमिटेड-वितरण व्यवसाय, (८) टाटा पॉवर कंपनी -निर्मिती व्यवसाय, (९) टाटा पॉवर कंपनी-पारेषण व्यवसाय, (१०) टाटा पॉवर कंपनी-वितरण व्यवसाय, (११) जयगड पॉवर ट्रान्स्को कंपनी लि., (१२) अमरावती पॉवर ट्रान्समिशन कंपनी लि. (१३) अदानी ट्रान्समिशन इंडिया लि., (१४) महाराष्ट्र ईस्टर्न ग्रिड पॉवर ट्रान्समिशन कंपनी लि., (१५) विदर्भ इंडस्ट्रीज पॉवर लि.- निर्मिती व्यवसाय, (१६) विदर्भ इंडस्ट्रीज पॉवर लि.- पारेषण व्यवसाय, (१७) माईडस्पेस बिझनेस पार्क्स प्रा. लि., (ऐरोली) (१८) गिगाप्लेक्स इस्टेट प्रा. लिमिटेड (ऐरोली नॉलेज पार्क) (१९) महाराष्ट्र एअरपोर्ट डेव्हलपमेंट कॉर्पोरेशन, (२०) निदार युटिलिटीज पनवेल एलएलपी, या कंपन्यांचे वीज दर निश्चित करण्याचे काम आयोगाकडून करण्यात येते. तसेच, महाराष्ट्र राज्य भार प्रेषण केंद्राचे बहुवर्षीय वीज दर (४ वर्षांसाठी) अंदाजपत्रक मंजूर करणे व त्यांचे अंतिमीकरण करण्याचे काम ही आयोगाकडून करण्यात येते.

(४) परवाना मंजूर करणे.—

आयोगाने विद्युत अधिनियम, २००३ मधील कलम १४ अंतर्गत महाराष्ट्र राज्यात विजेचे पारेषण, वितरण आणि वीज व्यापारासाठी परवाने मंजूर केले आहेत.

पारेषण परवाना- महाराष्ट्र राज्यात ९ पारेषण परवानाधारक कार्यरत आहेत. हे परवानाधारक मिळून राज्यांतर्गत पारेषण यंत्रणा तयार झाली आहे. या ९ पारेषण परवानाधारकांपैकी महापारेषण कंपनी विद्युत अधिनियम, २००३ अस्तित्वात येण्यापूर्वी कार्यरत असल्यामुळे त्यांना मानीव परवानाधारक मानण्यात येते आणि उरलेल्या ८ पारेषण परवानाधारकांना म्हणजेच (१) अदानी ट्रान्समिशन (इंडिया) लिमिटेड (एटीआयएल), (२) जयगड पॉवर ट्रान्स्को लिमिटेड (जेपीटीएल), (३) अमरावती पॉवर ट्रान्समिशन कंपनी लि. (एपीटीसीएल), (४) सिन्नर पॉवर ट्रान्समिशन कंपनी लि, (एसपीटीसीएल), (५) महाराष्ट्र ईस्टर्न ग्रिड पॉवर ट्रान्समिशन कंपनी लि.(एमइजीपीटीसीएल), (६) अदानी इलेक्ट्रीसिटी मुंबई लिमिटेड, (७) टाटा पॉवर, (८) विदर्भ इंडस्ट्रीज पॉवर लि. (व्हीआयपीएल) यांना आयोगाने पारेषण परवाने मंजूर केले आहेत.

वितरण परवाना- राज्यात ४ वितरण परवानाधारक २.६ कोटी ग्राहकांना (मुंबई शहरात ४० लाख आणि उर्वरित महाराष्ट्रात २.२ कोटी) वीज पुरवठा करीत आहेत. बेस्ट उपक्रम, आर. इन्फ्रा. वितरण आणि टीपीसी-वितरण या मुंबई शहर आणि उप नगरांना (भांडूप, मुलुंड वगळून) आणि मीरा-भाईंदर क्षेत्रामध्ये वीजपुरवठा करतात तर महाराष्ट्रातील उर्वरित क्षेत्राला महावितरण कंपनी वीजपुरवठा करते. महावितरण कंपनी आणि बेस्ट उपक्रम मानीव वितरण परवानाधारक आहेत तर आर -इन्फ्रा. वितरण एच १०९५-८

कंपनीचा ११ ऑगस्ट २०११ रोजी २५ वर्षांच्या कालावधीकरीता वितरण परवाना मंजूर करण्यात आला होता आणि दि. २९ सप्टेंबर २०१८ रोजी अधिसूचनेअन्वये हा परवाना अदानी इलेक्ट्रीसिटी मुंबई लिमिटेडला अभिहंस्ताकित करण्यात आला. आयोगाने दिनांक २१ डिसेंबर २०१८ आदेशान्वये भारतीय रेल्वेचा मानीव वितरण परवानाधारक म्हणून दर्जा पटलावर घेतला.

सेझ क्षेत्र- त्याशिवाय विद्युत अधिनियम, २००३ च्या कलम १४ (ब) मध्ये सन २०१० मध्ये करण्यात आलेल्या सुधारणेनुसार, ९ विशेष आर्थिक क्षेत्राच्या (सेझ) ९ विकासकांनी त्यांच्या सेझ क्षेत्राकरिता त्यांना मानीव वितरण परवानाधारक म्हणून दर्जा द्यावा याकरिता आयोगाकडे मागणी केली असून आयोगाने वेगळ्या आदेश/विनिमयांद्वारे या विकासकांना त्यांच्या सेझ क्षेत्राकरिता मानीव वितरण परवानाधारकांच्या दर्जा मंजूर केला आहे. हे ९ मानीव वितरण परवानाधारक पुढीलप्रमाणे आहेत.—(१) माईडस्पेस बिझनेस पार्क्स प्रा. लि. (ऐरोली) (२) महाराष्ट्र एअरपोर्ट डेव्हलपमेंट कॉर्पोरेशन (मिहान, नागपूर), (३) निदार युटिलिटीज पनवेल एलएलपी, (४) क्वॅड्रॉन बिझनेस पार्क लिमिटेड (आयटी, हिंजेवाडी, पुणे) आणि (५) गिगाप्लेक्स इस्टेट प्रा. लिमिटेड (ऐरोली नॉलेज पार्क), (६) न्युफाऊन्ड प्रॉपर्टीज आणि लिजिंग प्रा. लि. (जिल्हा ठाणे), (७) केआरसी इन्फ्रास्ट्रक्चर अँड प्रोजेक्ट प्रा. लि. (जिल्हा ठाणे) आणि (८) जे.एन.पी.टी., उरण (जिल्हा रायगड), (९) लक्ष्मीपती बालाजी सप्लाय चैन मॅनेजमेंट लि., ता. पनवेल, (जिल्हा रायगड).

वीज व्यापार परवानाधारक.— आयोगाने महाराष्ट्र राज्यात विजेचा व्यापार करण्यासाठी एन टी एस पॉवर, ग्लोबल एनर्जी प्रा. लि. आणि महाराष्ट्र राज्य विद्युत निर्मिती कंपनी लिमिटेड यांना वीज व्यापार परवाना मंजूर केला आहे.

(५) आयोगाच्या आदेशांच्या पुनर्विलोकनासाठी करण्यात आलेल्या किंवा संकीर्ण विषयावरील नवीन याचिकांवर विचार करणे.

याचिकांसंबंधी आयोगाकडून याचिकाकार, प्रतिवादी आणि प्राधिकृत ग्राहक प्रतिनिधी यांना सुनावणीसाठी उपस्थित राहण्यासाठी नोटीस पाठविण्यात येते. ग्राहक प्रतिनिधींना सुनावणीत उपस्थित राहून त्यांची मते व्यक्त करण्याची परवानगी असते. सुनावणीचा एक दैनिक आदेश (Daily Order) तयार करण्यात येते. त्याची प्रत याचिकाकार, प्रतिवादी व प्राधिकृत ग्राहक प्रतिनिधींना पाठविण्यात येते. दैनिक आदेश (Daily Order) आयोगाच्या-संकेत स्थळावर देखील प्रदर्शित करण्यात येतात. त्यानंतर, शेवटी आयोगाकडून आदेश पारित करण्यात येतो.

आदेशाची प्रत याचिकाकार, प्रतिवादी आणि ग्राहक प्रतिनिधींना पाठविण्यात येते. आयोगाने पारित केलेले सर्व आदेश आयोगाच्या संकेत-स्थळावर उपलब्ध असतात. याचिकाकार किंवा प्रतिवादी आयोगाकडे आदेशांचे पुनर्विलोकन करण्यासाठी अर्ज दाखल करू शकतात किंवा त्याविरुद्ध विद्युत अपिल न्यायाधिकरणाकडे अपील करू शकतात.

आयोगामध्ये दाखल झालेल्या याचिका व त्यावरील कार्यवाही याबाबतचा मागील ४ वर्षांचा तपशील पुढीलप्रमाणे आहे :—

वित्तीय वर्ष	दाखल झालेल्या याचिका	आयोगाने पारित केलेले आदेश
२०१६-१७	१६८	१६०
२०१७-१८	२७१	२०४
२०१८-१९	३५५	४५९
२०१९-२०	३४५	३०९

(६) ग्राहक गाऱ्हाणे निवारण यंत्रणा.—

विद्युत अधिनियम, २००३ च्या कलम ४२ (५) आणि ४२ (६) अंतर्गत, आयोगाने मविनिआ (ग्राहक गाऱ्हाणे निवारण मंच आणि विद्युत लोकपाल) विनियम, २००६ तयार केले आहेत. ग्राहक गाऱ्हाणे निवारण मंच (सीजीआरएफ) हे वितरण परवानाधारकाकडून स्थापन करण्यात येतात तर विद्युत लोकपाल यांची नियुक्ती आयोगाकडून करण्यात येते.

वितरण कंपन्यांनी स्थापन केलेले ग्राहक गाऱ्हाणे निवारण मंच (सीजीआरएफ)

सध्या राज्यामध्ये २३ ग्राहक गाऱ्हाणे निवारण मंच कार्यरत असून त्यापैकी १६ मंच हे महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी लि., ने स्थापन

केलेले आहेत आणि उर्वरित मंच हे अन्य वितरण परवानाधारकांनी म्हणजेच बेस्ट, अदानी इलेक्ट्रीसिटी मुंबई लिमिटेड-वितरण, टाटा पॉवर कंपनी-वितरण, माईडस्पेस बिझनेस पार्क्स प्रा. लि. आणि गिगाप्लेक्स इस्टेट प्रा. लिमिटेड, निदार युटिलीटीज पनवेल एलएलपी, आणि केआरसी इन्फ्रास्ट्रक्चर अॅण्ड प्रोजेक्ट प्रा. लि. स्थापन केलेले आहेत. प्रत्येक ग्राहक गाऱ्हाणे निवारण मंचामध्ये अध्यक्ष आणि दोन सदस्य असतात. त्यापैकी एक सदस्य हा स्वयंसेवी ग्राहक संस्थांमधून असतो आणि एक सदस्य वितरण कंपनीमध्ये कार्यरत असलेला कार्यकारी अभियंता असतो. वितरण परवानाधारकांनी नियुक्त करावयाच्या अध्यक्षांचे पात्रता निकष मविनिआ (ग्राहक गाहाणे निवारण मंच आणि विद्युत लोकपाल) विनियम, “२००६ विहित” करण्यात आलेले आहेत.

आर्थिक वर्ष २०१९-२० मध्ये सीजीआरएफ च्या पातळीवर ९८४ गाऱ्हाण्यांची (महावितरण-९३१, बेस्ट- ३२, अदानी इलेक्ट्रीसिटी मुंबई लिमिटेड-वितरण-१८, टाटा पॉवर कंपनी - वितरण - ३, माईडस्पेस बिझनेस पार्क्स प्रा. लि. - ०, गिगाप्लेक्स इस्टेट प्रा. लि. ० निदार युटिलीटीज पनवेल एलएलपी - ०, केआरसी इन्फ्रास्ट्रक्चर अॅण्ड प्रोजेक्ट प्रा. लि.-० निवारण करण्यात आले आहे.

विद्युत लोकपाल

विद्युत अधिनियम, २००३ च्या कलम ४२ (६) अंतर्गत महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाने विद्युत लोकपाल नियुक्त केले आहेत. सध्या महाराष्ट्र राज्यात मुंबई आणि नागपूर येथे विद्युत लोकपाल कार्यरत आहेत.

आर्थिक वर्ष २०१९-२० मध्ये विद्युत लोकपाल, मुंबई यांचे मार्फत १६५ आणि विद्युत लोकपाल, नागपूर यांचे मार्फत ९५ गाऱ्हाण्यांचे अभिवेदन करण्यात आले आहे.

मुख्य विद्युत निरीक्षक

मुख्य विद्युत निरीक्षक

कार्यालयाचे कार्य

प्रस्ताविक

उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग ह्यांचे प्रशासकीय नियंत्रणाखाली मुख्य विद्युत निरीक्षक हे विद्युतविषयक कार्य करतात.

मुख्य विद्युत निरीक्षक हे या वैधानिक पदाचे कार्य करीत असून यांचे नियंत्रणाखाली प्रामुख्याने विद्युत सुरक्षिततेच्या दृष्टिकोनातून विद्युतसंच मांडणीची तपासणी करणे, उच्च व अतिउच्चदाब विद्युत संचमांडणी उपयोगात आणण्याकरिता परवानाधारक व उपभोक्त्यास (विद्युत ग्राहक) परवानगी देणे विद्युत प्राणांतिक व अप्राणांतिक अपघाताची चौकशी करणे, अनुज्ञापक मंडळामार्फत विद्युत पर्यवेक्षक, तारतंत्री व सनदी विद्युत सुरक्षा अभियंता परीक्षा घेणे व उत्तीर्ण उमेदवारांना प्रमाणपत्र देणे, सिनेमा यंत्रचालकांची चाचणी घेऊन त्यांना परवाना पत्र देणे, घरगुती विद्युत उपकरणे बनविणाऱ्या लहान मोठ्या कंपन्यांच्या उत्पादित वस्तुंची सुरक्षिततेच्या दृष्टीने गुणवत्ता व दर्जा तपासून प्रमाणपत्र देणे, विद्युत शुल्क, वीज विक्रीवरील कर यांचे वसुलीचे नियंत्रण ही कामे केली जातात.

Review Meeting Ease of doing Business-२०१७ व २०१८ अन्वये शासनाच्या व्यवसाय सुलभ संकल्पनेच्या (ease of doing business) अनुषंगाने महाराष्ट्र शासन उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग अधिसूचना क्र.२०१५/प्र.क्र. ६५०, दिनांक २९ जानेवारी २०१६ च्या अधिसूचनेनुसार या विभागाच्या खालील सेवा महाराष्ट्र लोकसेवा अधिनियम-२०१५ अंतर्गत अधिसूचित करण्यांत आल्या आहेत.

उद्वाहन उभारणीस परवानगी देणे व उद्वाहन चालविण्याची अनुज्ञप्ती देणे या सेवा महाराष्ट्र शासनाच्या “आपले सरकार” aaplesarkar.mahaonline.gov.in पोर्टलवर ऑनलाईन पद्धतीने दिनांक २ आक्टोबर २०१६ पासून उपलब्ध करून देण्यात आल्या आहेत. तसेच “विद्युत संचमांडणी ऊर्जायन करणे” ही सेवा दिनांक ३१ ऑगस्ट २०१७ पासून ऑनलाईन पद्धतीने उपलब्ध करून देण्यात आली आहे.

वरील सर्व कामे पार पाडण्यासाठी मुख्य विद्युत निरीक्षक यांच्या आस्थापनेवर एकूण ४ अधीक्षक अभियंता, ४० विद्युत निरीक्षक, ७८ सहायक विद्युत निरीक्षक, ३९७ सहायक अभियंते/ शा.अ/ क.अ तसेच लेखा परीक्षणासाठी, १ उप संचालक, ९ वीज कर निरीक्षक व इतर आवश्यक कर्मचारी वर्ग कार्यरत आहेत.

मुख्य विद्युत निरीक्षक यांचे उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग यासंबंधीचे प्रमुख कार्य खालीलप्रमाणे :-

(अ) विद्युतविषयक खालील कायदे व नियम यांची अंमलबजावणी :-

(१) विद्युत कायदा, २००३ मधील कलम १२६ अनुसार

(२) परवानादारकाने उच्चदाब व अतिउच्चदाब ग्राहकांनी केलेल्या अनधिकृत वीज वापर निर्धारणा विरुद्ध अपीलप्रकरणी कलम १२७ अन्वये निर्णय देणे.

(३) विद्युत कायदा, २००३ मधील कलम ५३ नुसार विद्युत सुरक्षाविषयक व महाराष्ट्रविद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ नुसार कर्तव्य पार पाडणे.

(४) विद्युत कायदा, २००३ मधील कलम १६१ अन्वये व विद्युत अपघात नियम, २०१३ अन्वये विद्युत अपघातांची चौकशी.

(५) विद्युत कायदा, २००३ मधील कलम १६२ अन्वये प्राप्त अधिकार व निर्देशित कर्तव्यानुसार कार्य करणे.

(६) मुंबई उद्वाहन कायदा, १९३९ व त्याखाली तयार केलेले मुंबई उद्वाहन नियम, १९५८.

(७) महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ आणि मुंबई विद्युत कर नियम, १९६२ यांची अंमलबजावणी.

(८) महाराष्ट्र विद्युत विक्रीवरील कर कायदा, १९६३ व त्याखालील नियम व सुधारीत विद्युत विक्रीकर कायदा, २००४.

(९) महाराष्ट्र सिनेमा (विनियम) नियम, १९६६.

(१०) केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण (सुरक्षा व विद्युत पुरवठासंबंधी उपाययोजना विनियम) २०१० मधील विनियम २९ अन्वये बनविण्यात आलेल्या नियमानुसार अंमलबजावणी करणे.

(११) महाराष्ट्र रज्जूमार्ग कायदा, १९५५ व त्याखाली तयार केलेले महाराष्ट्र रज्जूमार्ग नियम.

(१२) केंद्र शासनाचा घरगुती विद्युत उपकरणे (दर्जा नियंत्रण) आदेश, १९८१ ची अंमलबजावणी.

केंद्र शासनाच्या विद्युत वायर्स, केबल्स, उपकरणे व उप साधने (दर्जा नियंत्रण) आदेश, १९८१, १९८८, १९८९, १९९३ व दर्जा नियंत्रण आदेश, २००३ ची अंमलबजावणी. व विद्युत वायर्स केबल्स, उपकरणे (दर्जा नियंत्रण) आदेश २००५.

(ब) मुख्य विद्युत निरीक्षक यांची इतर कार्ये :-

(१) विद्युत ठेकेदारांना अनुज्ञप्ति मंजूर करणे. विद्युत पर्यवेक्षक, तारतंत्री सनदी विद्युत सुरक्षा अभियंता यांच्या परीक्षा घेऊन उत्तीर्ण उमेदवारांना प्रमाणपत्र देणे यांसाठी प्रस्थापित केलेल्या अनुज्ञापक मंडळाचे मुख्य विद्युत निरीक्षक हे अध्यक्ष आहेत.

(२) दर्जा नियंत्रण आदेश, १९८१, १९८८, १९९३ व २००३ अंतर्गत प्रमाणपत्र देणे यासाठी मुख्य विद्युत निरीक्षक हे महाराष्ट्र शासनाने नियुक्त केलेले “समुचित प्राधिकारी” आहेत.

(३) २२० केव्ही व त्यापेक्षा जास्त विद्युत दाब असलेल्या वीज संचमांडणीचे नकाशांना मंजूर देणे, प्रथम निरीक्षण करणे व परवानगी देणे व वार्षिक निरीक्षण करणे.

(४) २२० केव्ही व त्यापेक्षा एच.व्ही.डी.सी. विद्युत दाब असलेल्या वीज संचमांडणीचे नकाशांना मंजूरी देणे, प्रथम निरीक्षण करणे व परवानगी देणे.

(५) नवीन वीजनिर्मिती केंद्राचे ५०० मे. वॅ. क्षमतेपेक्षा जास्त क्षमता असलेल्या पारंपरिक व अपारंपरिक सर्व वीज संचमांडणीच्या नकाशांना परवानगी देणे, प्रथम निरीक्षण करणे व ऊर्जापित करण्यासाठी परवानगी देणे.

सन २०१९-२०२० व २०२०-२०२१ या दोन वर्षांच्या कार्यभारासंबंधी प्रत्यक्ष माहिती खाली दिली आहे. तसेच, २०२१-२०२२ करिता अपेक्षित आकडेवारी दर्शविली आहे.

समग्र कार्यक्रम

विद्युत विभागाचे मुख्य कार्य म्हणजे वेगवेगळे विद्युतविषयक अधिनियम, नियम आणि विनियम यांची सुरक्षिततेच्या दृष्टीकोनातून अंमलबजावणी करणे. विद्युत कराचे वसुलीवर नियंत्रण, इत्यादी महसूल कामकाज.

१. विद्युत संच मांडण्याची तपासणी- केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ च्या तरतुदीनुसार विविध विद्युत संच मांडण्याची सुरक्षिततेच्या दृष्टीकोनातून तपासणी केली जाते.

शासन पत्र क्र. ईएलडी-२०१२/प्र.क्र.८५/ऊर्जा-१, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, मंत्रालय, मुंबई दिनांक ३ जानेवारी २०१३ अन्वये विद्युत संच मांडणीचे निरीक्षण व तपासणी संबंधात आकारण्यात व वसूल करण्यात येणारी फी स्थगित करण्यात आलेली आहे.

सन २०१९-२०२० या वर्षाच्या कालावधीतील मध्यम दाब आणि उच्च दाबाच्या सर्व मिळून १,२९,२६८ संच मांडण्याचे निरीक्षण करण्यात आले. सन २०१९-२०२० च्या वर्षात मागील थकबाकीसह एकूण रु.५७९.५३ लाखांची वसुली झाली आहे.

सन २०२०-२०२१ मध्ये मध्यमदाब आणि उच्च दाबाचे एकूण २,७५,५८९ संच मांडण्याची तपासणी या विभागातर्फे अपेक्षित आहे.

सन २०२१-२०२२ वर्षाकरिता ३,१२,७७८ संच मांडण्याची तपासणी अपेक्षित आहे.

विद्युत प्राणांतिक व अप्राणांतिक अपघात

वीज अधिनियम, २००३ चे कलम १६१ अन्वये तसेच विद्युत अपघाताची सूचना नियम, २००५ अन्वये प्राप्त प्राधिकारानुसार विद्युत अपघाताची चौकशी करणे.

सन २०१९-२०२० मध्ये एकूण २,७३४ विद्युत प्राणांतिक अपघात व ६६० अप्राणांतिक अपघात घडले. त्यापैकी ७०८ प्राणांतिक व १८४ अप्राणांतिक अपघातांबाबत नियम ५ (४) अन्वये दोषपूर्तीसाठी आदेश बजावण्यात आले.

सन २०२०-२०२१ मध्ये एकूण १,५३४ प्राणांतिक अपघात व २९९ अप्राणांतिक अपघात सप्टेंबर, २०२० पर्यंत घडले. त्यापैकी २१० प्राणांतिक व ५८ अप्राणांतिक अपघातांबाबत नियम ५(४) अन्वये दोषपूर्तीसाठी आदेश बजावण्यात आले.

सन २०२१-२०२२ मध्ये प्राणांतिक व अप्राणांतिक अपघातात घट अपेक्षित आहे.

सिनेमा यंत्र चालकांची चाचणी.—महाराष्ट्र सिनेमा (विनियम) नियम, १९६६ मधील नियम ७२ नुसार वीज संयंत्र व चित्रदर्शक उपकरणे ही अर्हताप्राप्त व्यक्तीच्या हाती असावीत व अशी व्यक्ती सिनेमा परवानाधारकाने नामनिर्देशित केलेली असावी या दृष्टीकोनातून सिनेमा यंत्रचालकाची चाचणी घेतली जाते व अशा व्यक्तीच्या नामनिर्देशनास विद्युत निरीक्षकाकडून प्रमाणपत्र दिले जाते.

सिनेमा यंत्रचालकाकडून सन २०१९-२०२० मध्ये १८२ अर्ज आले, त्यांची चाचणी घेऊन सक्षम सिनेमा यंत्रचालकांना १८१ प्रमाणपत्रे देण्यात आली. सन २०२०-२०२१ मध्ये (सप्टेंबर, २०२० पर्यंत) ८८ सिनेमा यंत्रचालकांकडून अर्ज आले व त्याची चाचणी घेऊन ७५ सक्षम सिनेमा यंत्रचालकांना प्रमाणपत्र देण्यात आली.

सन २०२१-२०२२ मध्ये सिनेमा यंत्रचालकाकडून २०३ अर्ज येण्याची अपेक्षा असून त्याच चाचणी घेऊन १९६ सिनेमा यंत्रचालकांना प्रमाणपत्रे देण्याची अपेक्षा आहे.

२. अनुज्ञापक मंडळ.— सध्या मुख्य विद्युत निरीक्षक हे अनुज्ञापक मंडळाचे अध्यक्ष असून विद्युत निरीक्षक (सचिव, अनुज्ञापक मंडळ व उदवाहन निरीक्षक) हे मंडळाचे सचिव आहेत. याशिवाय या विभागांतर्गत कार्यरत असलेले चारही प्रादेशिक विद्युत निरीक्षक मंडळाचे अधीक्षक अभियंता (मुंबई/ पुणे/ औरंगाबाद व नागपूर) हे अनुज्ञापक मंडळाचे सदस्य आहेत. त्याचप्रमाणे विविध संस्था, उपक्रम तसेच संघटनांचे प्रतिनिधी यांचे एकूण ९ सदस्य आहेत. अनुज्ञापक मंडळामध्ये १ अध्यक्ष, १ सचिव व एकूण १३ सदस्य यांचा समावेश आहे.

केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण विनियम, २०१० मधील विनियम २९ अन्वये बनविण्यात आलेल्या नियमानुसार क्षमता प्रमाणपत्रे देण्यासाठीचे नियम व शर्तीच्या नियम क्र.२० नुसार विद्युत पर्यवेक्षक आणि नियम क्र.२१ नुसार तारतंत्री यांच्या परीक्षा घेण्यात येतात. अर्हताप्राप्त उमेदवारास सूट देण्यात येते. त्याचा तपशील तक्ता क्रमांक ६ मध्ये दर्शविला आहे. जर एखादा अनुज्ञप्तिधारक वीज ठेकेदार गैरव्यवहार करीत असल्याचे आढळल्यास केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण (सुरक्षा व विद्युत पुरवठासंबंधी उपाययोजना) विनियम, २०१० मधील विनियम २९ अन्वये बनविण्यात आलेल्या नियमा अन्वये पुढील कार्यवाही केली जाते.

केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण (सुरक्षा व विद्युत पुरवठासंबंधी उपाययोजना) विनियम, २०१० च्या विनियम ५ अ च्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार सनदी विद्युत सुरक्षा अभियंता यांच्या परीक्षा घेणे व निकाल जाहीर करणे.

३. विद्युत ठेकेदाराविरुद्ध केलेल्या तक्रारीची चौकशी.— जर एखादा अनुज्ञप्तीधारक वीज ठेकेदार गैरव्यवहार करीत असल्याचे आढळल्यास केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण विनियम, २०१० मधील विनियम २९ अन्वये तयार करण्यात आलेल्या नियम व शर्तीमधील तरतुदीनुसार आवश्यक कार्यवाही केली जाते.

अनुज्ञापक मंडळामार्फत गंभीर गैरव्यवहाराच्या अनुषंगाने घेण्यात येणारे तातडीचे निर्णय मुख्य विद्युत निरीक्षक अनुज्ञापक मंडळाचे अध्यक्ष म्हणून घेण्यास सक्षम असतील.

४. उच्चदाब वीज ग्राहकांनी वीज पुरवठा कंपनी यांचेविरुद्ध केलेले अपिल अर्ज.— विद्युत अधिनियम, २००३ अंतर्गत कलम १२७ अन्वये मुख्य विद्युत निरीक्षक हे अपिलीय प्राधिकारी म्हणून कार्य करतात.

विद्युत अधिनियम, २००३ अंतर्गत कलम १२६ अन्वये वीजपुरवठा कंपनीने अनधिकृत वीज वापर प्रकरणी ग्राहकास दिलेल्या अंतिम निर्धारण देयकाबाबत अपील प्रकरणी सुनावणी घेऊन अंतिम निकाल दिले जातात.

५. **उद्वाहन.**—मुंबई उद्वाहन कायदा, १९३९ नुसार उद्वाहन संच मांडणीचे उद्वाहनाचा सुरक्षित वापर होण्यासाठी निरीक्षण केले जाते. निरीक्षणाचे शुल्क उद्वाहनाच्या मालकाकडून वसूल केले जाते. सुरक्षितेच्या नियमांचे पालन केले नसल्यास सुरक्षा नियमांचे पालन होईपर्यंत उद्वाहनाची अनुज्ञप्ती निलंबित करण्यांत येते.

मुंबई उद्वाहन नियम, १९५८ च्या नियम क्रमांक ३ नुसार संबंधित मुख्य विद्युत निरीक्षक हे उद्वाहनाच्या उभारणीसाठी किंवा संचमांडणीमध्ये फेरफार करण्यासाठी परवाना देतात. मुंबई उद्वाहन नियम, १९५८ च्या नियम क्रमांक ४ नुसार ज्या मालकास उद्वाहन उभारणीची परवानगी दिलेली असते त्यांना संबंधित मुख्य विद्युत निरीक्षक हे उद्वाहन चालविण्यासाठी अनुज्ञप्ती देतात.

३१ मार्च २०२० पर्यंत एकूण उभारलेली उद्वाहने १,८२,८६१ आहेत. सन २०१९-२०२० या वर्षात १,१९,४२३ निरीक्षणे पार पाडण्यांत आली. त्यामध्ये १२,७७२ नवीन उद्वाहनांचा अंतर्भाव आहे. ह्या निरीक्षणाद्वारे रुपये २९१.३३ लाख शुल्क जमा झाले.

सन २०२०-२०२१ मध्ये एकूण १,८९,११५ उद्वाहन निरीक्षणे अपेक्षित असून त्यापासून रुपये ३७३.७८ लाख एवढे शुल्क अपेक्षित आहे.

सन २०२१-२०२२ मध्ये एकूण संभाव्य निरीक्षणे २,०६,४४३ असून त्यापासून रुपये ४१४.०६ लाख एवढे शुल्क अपेक्षित आहे.

६. **विद्युत शुल्क.**—महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ दि. १ सप्टेंबर २०१६ पासून अस्तित्वात आला आहे. सदर अधिनियमातील तरतुदीनुसार वीज वापराच्या आकारावर विहित टक्केवारीनुसार युनिटवर आधारित विद्युत शुल्क आकारण्यात येते. वीज वापराच्या आकारामध्ये एनर्जी चार्जस, डिमांड चार्जस आणि फ्युअल अॅडजेस्टमेंट चार्जसचा समावेश आहे. विद्युत शुल्काचे आकारणीसाठी वीज वापराचा उद्देश विचारात घेऊन विद्युत ग्राहकांची वर्गवारी केलेली आहे. ह्या वर्गवारीमध्ये प्रामुख्याने निवासी, वाणिज्यिक, कृषी, तात्पुरता, जाहिराती व फलक (होर्टींग्ज), औद्योगिक, मोनो व मेट्रो रेल्वे, स्वनिर्मित वीज, सह वीज निर्मितीपासून वीज, पर्यायी वीजनिर्मिती, नवीकरणीय ऊर्जापासून वीज, स्वतंत्र वीज उत्पादक (आयपीपी), वीज जनित्रसंचधारक व मुक्त प्रवेश यांचा समावेश आहे. ह्या वर्गवारीनिहाय वीज शुल्काचे दर वेगवेगळे आहेत. ३१ मार्च २०२० अखेर विद्युत बील केंद्राची संख्या ७२६ असून जनित्रधारक ३७,९१५ आहेत.

सन २०१९-२०२० मध्ये एकूण रुपये ९२४९.३८ कोटी विद्युत शुल्क वसूल झाले.

सन २०२०-२०२१ मध्ये एकूण रुपये ९२९२.२० कोटी विद्युत शुल्क वसूल होण्याची अपेक्षा आहे.

सन २०२१-२०२२ मध्ये एकूण रुपये ९४७८.०४ कोटी विद्युत शुल्क अपेक्षित आहे.

७. **वीज विक्रीवरील कर.**—महाराष्ट्र वीजेच्या विक्रीवरील कर अधिनियम, १९६३ नुसार वीज निर्मिती करणाऱ्या परवानाधारकांना विक्री केलेल्या वीजेच्या संबंधित ऊर्जा आकाराच्या १५ पैसे प्रति युनिट कर आकारण्यांत येतो. टाटा विद्युत कंपनी आणि बी.एस.ई.एस. व रिलायन्स एनर्जी कंपनी हे वीज निर्मिती करणारे परवानाधारक असल्याने ते वीजेच्या विक्रीवरील कर शासनाकडे भरणा करतात. महाराष्ट्र शासनाने दि.२६ डिसेंबर २०१८ च्या अधिसूचनेनुसार दि.१ जानेवारी २०१९ पासून राज्यातील (क) टाटा, बेस्ट, आणि रिलायन्स यांचे औद्योगिक आणि व्यापारी ग्राहकांसाठी

३४.०४ पैसे प्रति युनिट (ख) (क) टाटा, बेस्ट, आणि रिलायन्स यांचे औद्योगिक आणि व्यापारी ग्राहकांव्यतिरिक्त २६.०४ पैसे प्रति युनिट तसेच महाराष्ट्र राज्य वीज वितरण मर्यादित कंपनीच्या वितरण परवान्यातील शहरी क्षेत्रामध्ये औद्योगिक आणि व्यापारी ग्राहकांना वीज विक्रीबाबत ९.०४ पैसे प्रति युनिट व राज्यातील अन्यक्षेत्रामध्ये वीज विक्रीबाबत (क) औद्योगिक आणि व्यापारी ग्राहक ८ पैसे प्रति युनिट (ख) औद्योगिक आणि व्यापारी ग्राहक व्यतिरिक्त ग्राहकांना निरंक अशा उपरोक्त वीज विक्री कराचे दर लागू केलेले आहेत.

सन २०१९-२०२० या कालावधीत एकूण रुपये ७४७.२२ कोटी वीजेच्या विक्रीवरील कर व सुधारित वीज विक्रीकर (हरीतऊर्जा) ग्रिनसेस रुपाने वसूल झाले.

सन २०२०-२०२१ मध्ये रुपये ८६४.२१ कोटी कर रुपाने वसूल होण्याची अपेक्षा आहे.

सन २०२१-२०२२ मध्ये रुपये ८८१.४९ कोटी वसूल होण्याची अपेक्षा आहे.

८. **दर्जा नियंत्रण.**—दर्जा नियंत्रण शाखेकडून घरगुती वीजेची उपकरणे (दर्जा नियंत्रण) आदेश, १९८१, विद्युत उपकरणे(दर्जा नियंत्रण) आदेश, १९८८, व साधारण सेवा विद्युत दिवे (दर्जा नियंत्रण) आदेश, १९८९, १९९३ व २००३ नुसार घरगुती विद्युत उपकरणे बनविणाऱ्या लहान मोठ्या कंपन्यांच्या उत्पादित वस्तूंची सुरक्षिततेच्या दृष्टीने गुणवत्ता व दर्जा तपासून उत्पादन प्रमाणपत्र देण्यात येते. उत्पादकांना उत्पादित वस्तूंची चाचणी करून दिलेल्या प्रमाणपत्रासंबंधीची माहिती दर्शविणारा तक्ता क्रमांक ७ आहे. शासन निर्णय, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग क्र. आरईई-२०४५/२००६-२००७/(१११)/प्रशासन-१, मंत्रालय, मुंबई, दिनांक २३ फेब्रुवारी २००७ अन्वये दर्जा नियंत्रण शाखा सन २००७-२००८ पासून निरीक्षण शाखेमध्ये विलीन करण्यात आली असून दिनांक १ एप्रिल २००७ पासून दर्जा नियंत्रणाचे संपूर्ण राज्यातील काम मुख्य विद्युत निरीक्षक यांचे अंतर्गत प्रादेशिक विद्युत निरीक्षण मंडळ, मुंबई/ पुणे/ औरंगाबाद/नागपूर यांचेकडे वर्ग करण्यात आले आहे.

या विभागांतर्गत जमा होणाऱ्या एकूण महसुलाचा तपशील तक्ता क्रमांक ४ मध्ये दर्शविला आहे.

कार्यभाराचा गोषवारा

वीज संचमांडणीचे निरीक्षण—जेथे अगोदरच पुरवठाकाराच्या विद्युत प्रवाहास वीज संचमांडणी जोडली असेल अशा संचमांडणीचे सुरक्षिततेच्या दृष्टीकोनातून विद्युत अधिनियम, २००३ मधील कलम १६२ (१) नुसार नेमलेले विद्युत निरीक्षक व भारतीय विद्युत नियम, १९५६ मधील नियम क्रमांक ४ अ(२) प्रमाणे विद्युत निरीक्षक व त्याचे सहायक विद्युत निरीक्षक म्हणून नेमणूक केलेले अधिकारी करतात.

शासनाचे उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभागाचे आदेश क्रमांक आयआरआर.११८८/सीआर/८९६/ऊर्जा-२, दिनांक १६ मार्च १९९० नुसार महाराष्ट्र राज्यातील महानगरपालिका व नगरपालिका हद्दीतील लघुदाब घरगुती संचमांडण्याचे कृषी ग्राहकांच्या संचमांडण्याच्या वीज संच मांडणीचे निरीक्षण करणे बंद केले आहे. विद्युत संचमांडणीची वर्गवारी व निरीक्षण कालावधी खालीलप्रमाणे आहे.

संचमांडणीची वर्गवारी

आवर्ती निरीक्षणाचा कालावधी

(१) उच्च दाब (११ केव्ही वरील)	. . . वार्षिक
(२) सिनेमागृहे व सार्वजनिक करमणुकीची ठिकाणे.	. . . वार्षिक

वरील बाब लक्षात घेता निरीक्षण अधिका-यांच्या निरीक्षण कामाचे प्रमाणक खालीलप्रमाणे आहे -

(एक) अधीक्षक अभियंता, प्रादेशिक विद्युत निरीक्षण मंडळ कर्तव्ये :

(१) वीज वितरण व पारेषण कंपन्यांचे ६६ केव्ही व त्यावरील २२० केव्हीपर्यंत तसेच खाजगी ग्राहकांच्या ३३ केव्ही वरील २२० केव्ही पर्यंत अति उच्च दाब संच मांडण्याचे नकाशा मंजूरी प्रथम (नवीन) निरीक्षण, वीज संच मांडणी ऊर्जापित करण्याची परवानगी, वार्षिक निरीक्षण (पारेषण कंपनीची १३२ केव्ही पर्यंत वगळून) करणे.

(२) ५०० केव्हीए वरील अतिउच्चदाब ग्राहकांचे कॅप्टीव्ह नवीन जनरेटिंग स्टेशनचे निरीक्षण करणे.

(३) विद्युत पर्यवेक्षक व तारतंत्री यांच्या परीक्षा आयोजित करणे.

(४) ३३ के.व्ही.पेक्षा अधिक व २२० के.व्ही.पर्यंतच्या (२२० के.व्ही. धरून) वीज संच मांडणीचे नकाशांना मंजूरी देणे.

(५) ५०० मे.वॅ. क्षमतेवरील वीज निर्मिती केंद्राचे (पारंपारिक आणि अपारंपारिक)वार्षिक निरीक्षण करणे.

(६) २०० कि.वॅ. वरील व ५०० मे.वॅ. क्षमते पर्यंत (पारंपारिक आणि अपारंपारिक ऊर्जा स्रोत) वीज निर्मिती केंद्राची नकाशा मंजूरी, प्रथम निरीक्षण व ऊर्जापित करण्याची परवानगी देणे.

(७) विद्युत कायदा, २००३ मधील कलम १२६ नुसार परवानाधारकाने मध्यम दाब संचमांडणी केलेल्या अनधिकृत वीज वापर निर्धारण विरुद्ध अपील प्रकरणी कलम १२७ अन्वये निर्णय देणे व अंमलबजावणी करणे.

(८) मुख्य विद्युत निरीक्षक यांनी निर्देशित केलेली इतर कामे.

(९) विद्युत निरीक्षकांचे अधिकारात होणारी निरीक्षणे व कामाचे वाटपाबाबत कार्यभार व उपलब्ध निरीक्षण अधिकारी यांच्या संख्येनुसार आवश्यक बदलाबाबत नियंत्रण करणे.

(१०) विद्युत साहित्याचे उत्पादन दर्जा नियंत्रण कायद्याचे अंतर्गत तपासणी/अंमलबजावणी करून त्याचा अहवाल मुख्य विद्युत निरीक्षक यांना विहीत वेळेत सादर करणे.

(११) अनुज्ञापक मंडळाकडून देण्यात आलेल्या विद्युत ठेकेदार परवान्यांचे नुतनीकरण करणे.

(दोन) विद्युत निरीक्षक :

(१) (अ) महाराष्ट्र राज्य विद्युत पारेषण/वितरण कंपनी व परवानाधारक यांच्या ३३ के.व्ही. ते १३२ के.व्ही पर्यंतच्या सर्व नवीन संच मांडण्याचे प्रथम निरीक्षण व वार्षिक निरीक्षण करणे. तसेच १३२ केव्ही ग्रहण केंद्राचे वार्षिक निरीक्षण करणे.

(ब) ११ के.व्ही वरील ३३ के.व्ही.पर्यंतच्या (३३ के.व्ही.धरून)सर्व नवीन खाजगी उच्च दाब संच मांडण्याचे निरीक्षण करणे.

(२) ५०० के.व्ही. अ.व त्यावरील एकूण रोहीत्र क्षमतेवरील खाजगी उच्च दाब संच मांडण्याचे प्रथम व वार्षिक निरीक्षण करणे.

(३) २०० की.वॅ. पेक्षा अधिक ते ५०० मे.वॅ. (पारंपारीक/ अपारंपारीक) पर्यंत क्षमता असलेल्या वीजनिर्मिती केंद्राचे प्रथम व वार्षिक निरीक्षण करणे.

(४) २०० कि.वॅ.वरील स्टॅण्ड बाय जनरेटिंग सेटचे प्रथम निरीक्षण करणे.

(५) ५०० कि.वॅ. वरील स्टॅण्ड बाय जनरेटिंग सेटचे वार्षिक निरीक्षण करणे.

(६) उच्च दाब ग्राहकांच्या तक्रारीची चौकशी करणे.

(७) मानवी प्राणांतिक अपघाताची चौकशी करणे (विद्युत निरीक्षक हे सहायक विद्युत निरीक्षक यांना प्राथमिक चौकशी करण्याचे आदेश देऊ शकतात व अंतीम अहवाल विद्युत निरीक्षक यांच्याकडून सादर केला जातो.)

(८) १५ मीटरपेक्षा जास्त उंची असणा-या इमारतीमधील विद्युत संच मांडणीच्या आराखडयांना मंजूरी देणे व प्रमाणपत्र देणे.

(९) नवीन सिनेमागृहे/नाटयगृहे यांचे निरीक्षण करणे व प्रमाणपत्र देणे.

(१०) मल्टीप्लेक्समधील कायमस्वरुपाच्या सिनेमा/नाटयगृहांना प्रथम व वार्षिक निरीक्षण करणे. प्रमाणपत्र देणे.

(११) विद्युत कायदा, २००३ मधील कलम १२६ नुसार परवानाधारकाने लघु दाब संच मांडणी केलेल्या अनधिकृत वीज वापर निर्धारण विरुद्ध अपील प्रकरणी कलम १२७ अन्वये निर्णय देणे व अंमलबजावणी करणे.

(१२) मुख्य विद्युत निरीक्षक व अधीक्षक अभियंता यांनी सोपविलेली इतर कामे.

(१३) जनित्र संच व उच्च दाब संच मांडणीचे कामाचे कार्यभारानुसार आवश्यक फेर वाटपाबाबत मुख्य विद्युत निरीक्षक व अधीक्षक अभियंता यांचे मार्गदर्शन घेणे.

(१४) अर्हताप्राप्त (विद्युत पदवी/विद्युत पदविकाधारक) अभियंते इत्यादी यांना विद्युत पर्यवेक्षकाचा परवाना देणे, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेतून उत्तीर्ण झालेले तारतंत्री व विजतंत्री ह्यांना तारतंत्रीचा परवाना देणे.

(१५) स्वतः पर्यवेक्षक असलेल्या व्यक्तीस विद्युत ठेकेदार अनुज्ञप्ती देणे.

(तीन) सहायक विद्युत निरीक्षक :

सहायक विद्युत निरीक्षकाने दरवर्षी त्यांचे कार्यक्षेत्रातील खालीलप्रमाणे विद्युत निरीक्षणांची कामे पार पाडण्यात विद्युत निरीक्षकास मदत करावी :-

(१) पुरवठाकारांच्या नवीन वितरण रोहीत्र व २२ के.व्ही. पर्यंतच्या (२२ के.व्ही.धरून) पुरवठाकारांच्या उच्चदाब नवीन संचमांडणीचे निरीक्षण करणे.

(२) परवानाधारकाच्या २२ केव्ही पर्यंतच्या (२२केव्ही धरून)उच्चदाब नवीन संचमांडण्या व ५०० के.व्ही.अ. चे आतील एकूण ट्रान्सफॉर्मर क्षमता असलेल्या खाजगी उच्च दाब वीज संच मांडणीचे वार्षिक निरीक्षण करणे.

(३) महाराष्ट्र राज्य वीज वितरण कंपनी व परवाना-धारकांच्या २२ के.व्ही. पर्यंत वीज स्विचिंग व उप केंद्राचे वार्षिक निरीक्षण करणे.

(४) विद्युत निरीक्षकांनी आदेशीत केल्याप्रमाणे मानवी प्राणांतिक अपघाताची आणि इतर प्राण्यांच्या प्राणांतिक अपघातांची तसेच सर्व प्रकारच्या अप्राणांतिक अपघातांची चौकशी करून अहवाल सादर करणे.

(५) विद्युत विषयक आगीच्या तक्रारीची/अपघातांच्या प्राप्त अहवालाची तपासणी करून विद्युत निरीक्षक यांना सादर करणे.

(६) लघु व मध्यम दाब वीज ग्राहकांच्या वीज संचमांडणीच्या सुरक्षितेच्या दृष्टीकोनातून तक्रारीची चौकशी करणे.

(७) मल्टीप्लेक्स वगळता कायम सिनेमागृहे/नाट्यगृहे यांचे वार्षिक निरीक्षण करणे.

(८) व्हिडीओ सिनेमा व फिरती चित्रपटगृहे व सर्व प्रकारच्या तात्पुरत्या संच मांडण्या ह्यांचे निरीक्षण करणे, मान्यता देणे व परवानगी देणे.

(९) अधीक्षक अभियंता (विद्युत) व विद्युत निरीक्षक यांनी सोपविलेली इतर कामे.

(१०) परवानाधारकाचे विद्युत वितरण केंद्रांची वार्षिक निरीक्षण करणे.

(चार) सहायक अभियंता, वर्ग दोन/शाखा अभियंता/कनिष्ठ अभियंता :

(१) पुरवठाकारांच्या ६५० केव्हीए पर्यंत क्षमतेच्या बदललेल्या वितरण रोहित्रांचे निरीक्षण करणे.

(२) विद्युत निरीक्षक व सहायक विद्युत निरीक्षक यांनी सोपविलेली इतर कामे.

(३) सहायक विद्युत निरीक्षक यांनी निर्देशित केल्याप्रमाणे विद्युत वितरण केंद्राचे वार्षिक निरीक्षण करणे.

(४) कार्यक्षेत्रातील अपघात प्रवण स्थळांचे सर्वेक्षण, निरीक्षण करणे व दोषनिवारणासाठी उचित कार्यवाही करणे.

(५) विद्युत अपघात चौकशी प्रकरणी विद्युत निरीक्षक/सहा. विद्युत निरीक्षक यांनी निर्देशित केल्यानुसार मदत करणे.

(६) जळीत प्रकरणांची चौकशी करून सहायक विद्युत निरीक्षक यांना अहवाल सादर करणे.

(७) प्राप्त सूचनांनुसार उद्वाहनांचे वार्षिक निरीक्षण करणे.

विद्युत संच मांडणीच्या निरीक्षणाच्या वेळी जर काही दोष निदर्शनास आले तर विनिर्दिष्ट कालावधीत तो दोष निवारण करणेबाबत कळवून कार्यवाही करण्यात येते. सुरक्षिततेच्या दृष्टीने दोषाचे स्वरूप जर धोकादायक असेल तर विद्युत निरीक्षक संच मांडणीमध्ये असलेले दोष ग्राहकाने विनिर्दिष्ट मुदतीत काढून टाकावे म्हणून केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण (सुरक्षा व विद्युत पुरवठासंबंधी उपाययोजना विनियम), २०१० मधील वि.नि.क्र.३० (४) प्रमाणे कार्यवाही करतात. जर विनिर्दिष्ट मुदतीत आदेशाचे पालन न झाल्यास वीज अधिनियम, २००३ चे कलम १४६ नुसार केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण (सुरक्षा व विद्युत पुरवठासंबंधी उपाययोजना विनियम), २०१० मधील वि.नि.क्र.३०(५) अनुसार ग्राहकांचा विद्युत पुरवठा खंडीत करण्यासाठी कार्यवाही करण्यात येते.

(पाच) विद्युत अपघाताची चौकशी :

वीजेच्या धक्क्यामुळे झालेल्या प्राणांतिक आणि अप्रणांतिक अपघातांची चौकशी- जर एखादा अपघात विद्युत निर्मिती, पारेषण किंवा वीज पुरवठ्याच्या ठिकाणी घडून आला तर विद्युत कायदा, २००३ मधील कलम १६१(२)(अ)नुसार विद्युत निरीक्षकांमार्फत त्याची चौकशी होऊन सार्वजनिक हितास हानीकारक असलेल्या अपघाताचे कारण शोधून काढण्यात येते. चौकशीमध्ये जर अपघात एखाद्या व्यक्तीच्या निष्काळजीपणामुळे किंवा विद्युत अधिनियम, २००३, केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण (सुरक्षा व विद्युत पुरवठासंबंधी उपाययोजना विनियम) तरतूद केलेल्या नियमांच्या पूर्ततेच्या अभावी घडून आल्याचे निदर्शनास आले तर अपघातास जबाबदार असलेल्या व्यक्तीस जबाबदारी निश्चित करता येते.

एच १०९५-९

तसेच विद्युत पुरवठाकार/परवानाधारक/वितरण कंपनी व इतर ग्राहक जबाबदार असल्यास नुकसानभरपाई देणेबाबत सूचित करणे.

अपील अधिकारी :

विद्युत अधिनियम, २००३ च्या कलम १२६ नुसार वीज वितरण कंपनीने वीज बिलासंबंधी केलेले मूल्यनिर्धारण, वीज ग्राहकास अमान्य असल्यास त्यासंबंधी अपिलाचे प्रयोजन सदर अधिनियमाच्या कलम १२७ नुसार आहे. या अपिलाच्या प्रयोजनार्थ शासनाने दिनांक ३१ ऑक्टोबर २०११ रोजीचे अधिसूचनेनुसार राज्यासाठी अपील अधिकारी म्हणून पदनिर्देशित केले आहे.

अनुसूची

अ. क्र.	अपिलीय प्राधिकारी	ग्राहक वर्गवारी	क्षेत्र
(१)	(२)	(३)	(४)
(१)	मुख्य विद्युत निरीक्षक.	एच.टी. ग्राहक (उच्चदाब/अति उच्चदाब ग्राहक).	सर्व महाराष्ट्र
(२)	अधीक्षक अभियंता, मुंबई प्रादेशिक विद्युत निरीक्षण मंडळ, मुंबई. अधीक्षक अभियंता, पुणे प्रादेशिक विद्युत निरीक्षक मंडळ, पुणे. अधीक्षक अभियंता, औरंगाबाद प्रादेशिक विद्युत निरीक्षण मंडळ, औरंगाबाद. अधीक्षक अभियंता, नागपूर प्रादेशिक विद्युत निरीक्षण मंडळ, नागपूर.	मध्यम दाब ग्राहक.	मुंबई शहर, उपनगर, ठाणे, पालघर, रायगड, सिंधुदुर्ग व रत्नागिरी जिल्हे. पुणे, सातारा, मिरज, कोल्हापूर व सोलापूर जिल्हे. नाशिक, जळगाव, धुळे, नंदुरबार व अहमदनगर, औरंगाबाद, जालना, नांदेड, परभणी, हिंगोली, लातूर, उस्मानाबाद व बीड जिल्हे. अमरावती, यवतमाळ, अकोला, वाशिम व बुलढाणा, नागपूर, वर्धा, चंद्रपूर, गडचिरोली, भंडारा व गोंदिया जिल्हे.
(३)	विद्युत निरीक्षक	लघु दाब ग्राहक	विद्युत निरीक्षकांच्या निरीक्षणाचे कार्यक्षेत्र.

उद्वाहन निरीक्षण विभाग

उद्वाहन निरीक्षण विभाग

(अ) विद्युत निरीक्षक (उद्वाहन) व विद्युत निरीक्षक (सचिव, अनुज्ञापक मंडळ व उद्वाहन निरीक्षक)

(१) नवीन, गिअर्स नसलेली उद्वाहने, ए.सी.इलेक्ट्रीक, मोटरवर चालणारी उद्वाहने व गिअर्स असलेली परंतु डी.सी.इलेक्ट्रीक मोटरवर चालणारी उद्वाहने यांची निरीक्षणे करणे.

(२) प्राणांतिक अपघातांची चौकशी करणे (उद्वाहन निरीक्षक प्राणांतिक अपघातांची प्राथमिक चौकशी करण्याचे आदेश सहायक विद्युत निरीक्षक यांना देऊ शकतात. परंतु अंतिम अहवाल उद्वाहन निरीक्षक यांनीच सादर करावा.)

(३) उद्वाहनाबाबतच्या तक्रारीची चौकशी करणे.

(४) अधीक्षक अभियंता यांनी सोपविलेली इतर कामे.

(ब) सहायक विद्युत निरीक्षक (उद्वाहन)

(१) नवीन (एक) १ मी.प्र.से.समावेश असलेल्या व त्याखालील वेग असलेल्या उद्वाहनाचे निरीक्षण करणे (उद्वाहन निरीक्षक यांनी सोपविलेली).

(२) सरासरी ७०० निरीक्षणे प्रतिवर्षी.

(३) अप्रणांतिक अपघातांची चौकशी करणे (उद्वाहन निरीक्षक यांनी आदेश दिल्यास प्राणांतिक अपघातांची प्राथमिक चौकशी करणे.)

(४) परवानगीसाठीच्या “ अ ” नमुन्याची छाननी करणे.

(५) अधीक्षक अभियंता, विद्युत निरीक्षक व उद्वाहन निरीक्षक यांनी सोपविलेली इतर कामे.

(क) सहायक अभियंता, वर्ग दोन/शाखा अभियंता/कनिष्ठ अभियंता :

(१) कार्यक्षेत्रातील सर्व प्रकारच्या उद्वाहनांची वार्षिक निरीक्षणे करणे.

(२) उद्वाहन निरीक्षक व स.वि.नि. (उद्वाहन) यांनी सोपविलेली इतर कामे.

निरीक्षणालयाच्या इतर कामांच्या विवरणपत्राचा तक्ता क्रमांक ४ सोबत जोडला आहे.

दर्जा नियंत्रण

केंद्र शासनाने अत्यावश्यक वस्तू अधिनियम, १९५५ च्या अधीन राहून अनुक्रमांक १०, ११, १२ व १३ मध्ये दर्शविल्यानुसार चार दर्जा नियंत्रण आदेशांची अंमलबजावणी होण्यासाठी “ समुचित प्राधिकारी ” म्हणून मुख्य विद्युत निरीक्षक उद्योग, ऊर्जा विभाग, मुंबई यांची नेमणूक करून त्यांच्या अधिपत्याखाली अधीक्षक अभियंता, दर्जा नियंत्रण, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग यांचे कार्यालय, दिनांक २२ सप्टेंबर १९८९ पासून कार्यान्वयित झाले होते. वरील आदेशात एकूण ४१ घरगुती विजेच्या उपकरणांचा समावेश आहे.

२००६-२००७ या वर्षामध्ये सुधारित आकृतीबंधाप्रमाणे विभागीय कार्यालये उघडली आहेत. दर्जा नियंत्रण मंडळाचे काम प्रादेशिक विद्युत निरीक्षण मंडळाकडे वर्ग करण्यात आले आहे (संदर्भ- शासन निर्णय, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग क्र.आईई-२०४५/२००६-२००७/(१११)/प्रशासन-१, मंत्रालय, मुंबई, दिनांक २३ फेब्रुवारी २००७.)

दर्जा नियंत्रण नियंत्रणासाठी प्रादेशिक मंडळाची कार्यपद्धती खालीलप्रमाणे आहे :-

(१) महाराष्ट्र राज्यात घरगुती विजेच्या उपकरणांच्या निर्मात्यास सन १९८१ च्या दर्जा नियंत्रण आदेशानुसार उत्पादनास उत्पादकता प्रमाणपत्रासाठी प्राथमिक चाचणी करून अहवाल मुख्य विद्युत निरीक्षक यांना सादर करणे.

(२) घरगुती विजेच्या उपकरणांचे नमुने उत्पादक, वितरक, संग्राहक, विक्रेते यांच्याकडून घेऊन ते योग्य त्या चाचण्यांसाठी शासन मान्यताप्राप्त प्रयोगशाळेत पाठविणे.

(३) उत्पादक, वितरक, संग्राहक, विक्रेते यांच्याकडे असलेल्या साठ्यातून भारतीय मानक चिन्ह किंवा समुचित अधिकाऱ्याचे उत्पादक प्रमाणपत्र नसलेल्या वस्तूचा शोध व जप्ती करणे.

(४) वितरक, संग्राहक, विक्रेते यांच्याकडे जाऊन ते भारतीय मानक चिन्ह समुचित अधिकाऱ्यांनी प्रमाणित केलेली उत्पादनेच विक्रीस ठेवतात किंवा याची तपासणी करणे.

(५) शाखा अभियंता/सहायक अभियंता/वर्ग-२

ग्राहक, विक्रेते व दुकानदार	कनिष्ठ अभियंता १
यांच्याकडे जाऊन ते भारतीय मानक	किंवा अधिक वस्तूचे
चिन्ह समुचित अधिकाऱ्यांनी	नमुने १
प्रमाणित केलेली उत्पादनेच विक्रीस	किंवा अधिक (८ ते १०)
आहेत किंवा नाहीत यांची	दुकानदारांकडून प्रतिदिनी.
तपासणी करणे.	

विद्युत लेखापरीक्षण विभाग

कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा सारांश

विद्युत कर व विद्युत विक्रीकर यांची आकारणी आणि वसुली—

सन १९५८ च्या मुंबई विद्युत कर अधिनियम व त्याखाली तयार केलेल्या मुंबई विद्युत कर नियम, १९६२ अन्वये तक्ता क्रमांक ५ मध्ये निर्देशित केलेल्या दराप्रमाणे वीज वापरांवर विद्युत शुल्काची आकारणी करण्यात येते.

विद्युत कर परवानाधारक, विद्युत कंपन्या, महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ त्यांच्या वीज बिल विभागाकरवी वीज देयकात वीज कर आकारणी करून विद्युत ग्राहकांकडून वसुली करतात व शासकीय कोषागारात रकमा जमा करतात. जे विद्युत जनित्रधारक खाजगी रीतीने वीजनिर्मिती करून स्वतःकरिता वीज वापर करतात ते शासकीय कोषागारात विद्युत कराचा भरण करतात. वीज परवानाधारक तसेच, जनित्रधारक विद्युत निरीक्षकाकडे दरमहा व तिमाही पत्रके सादर करतात. ती दर तीन महिन्यातून, सहा महिन्यातून किंवा वर्षातून एक वेळा तपासली जातात. त्याच वेळी वीज ग्राहकांचे योग्य प्रकारे वर्गीकरण व इतर संबंधित कागदपत्रांची छाननी व तपासणी विद्युत कर निरीक्षकांच्या कार्यालयाकडून केली जाते. त्यासाठी मुख्य विद्युत निरीक्षक, मुंबई यांचे नियंत्रणाखाली खालीलप्रमाणे अधिकारी आहेत. त्यांच्या कामाचे स्वरूप खालीलप्रमाणे आहे.

वीज विक्रीकराची वसुली ही वीज पुरवठा कंपनीने विकलेल्या विजेवर आकारली जाते व वीज कंपन्यांकडून ही रक्कम शासनाकडे जमा केली जाते.

(१) **उप संचालक .—** भारतीय विद्युत कायदा, १९१० मधील तरतुदीनुसार लेखे सादर केल्या गेलेल्या लेख्यांची तपासणी, तथापि विद्युत अधिनियम, २००३ मध्ये या लेखापरीक्षणाबाबत तरतूद नाही. विद्युत शुल्क अधिनियम, १९५८ ची अंमलबजावणी व पत्रव्यवहार तसेच वीज विक्रीकर कायदा, १९६३ ची अंमलबजावणी, वार्षिक प्रशासन अहवाल (निरीक्षण विभाग), कार्यक्रम अंदाजपत्रक (निरीक्षण विद्युत शुल्क शाखा) ००४३ या शीर्षाखालील महसुली जमा, आठमाही वार्षिक अंदाजपत्रक, अर्थसंकल्प, तसेच महालेखापाल कार्यालयाकडून घेण्यात आलेल्या आक्षेपांची पूर्तता करणे व आक्षेप बंद करून घेणेबाबतची कार्यवाही करणे, खर्च ताळमेळ व जमेच्या रकमेचे ताळमेळ, विद्युत शुल्कविषयक न्यायालयीन प्रकरणेबाबतची कार्यवाही इत्यादी संबंधित सर्व कामे.

(२) **विद्युत कर निरीक्षक.**— महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ आणि नियम, १९६२ अंतर्गत विद्युत कराबाबतची कामे हाताळण्यासाठी एकूण ९ विद्युत कर निरीक्षक कार्यरत आहेत. (अंतर्गत विद्युत निरीक्षक, निरीक्षण विभाग, मुंबई/ ठाणे/ पुणे/ कोल्हापूर/औरंगाबाद/नाशिक/नागपूर, अमरावती येथे प्रत्येकी एक वीजकर निरीक्षक व मुख्य विद्युत निरीक्षक, मुंबई, कार्यालयात कार्यालयीन कामासाठी एक असे एकूण नऊ वीजकर निरीक्षक) त्यांच्या कार्यक्षेत्रांतर्गत जमा झालेले विद्युत शुल्काची रक्कम याबाबतची माहिती/तपशील विद्युत निरीक्षकांमार्फत अधीक्षक अभियंता/ मुख्य विद्युत निरीक्षक यांच्याकडे सादर करणे ही कामे केली जातात. महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ मधील तरतुदीनुसार आकारणी योग्य असलेल्या विद्युत शुल्काच्या रकमेची खातरजमा करून घेण्याकरिता किंवा पडताळणी करण्याकरिता आवश्यक असलेली विवरण पत्रे किंवा अभिलेखे तपासणी करणे. महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ मधील तरतुदीनुसार **परवाना धारक कंपन्या व ठोक विक्रेते यांच्या** बिलिंग सेंटरच्या “क” “इ” व “अ” विवरण पत्रातील प्रत्येक तिमाहीची वर्षातून एकदा तपासणी करणे.

महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ मधील तरतुदीनुसार खाजगी ग्राहकांकडील जनित्र संचाची विद्युत शुल्क आकारणीच्या संबंधातील आवश्यक असलेला तपशील पडताळून पाहण्यासाठी वर्षातून एकदा तपासणी करणे.

विद्युत निरीक्षक यांच्या कार्यक्षेत्रातील महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ मधील तरतुदीनुसार खाजगी ग्राहकांकडील जनित्र संचाची विद्युत शुल्क आकारणीच्या संबंधातील आवश्यक असलेला तपशील पडताळून पाहण्यासाठी वर्षातून एकदा तपासणी करणे. वरिष्ठ अधिकाऱ्यांनी दिलेल्या सूचनेनुसार विद्युत शुल्क परतावा/ सूट प्रकरणे, वीज शुल्क वर्गीकरण इ. प्रकरणांची तपासणी करणे.

वरिष्ठ अधिकाऱ्यांनी दिलेल्या सूचनेनुसार विद्युत शुल्क परतावा/ सूट प्रकरणे, वीज शुल्क वर्गीकरण इ. प्रकरणांची तपासणी करणे, थकीत महसुलाच्या वसुलीसाठी पाठपुरावा करणे, न्यायालयीन प्रकरणे, लेखापरीक्षण, महालेखापालांची प्रलंबित परिच्छेदाबाबत उचित कार्यवाही करणे, मुंबई विद्युत कर नियम, १९६२ मधील नियम ३ अन्वये जनित्र संचाचा वापर व्यापारी व घरगुती कारणासाठी करण्यात येत असेल अशा जनित्र संचाची नोंदणीचे विद्युत निरीक्षक यांना सादर करणे, जमा मेळाची मासिक विवरणपत्रे संकलित करणे व त्याचा मासिक/ त्रैमासिक व वार्षिक अहवाल पाठविणे, महसुलाबाबत इतर सर्व कामे, सहायक विद्युत शुल्क निरीक्षक यांनी ठेवलेल्या नोंदवह्या /निरीक्षण अहवाल इ. दरमहा तपासणी करणे.

(२) **सहायक विद्युत शुल्क निरीक्षक—**

विद्युत निरीक्षक यांच्या कार्यक्षेत्रातील महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ मधील तरतुदीनुसार परवाना धारक कंपन्या यांच्या विभागीय /उप विभागीय स्तरावरील कार्यालयाचे बिलिंग सेंटरच्या “क” “इ” व “अ” विवरण पत्राची प्रत्येक तिमाहीतून एकदा तपासणी करणे.

परवाना धारक कंपन्याकडील “क” “इ” व “अ” विवरण पत्राबाबतचा पत्रव्यवहारबाबत पाठपुरावा व तिमाही विवरणपत्र सादर करण्यात आलेल्या विवरणपत्र तपासणी करून संगणकीय/ नोंदवहीत नोंदी घेणे, कोषागार अधिकारी यांचेशी दरमहा जमा मेळ घेऊन त्यांचेकडून प्रमाणित करून घेणे, महसुली जमेबाबत मासिक/ त्रैमासिक/ वार्षिक अहवाल तयार करून सादर करणे, वीज शुल्क माफी /परतावा प्रकरणांची तपासणी करणे.

विद्युत निरीक्षक व विद्युत शुल्क निरीक्षक यांनी वेळोवेळी सांगितलेली कामे करून अहवाल सादर करणे.

महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ मधील तरतुदीनुसार **परवाना धारक कंपन्या व ठोक विक्रेते यांच्या** बिलिंग सेंटरच्या “क” “इ” व “अ” विवरण पत्रातील प्रत्येक तिमाहीची वर्षातून एकदा तपासणी करणे.

विद्युत निरीक्षक यांच्या कार्यक्षेत्रातील महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ मधील तरतुदीनुसार खाजगी ग्राहकांकडील जनित्र संचाची विद्युत शुल्क आकारणीच्या संबंधातील आवश्यक असलेला तपशील पडताळून पाहण्यासाठी वर्षातून एकदा तपासणी करणे. वरिष्ठ अधिकाऱ्यांनी दिलेल्या सूचनेनुसार विद्युत शुल्क परतावा/ सूट प्रकरणे, वीज शुल्क वर्गीकरण इ. प्रकरणांची तपासणी करणे. थकीत महसुलाच्या वसुलीसाठी पाठपुरावा करणे, न्यायालयीन प्रकरणे, लेखापरीक्षण, महालेखापालांची प्रलंबित परिच्छेदाबाबत उचित, कार्यवाही करणे, मुंबई विद्युत कर नियम १९६२ मधील नियम ३ अन्वये जनित्र संचाचा वापर व्यापारी व घरगुती कारणासाठी करण्यात येत असेल अशा जनित्र संचाची नोंदणीचे विद्युत निरीक्षक यांना सादर करणे, जमा मेळाची मासिक विवरण पत्रे संकलित करणे व त्याचा मासिक/ त्रैमासिक व वार्षिक अहवाल पाठविणे, महसुलाबाबत इतर सर्व कामे, विविध नोंदवह्या /निरीक्षण अहवाल इ. दरमहा अद्ययावत ठेवणे.

वरील कार्यभार पार पाडण्यासाठी लागणारी पदे व वेतनमान दर्शविणारे जोडपत्र तक्ता क्रमांक ८ मध्ये दर्शविले आहे व त्यासाठी लागणारी वित्तीय आवश्यकता तक्ता क्रमांक २ मध्ये दर्शविली आहे.

दि. ज. खोंडे,
मुख्य विद्युत निरीक्षक.

वित्तीय आवश्यकता
तक्ता क्रमांक १

(रुपये हजारात)

वर्गीकरण (१)	प्रत्यक्ष रकमा २०१९-२०२०			अर्थसंकल्प अंदाज २०२०-२०२१			सुधारित अंदाज २०२०-२०२१			अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२१-२०२२			
	योजनेत्तर (२)	योजनांतर्गत (३)	एकूण (४)	योजनेत्तर (५)	योजनांतर्गत (६)	एकूण (७)	योजनेत्तर (८)	योजनांतर्गत (९)	एकूण (१०)	योजनेत्तर (११)	योजनांतर्गत (१२)	एकूण (१३)	
(अ) कार्याचे वर्गीकरण—													
(१) कर वसुली—													
(अ) वीज निरीक्षणालय विभाग (दत्तमत)	..	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	
(ब) वीज कर विभाग (दत्तमत)	..	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	
एकूण-बेरीज (अ)	..	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	
वजा वसूल	..	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	
निव्वळ	..	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	
(ब) उद्दिष्टनिहाय वर्गीकरण—													
(१) निरीक्षण विभाग—													
(०१) वेतन	..	६०६४.०४	०.००	६०६४.०४	६१६३.५१	०.००	६१६३.५१	६१६३.५१	०.००	६१६३.५१	६७६१.९०	०.००	६७६१.९०
(०२) मजुरी	..	०.००	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
(०३) अतिकालीक भत्ता	..	०.०१	०	०.०१	०	०	०	०	०	०	०	०	०
(०६) दूरध्वनी, वीज व पाणी शुल्क	..	१८.२७	०.००	१८.२७	३१.३९	०.००	३१.३९	३१.३९	०.००	३१.३९	४०.२७	०.००	४०.२७
(११) प्रवासखर्च	..	४६.९२	०.००	४६.९२	४९.७७	०.००	४९.७७	४९.७७	०.००	४९.७७	८०.५१	०.००	८०.५१
(१३) कार्यालयीन खर्च	..	५४.८४	०.००	५४.८४	११२.५९	०.००	११२.५९	११२.५९	०.००	११२.५९	१३९.०७	०.००	१३९.०७
(१४) भाडेपट्टी व कर	..	५४.१९	०.००	५४.१९	९४.७६	०.००	९४.७६	९४.७६	०.००	९४.७६	१११.८४	०.००	१११.८४
(१७) संगणक खर्च	..	२३.६०	०.००	२३.६०	३९.०८	०.००	३९.०८	३९.०८	०.००	३९.०८	५२.६७	०.००	५२.६७
(२४) पेट्रोल, तेल व वंगण	..	०.९५	०.००	०.९५	७.३०	०.००	७.३०	७.३०	०.००	७.३०	८.८५	०.००	८.८५
(२६) जाहिराती	..	१.२४	०.००	१.२४	४.५०	०.००	४.५०	४.५०	०.००	४.५०	३.००	०.००	३.००
(२८) व्यवसायीक व विशेष सेवा	..	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
(५०) इतर खर्च	..	०.००	०.००	०.००	०.०१	०.००	०.०१	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
(५१) मोटार वाहने	..	१.६५	०	१.६५	५.००	०	५.००	१.९०	०	१.९०	२८.४०	०	२८.४०
एकूण-बेरीज (१)	..	६२६५.७०	०.००	६२६५.७०	६५०७.९१	०.००	६५०७.९१	६५०४.८०	०.००	६५०४.८०	७२२६.५१	०.००	७२२६.५१
वजा वसूल	..	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
एकूण-निव्वळ (१)	..	६२६५.७०	०.००	६२६५.७०	६५०७.९१	०.००	६५०७.९१	६५०४.८०	०.००	६५०४.८०	७२२६.५१	०.००	७२२६.५१

(१) विद्युत शुल्क विभाग

(०१) वेतन	४०९.३१	०.००	४०९.३१	४३०.३३	०.००	४३०.३३	४३०.३३	०.००	४३०.३३	४६०.८५	०.००	४६०.८५
(०२) मजुरी	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
(०३) अतिकालीक भत्ता	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
(०६) दूरध्वनी, वीज व पाणी शुल्क	०.०१	०.००	०.०१	०.९५	०.००	०.९५	०.९५	०.००	०.९५	१.००	०.००	१.००
(११) प्रवासखर्च	९.३१	०.००	९.३१	९.९०	०.००	९.९०	९.९०	०.००	९.९०	१०.६०	०.००	१०.६०
(१२) कार्यालयीन खर्च	७.६६	०.००	७.६६	११.३६	०.००	११.३६	११.३६	०.००	११.३६	१२.४९	०.००	१२.४९
(१४) भाडे पट्टी व कर	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
(१७) संगणक खर्च	३.५७	०.००	३.५७	७.४०	०.००	७.४०	७.४०	०.००	७.४०	६.५०	०.००	६.५०
(२४) पेट्रोल, तेल व वंगण	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
(२६) जाहिराती	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
(२८) व्यवसायीक व विशेष सेवा	०.०१	०	०.०१	९६१.००	०	९६१.००	९६१.००	०	९६१.००	९६१.००	०	९६१.००
(५०) इतर खर्च	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
(५१) मोटार वाहने	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००

एकूण-बेरीज (२) ..

वजा- वसुली ..

एकूण -निव्वळ (२) ..

एकूण-निव्वळ (ब) (१+२) ..

वजा-वसुली ..

एकूण-निव्वळ-(ब) ..

(क) वित्त व्यवस्थेची साधने—

(१) मागणी क्रमांक के-१

प्रधान शीर्ष . . २०४५

एकूण-बेरीज-(क) ..

एकूण-निव्वळ (क) ..

४२९.८७	०.००	४२९.८७	१४२०.९४	०.००	१४२०.९४	१४२०.९४	०.००	१४२०.९४	१४५२.४४	०.००	१४५२.४४
०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
४२९.८७	०.००	४२९.८७	१४२०.९४	०.००	१४२०.९४	१४२०.९४	०.००	१४२०.९४	१४५२.४४	०.००	१४५२.४४
६६९५.५७	०.००	६६९५.५७	७९२८.८५	०.००	७९२८.८५	७९२५.७४	०.००	७९२५.७४	८६७८.९५	०.००	८६७८.९५
०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
६६९५.५७	०.००	६६९५.५७	७९२८.८५	०.००	७९२८.८५	७९२५.७४	०.००	७९२५.७४	८६७८.९५	०.००	८६७८.९५
०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
६६९५.५७	०.००	६६९५.५७	७९२८.८५	०.००	७९२८.८५	७९२५.७४	०.००	७९२५.७४	८६७८.९५	०.००	८६७८.९५

तक्ता क्रमांक २

एकूण जमा महसूल

२०२०-२१

(रुपये लाखात)

अ.क्र.	तपशील	जमा महसूल		
		प्रत्यक्ष २०१९-२०२० (३)	अंदाजित २०२०-२०२१ (४)	अपेक्षित २०२१-२०२२ (५)
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
१	१०१ (१) विद्युत शुल्क	९२४९.३८	९२९२.२०	९४७८.०४
२	१०१ (२) वीज विक्रीकर	०.००	०.००	०.००
	हरित ऊर्जा (ग्रिनेसेस)	२४०.७६	३५४.२०	३६१.२८
	सुधारित वीज विक्रीकर	५०६.४६	५१०.०१	५२०.२१
	एकूण	७४७.२२	८६४.२१	८८९.४९
	एकूण-१+२	९९९६.६०	१०१५६.४१	१०३५९.५३
३	१०२ निरीक्षण शुल्क	०.०४	०.०४	०.०४
४	१०३ सिनेमा फी	०.००	०.००	०.००
५	५०१ सेवा व सेवा फी	०.००	०.००	०.००
६	८०० इतर	०.००	०.००	०.००
	(अ) उद्वाहन फी	१५.८५	३९.७५	४०.०५
	(ब) मीटर चाचणी व संकीर्ण	०.००	०.००	०.००
	(क) अनुज्ञापक मंडळ फी	१.९५	२.५०	२.६०
	(ड) इतर फी	०.३९	१.६०	१.७०
	एकूण-६	१८.१९	४३.८५	४४.३५
७	एकूण-१, २, ३, ४, ५ व ६	१००१४.८३	१०२००.३०	१०४०३.९२
८	वजा परतावे	०.००	०.००	०.००
९	एकूण-जमा महसूल	१००१४.८३	१०२००.३०	१०४०३.९२

टीप.— (१) दि. ३ जानेवारी २०१३ पासून विद्युत निरीक्षण शुल्क आकारणी व वसुली थांबविण्यांत आलेली असल्याने १०२ व १०३ या शीर्षाखाली महसूल जमा रकमेत घट दिसत आहे.

(२) वर्ष २०२०-२०२१ या वर्षात कोरोनाचा पादुर्भाव असल्यामुळे शासनाने ग्राहकांना वीजबिलात सवलत दिल्यास महसूलात घट होण्याची शक्यता आहे.

दि. ज. खोंडे,
मुख्य विद्युत निरीक्षक,
उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग,
चेंबुर मुंबई ७१.

तक्ता क्रमांक ३

निरीक्षणालयाच्या इतर कामांचे विवरणपत्र

अनुक्रमांक	कामाचे नाव	एकूण २०१९-२०२० (प्रत्यक्ष)	एकूण २०२०-२०२१ (अंदाज)
(१)	(२)	(३)	(४)
१	वीज संच मांडणी (उच्चदाब) नकाशांना मंजूरी देण्यात आलेल्यांची संख्या	६१९९	१३०५२
२	उच्चदाब संच मांडणी कार्यान्वित करण्यासाठी दिलेल्या परवान्यांची संख्या	६०६२८	५५३५८
३	चित्रपटगृहे व सार्वजनिक करमणूक स्थळे यांना दिलेल्या प्रमाणपत्रांची संख्या	६२७६	३९१५
४	वीज कपात निर्बंध असलेली प्रकरणे शासनाकडे शिफारशीसाठी पाठविण्यात आलेल्यांची संख्या.	०	०
५	उद्वाहन संच मांडणी उभारणी चालू करण्यासाठी परवाने दिलेल्यांची संख्या	२७९३४	२६१८०
६	उद्वाहन अपघात चौकशी प्रकरणांची संख्या	२०	१०
७	प्राणांतिक व अप्राणांतिक अपघात चौकशी प्रकरणांची संख्या	८९७८	६६५२
८	उत्तरे देण्यात आलेल्या विधानसभा/विधानपरिषद प्रश्नोत्तरांची संख्या	२३२	१५२*

* माहे डिसेंबर, २०१९ (हिवाळी अधिवेशन, नागपूर) अखेर.

दि. ज. खोंडे,
मुख्य विद्युत निरीक्षक,
उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग,
चेंबुर मुंबई.

महाराष्ट्र शासनाने विविध विद्युत ग्राहकांसाठी विद्युत करामध्ये दिलेल्या सवलती

(१) मराठावाडा विभागातील औद्योगिक ग्राहकांना शासन ऊर्जा विभाग, अधिसूचना क्रमांक इएलडी-१०१७/सीआर-९४८५/ऊर्जा-१, दिनांक २८ ऑगस्ट १९९७ नुसार मुंबई विद्युत शुल्क अधिनियम, १९५८ च्या अनुसूचीतील, भाग “फ” (औद्योगिक) खाली देय असलेले संपूर्ण विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

(अ) दिनांक १ एप्रिल १९९७ रोजी किंवा त्यानंतर कोणत्याही दिवशी वस्तुंच्या निर्मितीस किंवा उत्पादनास सुरुवात केली असेल त्या दिनांकापासून ७ वर्षांच्या कालावधीकरिता.

(ब) दिनांक ३१ मार्च १९९७ रोजी किंवा त्या अगोदर वस्तुंच्या निर्मितीस किंवा उत्पादनास सुरुवात केली आहे अशा कोणत्याही औद्योगिक उपक्रमाच्या बाबतीत दिनांक १ एप्रिल १९९७ पासून सुरू होणाऱ्या आणि ३१ मार्च २००४ रोजी संपणाऱ्या ७ वर्षांच्या कालावधीकरिता.

(२) विदर्भ विभागातील नागपूर, अमरावती, अकोला, बुलढाणा, चंद्रपूर, यवतमाळ, वर्धा व भंडारा जिल्ह्यातील औद्योगिक घटकांना शासन अधिसूचना, क्रमांक इएलडी १०९७/सीआर-२९९४/ऊर्जा-२, दिनांक ११ मार्च १९९७ नुसार शुल्क भरण्यापासून अनुसूचीतील भाग “फ” (औद्योगिक) खाली देय असलेले संपूर्ण विद्युत शुल्क भरण्यापासून अनुक्रमांक १ मधील अ व ब नुसार माफी देण्यात आली आहे. तसेच गडचिरोली जिल्ह्यातील औद्योगिक ग्राहकांना दिनांक १ एप्रिल १९९७ ते दिनांक ३१ मार्च २००७ तसेच दिनांक १ एप्रिल १९९७ नंतरच्या प्रथम उत्पादनाच्या दिनांकापासून १० वर्षांपर्यंत माफी देण्यात आलेली आहे.

शासन अधिसूचना, क्रमांक इएलडी.२००४/प्र.क्र.२१३/ऊर्जा-१, दिनांक ७ जुलै २००४ अन्वये-

(१) (अ) दिनांक १ एप्रिल २००४ रोजी किंवा त्यानंतर कोणत्याही दिवशी वस्तुंच्या निर्मितीस किंवा उत्पादनास सुरुवात केली असलेल्या कोणत्याही नवीन औद्योगिक उपक्रमाच्या बाबतीत वस्तुंच्या निर्मितीस किंवा उत्पादनास सुरुवात केल्याच्या दिनांकापासून.

(ब) दिनांक ३१ मार्च २००४ रोजी किंवा त्या अगोदर वस्तुंच्या निर्मितीस किंवा उत्पादनास सुरुवात केली आहे अशा सध्या अस्तित्वात असलेल्या कोणत्याही औद्योगिक उपक्रमाच्या बाबतीत दिनांक १ एप्रिल २००४ पासून सुरू होणाऱ्या आणि ३१ मार्च २००९ रोजी संपणाऱ्या ५ वर्षांच्या कालावधीकरिता बुलढाणा,

(२) (क) (अ) दिनांक १ एप्रिल २००४ रोजी किंवा त्यानंतर कोणत्याही दिवशी वस्तुंच्या निर्मितीस किंवा उत्पादनास प्रथमतः सुरुवात केली असेल अशा कोणत्याही नवीन औद्योगिक उपक्रमाच्या बाबतीत वस्तुंच्या निर्मितीस किंवा उत्पादनास सुरुवात केल्याच्या दिनांकापासून.

(ब) दिनांक ३१ मार्च २००४ रोजी किंवा त्या अगोदर वस्तुंच्या निर्मितीस किंवा उत्पादनास सुरुवात केली आहे अशा सध्या अस्तित्वात असलेल्या कोणत्याही औद्योगिक उपक्रमाच्या बाबतीत दिनांक १ एप्रिल २००४ पासून सुरू होणाऱ्या आणि ३१ मार्च रोजी संपणाऱ्या ८ वर्षांच्या कालावधीकरिता गडचिरोली आणि हिंगोली जिल्ह्यांमध्ये.

(३) अधिसूचना, क्रमांक इएलडी. २००१/सीआर-११४०/ऊर्जा-१, दिनांक ६ जुलै २००१ तसेच अधिसूचना, क्रमांक इएलडी. २००८/प्र.क्र.२७६/ऊर्जा-१, दिनांक १३ ऑक्टोबर २००८ अन्वये भाग “फ” (औद्योगिक) व भाग “ग” (जनित्रसंचारक) खाली देय असलेले संपूर्ण विद्युत शुल्क भरण्यापासून प्रथम उत्पादनाच्या सेवेच्या तारखेपासून अनुसूचीखाली दाखविलेल्या कालावधीसाठी सूट देण्यात आलेली आहे : :-

घटक

कालावधी

(१) सामूहिक प्रोत्साहन योजना, २००१ व २००७ अंतर्गत आणि क, ड व उ + क्षेत्रातील तसेच राज्यातील विना उद्योग जिल्हा या क्षेत्रातील औद्योगिक घटक.	१५ वर्षे
(२) उर्वरित क्षेत्रातील माहिती तंत्रज्ञान व बायोटेक्नोलॉजी घटक १०० टक्के निर्यात प्रधान घटक, एक्सपोर्ट प्रोसेसिंग झोन, विशेष आर्थिक क्षेत्र (स्पेशल इकॉनॉमिक झोन), माहिती तंत्रज्ञान पार्क आणि इलेक्ट्रॉनिक्स हार्डवेअर टेक्नॉलॉजी पार्कमधील उद्योग सामूहिक प्रोत्साहन योजना, २००१ अंतर्गत.	१० वर्षे

(४) शासकीय अधिसूचना, क्रमांक इएलडी. २०००/सीआर-१०२२(१)/ऊर्जा-१, दिनांक १ एप्रिल २००० नुसार महाराष्ट्र राज्यात सहकारी क्षेत्रातील औद्योगिक ग्राहकाचे अपारंपरिक पद्धतीने निर्माण केलेला विजेचा वापर स्वतःच्या औद्योगिक कारणासाठी केल्यास अशा वीज वापरावर सदर अनुसूचीतील भाग- “ग” जनित्रसंचारक) खाली विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

(५) शासकीय अधिसूचना, क्रमांक सीपीपी. २००४/प्र.क्र.३९३/ऊर्जा-१, दिनांक १६ जून २००५ नुसार महाराष्ट्र राज्यात उद्योग चालविणाऱ्या व्यक्तीने स्वतःच्या उद्योगासाठी जनित्रसंचारद्वारे निर्माण केलेला विजेचा वापर केल्यास अशा वापरावर दिनांक १ मे २००५ पासून पुढील पाच वर्षांच्या कालावधीकरिता सदर अनुसूचीतील भाग- “ग” स्तंभ “ब” खालील शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

(६) शासन निर्णय क्रमांक बीएल २००५/प्र.क्र.९३४७/ऊर्जा-५, दिनांक १६ डिसेंबर २००५ अन्वये कॅप्टीव्ह वीज निर्माते यांचे वीज वापरावरील वीज शुल्कात जून २००६ पर्यंत पूर्ण माफी दिलेली आहे.

(७) शासकीय अधिसूचना, क्रमांक सीपीपी. २००८/प्र.क्र.४८/ऊर्जा-१, दिनांक २८ ऑगस्ट २००८ अन्वये स्वजनित्र संचारद्वारे निर्माण केलेल्या विजेचा वापर बिगर औद्योगिक कारणासाठी केल्यास अशा वीज वापरावर दिनांक १ जून २००८ पासून पुढील पाच वर्षांच्या कालावधीकरिता सदर अनुसूचीचा भाग- “ग” स्तंभ “ब” खालील संपूर्ण विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

तक्ता क्रमांक ४

ग्राहकांचे वर्गवारी, विद्युत शुल्काचे दर, वापरलेली वीज युनिटे, त्यावरील विद्युत अधिनियमानुसार केलेली विद्युत कराची आकारणी व वसुली तसेच थकबाकी यांचा विवरण तक्ता

(युनिट व रुपये लाखांत)

अ. क्र.	जुने दर (१-४-२००३ पासून)	सुधारित नवीन दर (१-२-२०१० पासून)	२०१७-२०१८		२०१८-२०१९		प्रत्यक्ष वर्ष २०१९-२०२०		अर्थसंकल्पीय अंदाज वर्ष २०२०-२०२१		सुधारित अर्थसंकल्पीय अंदाज वर्ष २०१९-२०२०		अर्थसंकल्पीय अंदाज वर्ष २०२०-२०२१	
			सुधारित नवीन दर (१३-४-२०१५ पासून)	सुधारित नवीन दर (२१-१०-२०१६ पासून)	युनिट्स	कर रक्कम	युनिट्स	कर रक्कम	युनिट्स	कर रक्कम	युनिट्स	कर रक्कम	युनिट्स	कर रक्कम
			(१) निवासी ग्राहक वीज वापर आकाराच्या १२ टक्के.	निवासी ग्राहक वीज वापर आकाराच्या १५ टक्के.	भाग अ (निवासी) वापर आकाराच्या १६ टक्के.	भाग क निवासी ग्राहक वीज वापर आकाराच्या १६ टक्के	६१४०३५.००	२०३४.८६	४००२१०.००	२१०५.२०	४०१२०५.००	२१२५.२५	४११०२०.००	२२७८.३०
(२) व्यापारविषयक वीज वापर आकाराच्या १३ टक्के.	व्यापारविषयक वीज वापर आकाराच्या १७ टक्के.	भाग ब (वाणिज्यिक) वापर आकाराच्या २१ टक्के.	भाग ख व्यापारविषयक वीज वापर आकाराच्या २१ टक्के	४९४५६८.२०	३६९९.७५	३१२०५०.००	३८६२.००	३१४१०५.००	३७९५.५०	३१५१०५.००	३२०१.२०			
(३) औद्योगिक वीज वापर आकाराच्या ६ टक्के.	औद्योगिक वीज वापर आकाराच्या ९ टक्के.	भाग फ औद्योगिक वीज वापर आकाराच्या ९.३ टक्के	भाग च औद्योगिक वीज वापर आकाराच्या ९.३ टक्के.	३९११५.८०	१८४९.८७	२८०१०५.८०	१८९०.३०	२८१८८५.३०	१७२०.२९	२८२८०५.००	२४१०.२०			
(४) सिनेमागृहे व नाट्यगृहे वीज वापर आकाराच्या ८ टक्के.	सिनेमागृहे व नाट्यगृहे वीज वापर आकाराच्या १० टक्के.	भाग क सिनेमागृहे व नाट्यगृहे वीज वापर आकाराच्या १९ टक्के.	—	२०१५०.००	०.८५	१०११०.९०	०.८०	१८१०५.८०	०.९५	१८११०.००	०.८५			
(५) स्वजनित्र संचावरील निर्मितीवर ३० पैसे प्रति युनिट	स्वजनित्र संचावरील निर्मितीवर ३० पैसे प्रति युनिट.	भाग ग स्वजनित्र संचावरील निर्मितीवर १२० पैसे प्रति युनिट.	स्वजनित्र संचावरील निर्मितीवर १२० पैसे प्रति युनिट.	१०८८९०.६०	५२४.५०	४१८५०.००	४१०.१५	६१७५.००	५२५.१०	६२८८०.००	४५०.५०			
(६) पवन ऊर्जा	पवन ऊर्जा	पवन ऊर्जा	पवन ऊर्जा	५७०.३१	२००.००	५९०.००	२०७.००	५८०	२००.००	८९०.००	४९०.००			
(७) टोक ग्राहक	टोक ग्राहक	टोक ग्राहक	टोक ग्राहक	३७०.८०	१००.००	४९०.००	४५०.००	३७०.००	१००.००	४९५.००	२०५.५७			
(८)			भाग ग (कृषी पंप वागळून) वीज वापर आकाराच्या ९.३० टक्के	४९१०.१०	४७५.५०	२६०.००	१९५.००	४६३.००	४८०.००	८६५.००	४८०.००			
(९)			भाग घ तात्पुरती वीज वापर आकाराच्या २१ टक्के.	२१५०.००	२१३.२८	२११४.००	२०३.०५	१९००.००	१००.००	११८.००	१.८०			
(१०)			भाग ड जाहीरात व फलक वीज वापर आकाराच्या २१ टक्के	१८९.००	११०.००	८५.००	१.४०	६५.००	२१४.००	०.००	०.००			
(११)			भाग छ मेट्रो रेल्वे वीज वापर आकाराच्या २० टक्के	८०.००	५९.००	०.००	०.००	५०.००	१५.००	०.००	०.००			
(१२)			मुक्त प्रवेश एक-स्ववापर दोन-इतर व्यक्ती किंवा व्यक्तींना पुरवठा.	०.००	०.००	०.००	०.००	९०.००	६०.००	०.००	०.००			
(अ) एकूण				१२८५०२९.८१	९२६७.६१	१०४७८८५.७०	९३२४.९०	१०२४९९४.१०	९३३६.०९	१०९२२८८.००	९५१८.४२			
(ब) एकूण वीजेच्या विक्रीवरील कर				१९५२४५.००	७४७.२२	१८०२१०.००	७७५.२०	१९२३५५.००	८६४.२१	१९२४५५.००	८८५.५०			
एकूण अ व ब				१४८०२७४.८१	१००१४.८३	१२२६०७५.७०	१०१००.१०	१२१७३४९.१०	१०२००.३०	१२८४७४३.००	१०४०३.९२			

तक्ता क्रमांक ५

अनुज्ञापक मंडळातर्फे घेण्यात येणाऱ्या परीक्षा, सूट व महसुलाचा तक्ता

अनुक्रमांक	तपशील					प्रत्यक्ष	अंदाजित	अपेक्षित
(१)	(२)	Mumbai	Pune	Aug.	Nagpur	२०१९-२०२०	२०२०-२०२१	२०२१-२०२२
						(३)	(४)	(५)
१	पर्यवेक्षक परीक्षेस बसलेले उमेदवार	२७८६	२८५	१२	२४५	३३२८	२१२४	३४८५
२	उत्तीर्ण उमेदवार	३७८	१८	१	१३	४१०	२४५	४२६
३	सूट दिलेले उमेदवार	४४६४	८९९	३५	९३३	६३३१	३८४८	४१८१
४	तारतंत्री परीक्षेस बसलेले उमेदवार	५०६७	३६३	५	२११	५६४६	२८६१	४३७७
५	उत्तीर्ण उमेदवार	४०२५	२३६	११	१५२	४४२४	१८७०	३११६
६	सूट दिलेले उमेदवार	२९६६	५०१	९३	२४५७	६०१७	७०९३	६६७४
७	विद्युत ठेकेदाराला दिलेले नवीन परवाने	३३६९	३७७	२२	५०१	४२६९	४६७२	५४२१
८	नूतनीकरण केलेले ठेकेदाराचे परवाने	३७१६	१३६९	२१	१३७४	६४८०	६७४६	७१४६
९	अनुज्ञापक मंडळासंबंधीची शुल्क वसुली (रुपये लाखांत)	०	५७.८२	५७.४७	५३.०५	१६८.३४	१७८.११	१८४.५३
१०	(अ) ठेकेदाराच्या विरुद्धच्या तक्रारीची चौकशी	४	०	०	३	७	०	५
	(ब) केलेले कार्यवाही प्रकरणे	३	०	०	०	३	०	०

तक्ता क्रमांक ६
दर्जा नियंत्रण

अनु क्रमांक	तपशील	CEI	Mumabi	Pune	Aug.	Nagapur	प्रत्यक्ष २०१९-२०२०	CEI	Mumabi	Pune	Aug.	Nagapur	अंदाजित २०२०-२०२१	CEI	Mumabi	Pune	Aug.	Nagapur	अपेक्षित २०२१-२०२२
(१)	(२)						(३)						(४)						(५)
१	एकंदर किती उत्पादक प्रमाणपत्रे देण्यात आली	३	१०	०	०	०	१३	१५	१४	०	०	०	२९	२०	२०	०	०	०	४०
२	एकंदर किती उत्पादक प्रमाणपत्रांचे नूतनीकरण करण्यात आले	०	२९	०	०	०	२९	५	२	०	०	०	७	१०	१०	०	०	०	२०
३	एकंदर किती प्रमाणपत्रे रद्दबातल करण्यात आली	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४	एकंदर किती नमुने चाचणीकरिता परीक्षांच्या केंद्रात पाठविण्यात आले	३	५७	०	०	०	६०	२०	३६	०	०	०	५६	३०	५०	०	०	०	८०
५	एकूण किती नमुने चाचणी परीक्षेत समाधानकारक आढळले	३	५७	०	०	०	६०	२०	३६	०	०	०	५६	३०	५०	०	०	०	८०
६	एकूण किती नमुने चाचणीमध्ये सदीप आढळले	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७	एकंदर किती दुकानांना भेटी देण्यात आल्या	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

टीप :- शासन निर्णय, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग क्र. आर.इ.ई-२०४५/२००६-२००७/(१११)/प्रशासन-१, मंत्रालय, मुंबई, दिनांक २३ फेब्रुवारी २००७ अन्वये दर्जा नियंत्रण शाखा सन २००७-२००८ पासून निरीक्षण शाखेमध्ये विलीन करण्यात आली असून दिनांक १ एप्रिल २००७ पासून दर्जा नियंत्रणाचे संपूर्ण राज्यातील काम मुख्य विद्युत निरीक्षक यांचे अंतर्गत प्रादेशिक विद्युत निरीक्षण मंडळ, मुंबई/पुणे/औरंगाबाद/नापूर यांचेकडे वर्ग करण्यात आले आहे.

तक्ता क्रमांक ७

दर्जा नियंत्रण

अनु क्रमांक	तपशील	CEI	Mumabi	Pune	Aug.	Nagapur	प्रत्यक्ष २०१९-२०२०	CEI	Mumabi	Pune	Aug.	Nagapur	अंदाजित २०२०-२०२१	CEI	Mumabi	Pune	Aug.	Nagapur	अपेक्षित २०२१-२०२२
५	५.४३८८७३६२६	५.८०३	५.९८५	६.१६७	६.३४९	६.५३०९	६.७१२९१	६.८९५	७.०७६९२	७.२५८९	७.४४०९	७.६२२९	७.८०४९४५	७.९८७	८.१६८९६	८.३५०९६	८.५३२९६७	८.७१४९७	८.८९६९७८
(१)	(२)						(३)						(४)						(५)
१	एकंदर किती उत्पादक प्रमाणपत्रे देण्यात आली	-२	-४	-५	-७	-९	-२७	-७	-१२	-१६	-२१	-२५	-८१	-१०	-१६	-२२	-२८	-३४	-११०
२	एकंदर किती उत्पादक प्रमाणपत्रांचे नूतनीकरण करण्यात आले	-३	-६	-९	-१२	-१५	-४४	-२	-३	-५	-६	-७	-२३	-५	-८	-११	-१४	-१७	-५५
३	एकंदर किती प्रमाणपत्रे रद्दबातल करण्यात आली	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४	एकंदर किती नमुने चाचणीकरिता परीक्षांच्या केंद्रात पाठविण्यात आले	-७	-१३	-२०	-२६	-३२	-९८	-१२	-१९	-२७	-३४	-४२	-१३४	-१७	-२८	-३९	-५०	-६१	-१९५
५	एकूण किती नमुने चाचणी परीक्षेत समाधानकारक आढळले	-७	-१३	-२०	-२६	-३२	-९८	-१२	-१९	-२७	-३४	-४२	-१३४	-१७	-२८	-३९	-५०	-६१	-१९५
६	एकूण किती नमुने चाचणीमध्ये सदोष आढळले	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७	एकंदर किती दुकानांना भेटी देण्यात आल्या	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

टीप :- शासन निर्णय, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग क्र. आर.इ.ई-२०४५/२००६-२००७/(१११)/प्रशासन-१, मंत्रालय, मुंबई, दिनांक २३ फेब्रुवारी २००७ अन्वये दर्जा नियंत्रण शाखा सन २००७-२००८ पासून निरीक्षण शाखेमध्ये विलीन करण्यात आली असून दिनांक १ एप्रिल २००७ पासून दर्जा नियंत्रणाचे संपूर्ण राज्यातील काम मुख्य विद्युत निरीक्षक यांचे अंतर्गत प्रादेशिक विद्युत निरीक्षण मंडळ, मुंबई/पुणे/औरंगाबाद/नापूर यांचेकडे वर्ग करण्यात आले आहे.

तक्ता क्रमांक ८

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र

पदनाम (१)	वेतन बँड व ग्रेड वेतन (२)	पदांची संख्या	
		२०२०-२०२१ (३)	२०२१-२०२२ (४)
२०४५, विक्रेय वस्तू व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क—			
मागणी क्रमांक के-१ निरीक्षणालय शाखा—			
राजपत्रित, वर्ग एक—			
मुख्य विद्युत निरीक्षक	एस-३०:१४४२००-२१८२०० ग्रेड पे १०,०००	१	१
अधीक्षक अभियंता (निरीक्षण)	एस-२५:७८८००-२०९२०० ग्रेड पे ७,६००	४	४
विद्युत निरीक्षक	एस-२३:६७७००-२०८७०० ग्रेड पे ६,६००	४०	४०
सचिव, अनुज्ञापक मंडळ	एस-२५:७८८००-२०९२०० ग्रेड पे ७,६००		
उद्वाहन निरीक्षक	एस-२३:६७७००-२०८७०० ग्रेड पे ६,६००		
सहायक विद्युत निरीक्षक	एस-२०:५६१००-१७७५०० ग्रेड पे ५,४००	७८	७८
	एकूण . .	१२३	१२३
अराजपत्रित, वर्ग दोन—			
सहायक अभियंता वर्ग २/शाखा अभियंता वर्ग-२,	एस-१५:४१८००-१३२३०० ग्रेड पे ४,४००	३५४	३५४
अराजपत्रित, वर्ग तीन—			
कनिष्ठ अभियंता/शाखा अभियंता,	एस-१४:३८६००-१२२८०० ग्रेड पे ४,३००	४३	४३
अधीक्षक	एस-१४:३८६००-१२२८०० ग्रेड पे ४,३००	२	२
प्रमुख लिपिक	एस-१३:३५४००-११२४०० ग्रेड पे ४२००	१७	१७
लघुलेखक	एस-१४:३८६००-१२२८०० ग्रेड पे ४,३००	४	४
आरेखक	एस-१३:३५४००-११२४०० ग्रेड पे ४,२००	१	१
वरिष्ठ लिपिक	एस-८:२५५००-८११०० ग्रेड पे २,४००	८९	८९
कनिष्ठ लेखा परीक्षक	एस-८:२५५००-८११०० ग्रेड पे २,४००	०	०
लिपिक-नि-टंकलेखक	एस-६:१९९००-६३२०० ग्रेड पे १,९००	१८१	१८१
अनुरेखक लिपिक	एस-६:१९९००-६३२०० ग्रेड पे १,९००	१	१
उद्वाहन यांत्रिक	एस-८:२५५००-८११०० ग्रेड पे २,४००	०	०
जीप चालक	एस-६:१९९००-६३२०० ग्रेड पे १,९००	१८	१८
	एकूण—अराजपत्रित . .	७१०	७१०
वर्ग चार—			
दफ्तरी	एस-३:१६६००-५२४०० ग्रेड पे १,६००	१३	१३
नाईक	एस-३:१६६००-५२४०० ग्रेड पे १,६००	१४	१४
शिपाई	एस-१:१५०००-४७६०० ग्रेड पे १,३००	८५	८५
मदतनीस	एस-१:१५०००-४७६०० ग्रेड पे १,३००	६	६
चौकीदार	एस-१:१५०००-४७६०० ग्रेड पे १,३००	७	७
	एकूण—वर्ग चार . .	१२५	१२५

तक्ता क्रमांक ८—चालू
पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र

पदनाम (१)	वेतन बँड व ग्रेड वेतन (२)	पदांची संख्या	
		२०१९-२०२० (३)	२०२०-२०२१ (४)
गोषवारा —			
एकूण-राजपत्रित		१२३	१२३
एकूण-अराजपत्रित		७१०	७१०
एकूण-वर्ग चार		१२५	१२५
	एकूण बेरीज . .	९५८	९५८
मुख्य विद्युत निरीक्षक—वीज शुल्क शाखा			
उप संचालक (वर्ग-१) (लेखा)	एस-२३:६७७००-२०८७०० ग्रेड पे ६,६००	१	१
वीज शुल्क निरीक्षक (वर्ग-२)	एस-१५:४१८००-१३२३०० ग्रेड पे ४,४००	९	९
	एकूण राजपत्रित . .	१०	१०
अराजपत्रित, वर्ग तीन—			
सहायक वीज शुल्क निरीक्षक	एस-१३:३५४००-११२४०० ग्रेड पे ४,२००	२२	२२
प्रमुख लिपिक	एस-१३:३५४००-११२४०० ग्रेड पे ४,२००	१	१
कनिष्ठ लेखा परीक्षक	एस-८:२५५००-८११०० ग्रेड पे २,४००	१	१
वरिष्ठ लिपिक	एस-८:२५५००-८११०० ग्रेड पे २,४००	१३	१३
लिपिक-नि-टंकलेखक	एस-६:१९९००-६३२०० ग्रेड पे १,९००	२८	२८
	एकूण अराजपत्रित . .	६५	६५
वर्ग चार—			
शिपाई	एस-१:१५०००-४७६०० ग्रेड पे १,३००	७	७
	एकूण . .	७	७
गोषवारा—			
एकूण-राजपत्रित,		१०	१०
एकूण-अराजपत्रित		६५	६५
एकूण-वर्ग चार		७	७
	एकूण बेरीज . .	८२	८२
गोषवारा—			
एकूण-राजपत्रित,		१३३	१३३
एकूण-अराजपत्रित		७७५	७७५
एकूण-वर्ग चार		१३२	१३२
	एकूण बेरीज . .	१०४०	१०४०

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई
